

Эсэгэ ороноо, эхэ нютагаа эб хамта мандуулая!

БУРЯАД

БҮГЭДЭ АРАДАЙ СОНИН

ҮНЭН

1921 оной декабриин 21-һээ гарана

2010
ойной
октябрийн
21
Четверг

№ 41
(21787)

Намарай
һүүлшын
улаан нохой
һарын
14
гарагай
5

Буряад
Мундуй

Манай сонин Россин хэблэлэй алтан жасада оруулагданхай

АМИДАРАЛДА ШУХАЛА АСУУДАЛ

Эдэ үдэрнүүдтэ Буряадтамнай Газпромой толгойлогшо Алексей Миллер албан хэрэгээрээ ерээж, республикыемнай газар хангалгын асуудалнуудыс зүблөөд, Буряад Республикын Президент-Правительствын Түрүүлэгшэ В.В.Наговицынтай 2010-2013 онуудта газар хангалгын талаар бэлүүлэгдэхэ ажал хүдэлмэрийн түсэб баталаа.

«Паяын сагта республикын ажаһуугшад ажабайдалайнгаа хубилхыс обёорхо гэжэ бата найданаб», - гэжэ Алексей Миллер онсолоо.

Үнхөөрөөшье, республикын хуби заяанда шуухала удха шанартай проект бэлүүлэгдэжэ эхилхэнэ гэшэ.

Николай НАМСАРАЕВ,
Радна-Нима БАЗАРОВАЙ фото.

«СОЁЛОЙ ТАЛААР УЛАСХООРОНДЫН КОНГРЕССУУДЭЙ ТҮБ БОЛОЖО МАГАДГҮЙ»

В.Китов, Г.Хольц, В.Наговицын, Т.Цыбиков

Республикадамнай 2006 онһоо хойшо эмхидхэгдэдэг «Евразийн аялга хүгжэмүүд» гэхэн заншалта хүгжэмэй уласхоорондын табадахи фестивалиин хүдэлмэридэ Арадай уран бэлигэй талаар уласхоорондын эмхин Генеральна секретарь Ганс Хольц (Австри) хабаадана. Тийн Буряадай Президент Вячеслав Наговицын хүндэтэ айшантай уулзаһан байна.

«Буряад Республикада олон тоото үндэһэ яһатан ажаһуудаг, тиймэһээ үндэһэн соёлдо горитой анхарал хандуулагдадаг болон нилээд ехэ мүнгэн зөөри гаргашалагдадаг юм», - гэжэ Вячеслав Наговицын онсолоод, 2012 ондо үнгэргэгдэхэ тус эмхин Бүхэдэлхэйн зургаадахи конгрессыс Буряадта үнгэргэхыс уряа. Ганс Хольц республикадамнай арадай соёлой хүгжэнги байһыс тэмдэглээд, тус уряал дэмжэхэ тухайгаа мэдүүлэ: «Олон хүнүүд болон эмхи зургаанууд дурадхалыс тэй дэмжэхэ байха. Ерээдүй сагта Буряад орон соёлой талаар уласхоорондын конгрессүүдэй түб болохо байха гэжэ найданаб».

«Евразийн аялга хүгжэмүүд» гэхэн фестиваль октябрийн 19-24-эй үдэрнүүдтэ харагшадда утган абаха гэжэ һануулая. Европын болон Азийн гүрэнүүдэй арадуудай инструментүүдэй оркестр болон ансамбльнуудай концертүүд, эрдэмэй-практическа конференци болон бусад һопирхолтой хэмжээ ябуулганууд эмхидхэгдэхэ юм.

Надежда ГОНЧИКОВА,
Радна-Нима БАЗАРОВАЙ фото.

22 октября с.г. в 17.00 в Русском драматическом театре им. Н.А.Бестужева состоится праздничный вечер-концерт, посвященный Дню бурятского языка. Вход свободный.

Просмотр художественного фильма «Мандуухай» состоится в Национальной библиотеке 21 октября в 15.00.

БУРЯАД ХЭЛЭНЭЙ ХҮНДЭТЭ ХАНИНАР! «БУРЯАД ХЭЛЭНЭЙ ҮДЭРТЭ» ХАБААДАГШАД!

«Буряад хэлэнэй үдэр» гэхэн гэрэлтэ һайндэр табадахи жэлээ тэмдэглэгдэжэ байна. Буряад Республикын Правительствын болон өөрынгөө зүгһөө энэ һайхан үдэрөөр та бүгэдэниис амаршалнаб.

Республикадамнай Буряад хэлэнэй үдэртэ зориулагдаһан хэдэн шухала хэмжээ ябуулганууд удаа дараалап үнгэргэгдөө: хурагшаддай дунда эрхим сочиненинүүдэй, оюутад болон хурагшаддай хабаадалгатай уран гоёор шүлэг уншалгын, багшанарай дунда буряад хэлэ болон литература зааха талаар методическа хүдэлмэринүүдэй, эрхимсайт болон блогуудай конкурсууд, Үндэһэтэй номой санда Буряад хэлэнэй долоон хоног.

Буряад Республикын Правительство «2011-2014 онуудта буряад хэлэ хамгаалга болон хүгжөөлгэ» гэхэн гүрэнэй программын түлэб зохёон бэлэдхэжэ, байгша оной июль һарада баталаа. Би дэлхэйн монголшуудай

Конвентын IV Генеральна сессии дээрэ буряад хэлэнэй хүгжэлтэтэй холбоотой асуудалнуудыс тусгаар бодхоогоо хэм. Мүнөө дээрээ республикамнай Буряадай һайн дураараа Россин бүридэлдэ ороһоор 350 жэлэй ойн баярта бэлдэжэ байна. Тийн энэ ехэ һайндэрэй хэмжээндэ буряад хэлэн болон литературатада зориулагдаһан хэдэн хэмжээ ябуулга хараалагданхай.

«Буряад хэлэнэй үдэрыс» жэл бүхэндэ үнгэргэлгэ хадаа буряад хэлэ үзэхэ болон дэлгэрүүлэхэ хэрэгтэ ашаг үрэтэй гэжэ онсолоон тэмдэглэнэб.

Тус һайндэртэ хабаадагшадта буряад хэлэ хүгжөөхэ талаар ажал хэрэгтэнь амжалтануудыс, элүүр энхыс болон һайн һайханыс хүсэнэб. Буряад хэлэнэй һайндэрөөр, хүндэтэ нүхэд!

Буряад Республикын Президент-
Правительствын Түрүүлэгшэ
В.В.НАГОВИЦЫН

НОГООН ДАРА ЭХЫН ДУГАН АРАМНАЙЛАГДАБА

Октябрийн 15-да Ивалгын дасанда Ногоон Дара Эхын дуган арамнайлагдаба.

Үзэсхэлэн гоё энэ дуган «Оптика Сэсэг» компаниин генеральна директор, Улаан-Удын горсоведэй депутат Сэсэг Шабаковагай хандиб үргэлэй мүнгөөр баригдаа юм. Эдэбхи түгэс залуу эхэнэр олзын хэрэг эрхилхэдэ урагшатай бэрхэ һэн тула ашаг боложо ороһон мүнгэнэйнгөө горитойһон хубинс Ивалгын дасанда Ногоон Дара Эхын дуган барилгада үргэхэ гэжэ дүрбэ хахад жэлэй саана шийдэнэ байна.

Сэсэг Ильинична ушар үндэһэгүйгөөр, зүндөө нимэ һаналтай болошоо бэшэ юм. Тэрэнэй үбгэн абын хулинсагуудай нэгэн лама байжа, бүри зуу гаран жэлэй саана Монголһоо Ногоон Дара Эхын хүрэг залажа ерэнэ юм. Тэрэ саһаа энэ бүлхэндэ энэ Бурханаа тоншье нангилан тахижа, мүнөөшье дүү басаганайдам Галтайда тахигдаһаар гэжэ Сэсэг Шабаковагай аба – Илья Базарович Нимаев хэлэбэ. Ногоон Дара Эхээ һайнаар тахижа ябаһанай, досоого тарниень дабтажа ябаһанай ашаар Илья Базаровичэй эсэгэ Базар Нимаевич дайнда нэгэл дахил контузи абаһан аад, мэндэ гэртээ бусажа ерэнэ намтартай, харин Бадма Нимаевич абгань нэгэшье шархатангүй бусаһан байгаа.

Үглөөнэй 9 саһаа Бандида Хамба лама Дамба Аюшеев түрүүтэй Буряадай дасангуудай шэрээтэнэр Дара Эхэнүүдтэ зориулагдажа, хамаг гэнэ тодхорнуудыс зайлуулдаг «Мандал Шива» гэхэн уншалга бүтээгэ. Удын хойно дасанай дэргэдэхи мүрысөөнэй талмай дээрэ эрын гурбан наадан болобо.

Николай БАДМАРИНЧИНОВ.

З У Р А Г
ДЭЭРЭ: Ногоон
Дара Эхын дуган;
С.И. Шабакова.

Дарима
ЦЫБИКОВАГАЙ
фото.

Алдарта эрдэмтын 80 наһанай ойдо

ОЮУН БЭЛИГЫНЬ БАДАРНААР

БУРЯАД ХЭЛЭ шэнжэлхэ талаар эрдэмтэд М.А.Кастрен, А.Д.Руднев, Н.Н.Поппе, Г.Д.Санжеев, Д.А.Алексеев, Т.А.Бертагов, Д.Д.Амоглонов, К.М.Черемисов, Ц.Б.Цыдендамбаев болон бусад ехэ габьяатай юм. Эдэ аха нүхэдэйнгөө асари ехэ хэрэгыс нэрэтэй түрэтэйгөөр үргэлжлүүлжэ ябагшаддай тоодо Россин Эрдэмэй академинн Сибириин таһагай Монгол арадууд, Буддын шажан болон Түбэдыс шэнжэлэлгын институттай (ИМБТ) гол эрдэмтэ хүдэлмэрилэгшэ, «Буряад Республикын эрдэмэй габьяата ажал ябуулагша», Буряад Республикын Гүрэнэй шангай лауреат, хэлэ бэшгэй эрдэмэй доктор, профессор Л.Д.Шагдаров ороһол ёһоороо ороно. 80 наһанайн алдарта ойн баярыс республикымнай олоннигын эдэ үдэрнүүдтэ үргэнөөр тэмдэглэжэ байһан дэлхэй дээрэ мэдээжэ монголшо эрдэмтэн Лубсан Доржиевич ШАГДАРОВАЙ намтар, шэнжэлхы ажал ябуулга тухай очерктой уншагшаднай энэ дугаарай 5-дахи хуудһанда таһилсаха аргатай.

«СИБИРИЙН ХЭЛСЭЭН»

ЗАЛУУШУУЛДА АНХАРАЛАА ХАНДУУЛНА

Октябрин 14-15-ай үдэрнүүдтэ Улаан-Үдэдэмнай «Сибирин хэлсэн» гэхэн уласхоорондын эблэлэй соведэй 62-дохи зүблөөн үнгэрбэ. 1990 ондо гүрэн дотор дэлгүүрэй харилсаанай мүнделжэ байһан үедэ тогтоогдоһон энэ Эблэл хорин жэлэй туршада Сибирин регионуудай экономикын хүгжэлтэдэ горитой нүлөө үзүүлэе юм.

Тинн форумой хоёрдохи үдэртэ Сибирин федеральна тойрогто РФ-гэй Президентын Бүрин этигэмжэтэ түлөөлэгшэ Виктор Толоконскийн дэргэдхи совет дээрэ регионуудай хүтэлбэрлэгшэд «2020 он болотор Сибирин социально-экономическа хүгжэлтын хараа түсэбүүд» гэхэн программа бэсүүлхэ талаар гүрэнэй засагай зургаануудай зорилгонуудыс зүбшэн хэлсэе. Тинхэлээрэ залуушуулай политикада тон сэх анхарал хандуулагдаа гэжэ тэмдэглэжэ. Бүрээд Республиканы Президент-Правительствын Түрүүлэгшэ, тус Эблэлэй Соведэй Түрүүлэгшэ Вячеслав Владимирович Наговицын энэ асуудалаар элидхэл хэхэдэ, 2020 он болотор Сибирин социально-экономическа хүгжэлтын хараа түсэбүүдэй ёһоор, залуушуулай политикын талаар хүдэлмэрийн дүрбэн шэглэл тодорхойлогдонхой гэжэ онслоо.

Тус элидхэлынь хуряангыгаар уншагшадтаа дурадханбди.

Түрүүшын шэглэл - Сибирьтэ мэргэжэлэйгээ талаар ургаха зохистой эрхэ байдал тогтоолго.

Энэ зорилго бэсүүлхын тула хуралсалай шанарай шэнэ эрилтэнуудыс нэбтэрүүлхэ талаар ажал хоёрдохи жэлэе ябуулагдажа байна. Удхань гэхэдэ, хуралсалай шанар эрхим сэгнэлтэнуудэй тоогооршье, улаан динломооршье бэнэ, харин мэргэжэлтэй дадал шалабаряар болон хэрэгтэй байһаарнь сэгнэгдэхэ юм. Юуб гэблэ, хүдөөгэй хургуулинуудта мэдэсын шанарай байһысэ наа, үйлдэбэрилдэ хүдэлхэ хүнүүд үсөөн. Мэргэжэл олоһон залуушуулай хүдөө номагаа бусанагүй. Тинхэлэе бодото дээрэе хайн шанартай хуралсал гэхэе «хаана түрөөбши, тэндээл хэрэгтэйшэ» гэхэн үгэтэй холбоотой болохо ёһотой. Шэнэ эрилтэнуудыс нэбтэрүүлхын тула «хурагшын хойноһоо мүнгэн орохо» гэхэн дүримөөр хуралсал номоллын гуримда болон багшанарай салин түлбэрийн шэнэ ёһодо шэлжэн орообди. Үрэ дүнгын - хуралсалай эмхи зургаануудай ажал хайжаруулагдаа, эдэбхижүүлэгдэе.

Гэбшье Бүрээдтамнай ажалгүй зоной тоо олон зандаа. Илангаяа залуушуулаа мэргэжэлээрэ ажал олохонь тон хэсүү. Ажалай дэлгүүртэ хэрэгтэй мэргэжэлтэдыс бэлдэхэ зорилготойоор юрэнхы, мэргэжэлтэ болон дунда техникческэ хуралсалай байгуулануудта хоёрдохи жэлэе гүрэнэй захил бэсүүлэгдэдэг болонхой. Гадна залуушуулай парламент болон правительство байгуулагдаһанхай. Би жэл бүхэндэ август нарада министрүүд болон орлогшонороо гүшан үдэрэй болзорой амаралтада эльгээгээд, залуушуулай хүдэлдэгби. Тинн залуу-

шуулай правительствын гурбан гшүүн мүнөө министрүүд боложо, амжалтатай ажалаа ябуулжа байна. Мүн саашадаа политика, бизнес, муниципальна болон гүрэнэй албанда хүдэлжэ шадаха бэрхэ залуушуулыс мэргэжэлтэдэй нөөсэдэ («Золотой кадровый резерв») орууланхайбди.

Хоёрдохи шэглэл - шэнэ зүйлнүүдыс нэбтэрүүлэн хүдэлдэг ажаябуулгада залуушуулыс хабаадуулга.

Бүрээд Республикада байгуулаһан бизнес-инкубатор залуу олзын хэрэг эрхилэгшэдтэ туһалдаг үүргэтэй. Гадна ВУЗ бүхэнэй дэргэдэ оюутатай технопаркуудыс нэхэ талаар ажал ябуулагдаа. Тэд дээдэ хургуулинуудай материална баазын тулоур байһан ушар тус зорилго бэсүүлгыс нилээд наатуулдаг. Энэ асуудал шийдэхын тула республикада Зүүн Сибирин эрлэмэй хуралсалай инновационно комплекс байгуулаһан. Мүнөө Россия дэлхэйн мэдэжэ дээдэ хургуулинуудтаа дутамагүй хайн, томо хэдхэн ВУЗ байгуулха хэдэлгэ зүбшье юм ааб даа, зүгөөр дэлхэйн политикада шухала удха шанартай хил шадархай регионууд тухай маргажа болохогүй. Жэл бүхэндэ эрхим хүбүүд, басагданай түб регионууд руу хурахааа ошоод, тэндээл үлэшэдэг заншалтай. Оройдоол хэдхэн хотонуудта ухаантай бэрхшүүлэс суглууланхаар, гүрэнэйгөө дэбисхэр бүхэниэ хүгжөөблэ, шүүхэбди гэжэ ханагдана. Тинхэлэе түрүү залуушуулай номагаа үлэжэ, гүрэн түрэнгөө аша туһада оролдохын тула зохистой эрхэ байдал тогтоохо хэрэгтэй.

Гурбадахы шэглэл - олзын хэрэг эрхилэггыс хүгжөөлгэ.

Республикадаманай бага олзын хэрэг эрхилэггыс дэмжэлгын арганууд зохиогдон, хэрэг дээрэ туршагдажа байна. Жэшэе, «Бизнес-старт» гэхэн программа өөрын мүнгэн зөөригүүгөөр хэрэгэ эрхилхэ арга олгоно. Тинн жэлэй туршада 500 гаран хүн түрүүшынхисэ олзын хэрэг эрхилжэ эхилэе. Тус программа залуушуулдал тон туһатай. Тэд зайн галай сэх тарифууднаа эхилээд, бэрхшээлнүүд олон лэ даа. Эдэ асуудалнуудыс шийдэхэ хэрэгтэй.

Дүрбэдэхы шэглэл - хүдөө дэбисхэрнүүдыс хүгжөөлгэдэ залуушуулыс хабаадуулга.

Энэ талаар залуу мэргэжэлтэдыс дэмжэлгын программа тон ашаг үртэй: хүдөөдэ табан жэлһээ бага бэшэ болзорто хүдэлхэ залуу хүн гүрэнһөө мүнгэн туһаламжада (нодөсмные) үртэжэ, гэр бараагаа түхээрхэ аргатай. Гадна үнгэрэгшэ жэлдэ зохиогдон программын ёһоор, 500 хүн түлбэриггүй газарболон 300 куб модондо хүртөө. Тинхэлэе ТОС-уудта залуушуул эдэбхитэй

хабаадажа, хүдөө номагауудтамнай хамтын хүсөөр барилганууд эрхилэгдэнэ, архидалга, ажалгүйдэлгэ мэтын амин шухала асуудалнууд шийдэхэдэнэ.

Элидхэлэйгээ түгээхэлдэ Бүрээдэй Президент В.В.Наговицын Сибирин федеральна тойрогто РФ-гэй Президентын Бүрин этигэмжэтэ түлөөлэгшэ В.А.Толоконскийда хандажа, БАМ-ай хуушан гэр байрагай 8 мянга гаран ажаһуугнадыс (тэдэнийнь 40 процент залуушуул) зөөлгэхэ хэрэгтэй федеральна туһаламжагүйгөөр бүтэхэ-гүйснэ онслоо.

Бүхыдөө хоёр үдэрэй туршада үблэй дулаасуулгын ханада бэлэн байлга, хорото бодос хэрэглэгтэй тэмсэлгэ болон Сибирин регионуудай хүгжэлтэдэ шухала удха шанартай асуудалнуудыс хэлсэе юм.

Николай НАМСАРАЕВ,
Радна-Нима БАЗАРОВАЙ
фото.
Дыжит МАРХАДАЕВА
хэблэлдэ бэлдэбэ.

Тоо бүридхэгшэдөө хүлээн байгты

Октябрин 14-дэ Бүхэроссин тоо бүридхэл эхилэе. Энэ хэмжээ ябуулгада эртэ үлгөөһөө манай сониной сурбалжалагша хабаадалсаа.

Хотын 11-дэхы тоо бүридхэлэй участогай инструктор Ирина Нурбаева ба тоо бүридхэгшэ Ариона Харлуева Каландаришвили, 17 гэжэ хаягаар оршодог гэрһээнь тоо бүридхэлөө эхилэе. Бидэнэрэй суг хамта 1-дэхы квартира тоншоходоннай, гэрэй эзэн эхэнэр Наталья Анкудинова угтаба. Тоо бүридхэл ябуулгын ёһо гуримтаар гэрэй эзэн тоо бүридхэгшэдыс гэртээ оруулангүй байха эрхтэй. Гэрэй коридор соо байжа, гоо бүридхэгшэд ажалаа эхилбэ.

Наталья Анкудинова өөр тухайгаа хооржэ үгэнэ. Саашань газетэдшье оор тухайгаа хоорбэ. Тэрэ 32 наһатай, хоёр үхибүүтэй, ажалгүй. Тоо бүридхэлэй эхилхынсэ тэрэ телевизортэ дуулаа, мэдэе юм.

Тоо бүридхэгшэ Ариона Харлуева Штын дээдэ хургуулида зоочоор хурана. Тэрэнэй мэдээлдэ 400-430 хүн юм. Бултсын Ариона басаган тоо бүридхэлдэ оруулха ёһотой. Үшөө

үлүү зонис тоо бүридхэлдэ оруулаа наань, Бүрээдтат нэмэлтэ салин басаганда түлэхэ ёһотой.

11-дэхы тоо бүридхэлэй участогта Каландаришвили, Ленинэй, Смоленной үйлсэнууд, зохид буудалнууд оролсодог юм. Эдэ гэрнүүдээр тоо бүридхэгшэ ябахы юм. Хүлээн байгты.

Янжма ЖАПОВА,
Р-Н.БАЗАРОВАЙ
фото-зураг.

ГЭР БАЙРАГУЙ ЗОН ОЛОН ГҮ?

Үнгэрэгшэ долоон хоногой болзор соо Улаан-Үдын гэр байрагуй зон тоо бүридхэлдэ оруулагдаа.

Иймэ зонис Улаан-Үдэ хотодохи Советская, 43 гэжэ хаягаар оршодог үлэһын холонгын байшан соо суглуулжа, тоо бүридхэгшэд асуудалнуудаа дүүрэн асуужа, бэшжэ абаа. Энэ үдэр хори гаран хүнүүдыс тоо бүридхэлдэ оруулаа юм.

Эдэ зон тус байшан соо харын туршада ажал олотороо хонохо аргатай, тэд элдэһээ гараад, үнөөхил буруу харгыдаа оршоходонь гэмшэлтэй.

Тус байшангай таһагыс даагыс Евгения Ральян ажал хүдэлмэри тухайгаа ингэжэ хөөрэнэ: «Гурим сахигшадтай имэ эрхэтэйниэ байшан руу асархадань, манай мэргэжэлтэд нэг түрүүн тэрэнэй документнүүдыс суглуулжа үгэнэ, ажалда оруулаад, нийтын зохид буудал руу байхынсэ эльгээнэ. Пара соо имэ хүн эндэ минитээр байха аргатай».

Нийтын зохид буудал Улаан-Үдэ шадарай Забайкальский гэжэ хуурин газарта баригданхай. Тус байшан соо 25 койко-шэрээ бии. Үдэрэй 70 түхэйг гүлэжэ, хүн эндэ хонохо, байха аргатай. Үлгөөгүүр бүри ажаһуушадта нийтын такси эрэдэг юм. Энэ холонгын газар ноябрьын эхинһээ Правительствон тогтоолоор «Шанс» гэжэ нэртэй гүрэнэй үчрэгдони болохо юм.

Тоо бүридхэлэй саарханууд соо имэ зоной гэр байра элирүүлхэн графа соо "гэргүй зон" гээд бэшгэгдэхэ юм. Энээн тушаа Улаан-Үдын Советскэ районий тоо бүридхэлэс ябуулагша Артём Романов хөөрэнэ. Бүрээдтадай ахамад мэргэжэлтэн Дарима Боросова имэ зондо хүн бүхэндэнь тоо бүридхэлдэ оруулагдаа гэхэн үнэмшлэгэ үгтэхэ тухай хэлэбэ.

2002 ондо ябуулагдаһан тоо бүридхэлэй дүнгүүдээр имэ зоной тоо 1200 гээд тоологдоо. Тэдэнэрэй тоодо 44 наһа хүсээн зон олон. Тоо бүридхэлэй туршада имэ зоной хуралсал, хэдэг ажал тухайн мэдээлэл оруулагдаха.

Гурим сахигшадтаар «Бомж» гэжэ акци жэлэй хоёр дахин үнгэрэгдэдэг юм. Улаан-Үдын дотоодын хэрэгүүдэй таһагай участковонуудай таһагай дарга, милицийн подполковник Андрей Шомосв анрелин акцин дүнгүүдээр имэ зоной тоо 1500 гаран гээд мэдүүлэ. Иймэ зонис Лазо посёлогоор дамжан гарадаг дулаа дамжуулгын трасса дээрэ оложо, тоо бүридхэлдэ оруулан байна.

Энэ хэмжээ ябуулгын туршада нийтын эрхэ гурим сахигшад тоо бүридхэгшэдтэй ябалсаха юм.

Янжма ЖАПОВА.

ВИТАЛИЙ МАЛКИНАЙ ДЭМЖЭЛГЭДЭ ХҮРТӨӨ

Түнхэнэй аймагай Хэрэн тосхондо «Мир без границ» гэхэн конференци үнгэрөө. Эндэ Россия Федерацийн Соведэй гшүүн Виталий Малкинай туһалагша Юрий Иванов хабаадажа, «Малая родина» гэхэн конкурсын дүнгүүд тухай хөөрөө.

«Виталий Малкинай «Эра» гэхэн тэдхэмжэ үзүүлэгын жаса тус конкурс эмхидхэн байна. Эндэ бүхы республикадаа 420 проект хабаадаа. Эдэ хэнэй ажалнууд бэ гэхэдэ: хургуулинуудай, лицейнүүдэй багшанарай, номагауудай захиргаануудай мэргэжэлтэдэй, нийтын нэгдэлнүүдэй гэхүүдэй. Тинн эдээн сооһоо юрийн гшүүд 26 илагшдыс тодорюулаа. Тэдэнэй тоодо Түнхэнэй аймагай хоёр проектүүд ороо: «Развитие Тунки - долины жизни» гэхэн нийтын жасын «Дороги дружбы и добра» гэхэн ажал болон Охор-Шэбэрэй дунда хургуулин багшанарай проект. Эдэнэр грантын мүнгэндэ хүртэһэн байна. Тэрэмүгөөр абаһан түхээрлэгнүүдыс мүнөөдэр эндэ хараабди», - гэжэ Юрий Иванов хэлэе.

«Эра» гэхэн тэдхэмжэ үзүүлэгын жасын туһаламжаар хоёр катама-

ранууд, аяншалгын зүйлнүүд абаһан байна.

Хүдөө номагауудай залуушуулай аяншалга хүгжөөхэ гэхэн зорилго «Дороги дружбы и добра» гэхэн проект эмхидхэгшэд урлаа табиһан байна. Тэрэнэй хэмжээндэ хэдэн жэлэй хугасаа соо зунай лагерынууд үнгэрөө.

«Проектын программа 2007 ондо бэлдэһэн байнабди. 2008 ондо залуушуулай политика бэсүүлгын талаар Бүхэроссин конкурсда хабаадаһан байна. Тус хэмжээ ябуулгын түгээхэл Красноярск хотодо үнгэрөө. Эндэ манай ажал шагалта гарга. Тинн «Малая родина» гэхэн конкурс тухай дуулаад, тэндэ хабаадаха гэжэ шийдэбди», - гэжэ «Дороги дружбы и добра» гэхэн проектын автор, Түнхэнэй аймагай захиргаанай залуушуулай политикын талаар таһхимай хүтэлбэрлэгшэ Эржена Шобосва хэлэе.

«Развитие Тунки - долины жизни» гэхэн нийтын жасын талаһаа хоёр проект тус конкурсда хабаадаа: «Дороги дружбы и добра» болон «Центр помощи инвалидам войны». Тинн хэмжээ ябуулгын дүнгүүдээр, хүдөөгэй аяншалга хүгжөөлгын проект илагшадтай тоодо ороо», - гэжэ

«Развитие Тунки - долины жизни» гэхэн нийтын жасын хүтэлбэрлэгшэ Мунко Майоров хэлэе.

Тус нийтын жасын эмхидхэн байгуулагша хадаа Түнхэнэй аймагай депутатуудай Совет болоно. Эдэнэр аймагайгаа бэлигтэй залуушуудта, ветерануудта, спортсменүүдтэ ходо мүнөөр туһалжа байдаг.

ЭРЖЕНА БАТОРОВА.

Авторай фото-зураг дээрэ: Виталий Малкинай туһалагша Юрий Иванов.

Советскэ районий ветерануудай 7-дохи конференци

АХА ЗАХАТАНДАА АНХАРАЛ ХАНДУУЛАЯЛ!

Паяан Улаан-Үдымнай Советскэ районий конференц-зал соо заншалта болоһон ветерануудай конференци долоодохиёо эмхидхэгдэжэ, түрүүлэгшээр олон жэлдэ амжалтатай хүдэлжэ байһан В.С.Ларченко тоосоото элидхэл хэжэ, Агуусхэ Ипалтын 65 жэлэй ойн баярта жэлдэ хэгдэһэн ажал хэрэгүүд, пенсионернүүдтээ бэрхээр туһалдаг, дэмжэдэг эмхинүүд, эдэбхитэй дарганар тухайн хөөрбэе.

Хамта дээрэе Советскэ райондо 15 мянган пенсионернүүдыс, тэрэ тоодо дайнда хабаадаһан 175 хүниэ нэгдүүлдэг ветерануудай 63 эмхи тоологдоно. Пенсионернүүдэй, ветерануудай ажабайдал, гэр байраар, амаралтын газарнуудаар, элүүр энхэ байдал хангаха талаар сэх ажал ябуулагдаһан байна. Эмхи бүхэнэй,

Улаан-Үдэ хотын мэрини түлөөлэгшэд, Советскэ районий хүтэлбэрлэгшэд, спонсорнууд, Арадай Хуралай депутатууд, нийтын эдэбхитэд эндэ хабаадаа.

Конференцийн хүдэлмэридэ социальна асуудалнуудаар мэрэй оргогшо И.И.Зурцев, Советскэ районий захиргаанай толгройгошо Т.А.Быкова, ветерануудай эмхинүүдэй дарганар А.П.Абашев, А.В.Лаврова, Г.М.Филиппов, Г.С.Некрасова, Н.А.Малханов, Пенсонино жасаһаа Г.И.Жарчинская, бусад хабаадажа, үгэ хэлэе. Эдэбхитэй ажалладаг ветеранууд шагналдаба.

Түгээхэлдэ БГУ-гай ветерануудай хоор, бусад концерт наада харуулба. Улаан-Үдэ хотын ветерануудай конференцидэ дельсгадууд, мүн шэнэ Соведэй гшүүд шэлэгдэн хунгагдаа.

Бэлигма ОРБОДОВА.

Буряад Республикын Гүрэнэй шанда зууршалагдаба

АНАТОЛИЙ ЦЫДЕНОВЭЙ АБЬЯАС БЭЛИГ

Шэнэдхэн хубилгалгын үед сүлөөт ажлаараа шалгаржа эхилэн, Захаамин тоонтотой, баганаа уран гартай, урагшаа ханаатай, урма зоригтой, ниллэхэдээ бэрхэ, модоо дархан Анатолий ЦЫДЕНОВЭЙ бүтээлэн хүдэлмэринүүд, нэрлэбэл, модоор хэгдэн бөөнүүд, луунууд, хүгжэмшэд, үбгэд, хүгшэд, залуу басагад, хүбүүд бодото орууудтай танилсуулна, досоохи хүсэл бодолынь, ханаа сэдхэлынь элрхэйлэн дамжуулна.

Хүн түрэлтэниие хүлгүүлэн, яаран ябахан сагай урасхал харуулан «Конь, вылетающий из сферы» (2004) гэнэн бүтээлнэ нонин байна. Үндэнэн арадай уран бэлгтэй, фольклортой нягта холбоотой Цыденовэй искусство тоно гарган бүлэжэ хуулан, морин хуур дээрэ наадан, ном хуршаар харбанан хүнүүдэй бэе, хүсэ шадал дамжуулна, уран гоё угалзануудаар шэмэглэгдэнхэй. Сагаан үбгэнэй дэргэдэхи байгаали, ангуушан тухай, агнуури тухай бүтээлнүүдын

хайхан угалзануудтай. Мастерай хэлэн уран гоё хутаганууд, эрын гурбан наада харуулан хүдэлмэринүүд дабтагдашагүй уран нугалбаритай байнынь гэршэлнэ. Мүргэлдэн тэмсээн хоёр амитадай сүюедтэ хандахадаа, бээнүүдынь хараад, уур сухалдаа диндэнэн тэмсээшдэй бэеы тон ойлгосотойгоор харуулжа шадана, хуна модо хэрэглэнэ.

Анатолий Цыденов хадаа өөрын дабтагдашагүй харасатай, абьяас бэлгтэй уран бүтээлшэ,

уран бэлгтэн мүн лэн тула үшөө саашадаа арга шадабарияа бүри найнаар хүгжөөн, бодото ажабайдалда дүтэрхыгөөр зохёохы ажалаа нилбарууланай гэжэ ханагдана.

Л.И.ЦЫРЕННИМАЕВА,
искусство шэнжэлэгшэ.

Номойн материалнуудаар олон выставкэнүүдтэй танилсанан, урмашан журналист Бэлигма ОРБДОЕВА хэблэлдэ оршуулан бэлдэбэ.

ХУБУУДЫЕ АЛБАНДА ТАТАЖА ЭХИЛЭНХЭЙ

Буряад Республикын сэрэгэй комиссариада албанда дуудалгын тагагай начальник Юрий ДРОЗДОВОЙ мэдээсэхээр, бүхы Росси гүрэнэй могои нутагууднаа хамта дээрээ 27 мянган эрхэтэд уялгата сэрэгэй албанда мүнөө намартаа абтахань.

Харин Буряад орондоо 3 мянга шахуу үхибүүд энэ албанда мордохо юм. Албанда татагдаха хүбүүдэй 80 процентнь Сибирин Федеральна округой дөбсхэртэ албая дүүргэхэ байна. Гол түлэб Шэтэ, Эрхүү, Новосибирск хото шадар тэднэр алба хэхээр багсаагдана. Хуулин наһа хүсэхэн, албанда абтаха хүбүүдэй 25-30 процентнь дээдэ эрдэмтэй байгаа наань, ехэ найн гэжэ Буряад Республикын сэрэгэй комиссариадта тоолоно.

Энэнхээ гадна дунда тусхай мэргэжлэй хургуулинууды дүүргэхэн хүбүүдые албанда абаха дуратай байханаа Юрий Дроздов мэдүүлэ. Сэрэгэй частнуудта мүнөө үедэ жолоошон, механик мэргэжлэй хүбүүд ехэ хэрэглэгдэнэ.

Албанда татагдаха хүбүүд мүнөө дээрээ эмшэдэй шалгалта гаража байнхай. Аймаг бүхэнэй сэрэгэй комиссариадтай дэргэдэ эмшэдэй бүридэн тусхай комисси хүдэлжэ байнхай.

«350 ҮЛЗЫТЭЙ НАЙН ХЭРЭГҮҮД»

«350 үлзытэй найн хэрэгүүд» («350 добрых дел») гэнэн республикын конкурс үнгэргэгдэхэн гэжэ Буряад Республикын Президентын болон Правительствын Захиргаанай Хүтэлбэрлэгшын орлогшо – Мэдээсэлэй-шэнжэлэгшын хорооной түрүүлэгш Ирина СМОЛЯК мэдээсэбэ.

Буряад ороной Росси гүрэнэй бүридэлдэ найн дураараа орохоор 350 жэлэй ойд зориулагдажа, энэ конкурс эмхидхэгдэнэ гэбэ. Социальна удха шанартай асуудалинууды шидхэлгэдэ хүн зоной зохёохы эдэбхи дээшлүүлхэ, коммерцкэ бэшэ эмхинуудэй, территориальна албан зургаануудай ажал ябуулгы эдэбхижүүлхэ зорилгогойгоор тэрэ үнгэргэгдэнэ. Конкурс хоёр шэглэлээр эмхидхэгдэнэ гэжэ тэрэ хэлэбэ. Конкурседа ажахы эрилдэг

ҮДЭРЭЙ НОНИН

субъектнүүдэй эрхэтэдэй нэгдэлнүүдэй физическэ ноуриуудай өөхэдэн мүнгэ зөөрээр бэслүүлдэг проектнүүд нэгэ бүлэгтэ орохо.

Республикын бюджеттэ мүнгөөр тэдхэгдэжэ, грантнуудаар бэслүүлдэг проектнүүд хоёрдохы бүлэгтэ оруулагдаха. Конкурс хоёр шатада, хоёр жэлэй туршада үнгэргэгдэхэ гэжэ Ирина Смоляк тэмдэглэбэ. Конкурседа хабаадаха материалнууд байгша ондо ноябрин 10 хүртэр, харин 2011 ойд үргэлжэлхэ энэ конкурсн материалнууд майн 1 хүртэр тунаан абтаха гэбэ. Мүнөө жэлэй конкурседа гаргашалагдаха мүнгэн республикын бюджеттэ оруулагданхай, харин ерэхэ жэлэйхынь шэнэ жэлэй бюджеттэй түсэб соо хараалагданхай гэжэ тэрэ онсолон хэлэбэ.

Уран найханай үйлдбэринууды хүгжөөхэ, хото хүдөө нутагы бөлбосон түхэлтэй болгохо, ногооруулха, физкультура болон спорт хүгжөөхэ үлзытэй найн хэрэгүүд эрхилэгдэжэ, онсо шалгарханынь тусхай ресерттэ оруулагдаха, ном соо бэшгэдэхэ, тиигэжэ Буряад ороной түүхэтэ хэрэгүүдэй тоодо орохо байна.

АМГАЛАН БАЙДАЛ – МАНАЙ ГАРТА

Россин Онсо байдалай талаар министрствын Буряад Республикадахи Главна управлениин гүрэнэй түймэр сарадаг албануудай ажал хүдэлмэриис хинамжалдаг управлениин начальнигай уялганууды саг зуура дүүргэжэ байхан дотоодын албанай полковник Константин ГРИГОРЬЕВ элэ үдэрнүүдтэ республикын олондо мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлнүүдэй сурбалжлагадтай уулзажа, албанайнгаа ажал ябуулга тухай дэлгэрэнгыгээр хөөрөжэ үгэбэ.

Тэрэнэй хэлэхээр, хабар, зунай болон намар, үбэлэй сагта гал түймэрхөө нэргылхэ хүдэлмэри эршэмтэйгээр ябуулагдадаг. Ушарын гэхэдэ, хүйтэржэ эхилхэдэ, эрхэтэдэй ажагууд гэрнүүдтэ хуури тосхонуудта гал аюул ушаруулагдаха гэжэ тэрэ хэлэбэ. Энэнь юуһээ болонб гэхэдэ, хүнүүд галаа болгоомжолногүй, пешэн болон бусад дулаасуулгын хэрэгсэлнүүды наринаар хэрэглэнэгүй. Илангаяа зайн галаар хүдэлдэг түхээрлэгнүүды ашаглаха дүрнүүдые сахнаггүй.

Үнгэрхэн жэлэхидэ орходоо байшан гэрнүүдтэ гал аюул болохо ушарнууд үсөөрөө гэжэ тэрэ тэмдэглэбэ. Энэ албанай зүгһөө гал аюулиа нэргылхэ хэмжээнүүд абтажал байдаг. Нютагай өөхэдэн хүтэлбэрин захиргаануудай, поселенинүүдэй толгойлогшонор хүртээр энэ шэглэлээр хүдэлмэри ябуулха ёһотой. Эмхи зургаануудай, предпрятинуудай ажалшадай, ажагуушадай дунда ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулагдадаг.

Нёдонойхидо орходоо ажагуудалай гэрнүүдтэ гал аюулай тохёолдохо ушар 6 процентээр доошолоо. Хэрбэс үнгэрхэн жэлдэ 1094 нимэ ушар дайралдаа хаа, мүнөө жэлдэ 1028 ушар бүридхэлдэ абтахан байна. Шанга хүйтэнэй эхилхэхээ урид хүдөө нутагуудаар ажагуудалай гэр байрануудай эздэй дунда ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулагдажа эхилэбэ. Зайн галаар хүдэлдэг түхээрлэгнүүды ойлгожо хэрэглэгт гэжэ тэрэ ажагуушадта хануулга хэнэ.

Харин гал түлхэх хаһын ороод байхада, ажагуушадта пешэнэй хоолой сээрлэхэ, угаа гараһан газарынь шабаха хэрэгтэй гэнэн хануулга хэгдэжэ байнхай.

Тинхэдэ пешэнээ түлээд гү, али зайн галаар хүдэлдэг түхээрлэгнүүды хадхаад, үхибүүды орхиго, талаар бү ябыт гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Юуб гэхэдэ, томо хүнүүдхээ болохо үхибүүдэй гал аюулда ородог ушар үсөөн бэшэ дайралдана.

Декабрин 15-наа эхилжэ январин 15 хүртэр болодог шанга хүйтэнэй үедэ хүнүүд элдэб түхээрлэгнүүды хэрэглэжэ, тэрэ дулаасуулхынь түргэдэг. Республикын аймагуудаар үнгэрхэн шалгалтын дүнгүүдээр эдэ түхээрлэгнүүды хайхарамжагүйгөөр хэрэглэн ушарнууд үсөөн бэшэ элирүүлэгдэбэ. Илангаяа Загарайн, Түнхэнэй аймагта энэнхээ боложо, гал аюул олоор ушаруулан байна.

Үбэлэй сагта хүнгэн автомбилинүүдэй шатаха ушар үсөөн бэшэ дайралдана гэжэ Константин Григорьев тэмдэглэбэ. Мүнөө сагта хүнүүдэй машинаар ябаашыгүйдэнэ, аргагүй. Үхибүүдэ хургуулиһаа, хүүгэдэй сэрэлигхээ абаха, ажалдаа гэгдэнгүйгөөр ябаха хэрэгтэй. Гэбшье машина байлгала дулаан гаражтай болоогүй хүнүүд жолоошодой дунда яһала олон байна гэжэ бодото байдалтай харуулна.

Ехэ хүйтэн соо гэрэй хажууда табинан автомобиль хүниндөө хүрөөд, тоһониинь загсаад хонодог гэшэ. Машинаа түргөөр халааха гэжэ элдэб дулаасуулгын түхээрлэгнүүды жолоошод хэрэглэдэг байна. Халаажа байтараа, орхсод ябашаха ушарнууд үсөөн бэшэ. Тинхэдэн гал аюул боложо, зарим ушарта хүнгэн машинаһаань юуһынь үлэдэггүй, галда шатадаг байна.

Тинхэдэ жолоошодой үбэлэй сагта баһал болгоомжотой байгыт, гал аюул бү ушаруулыг гэжэ энэ албан нэргылнэ. Гал түймэр сарадаг албанай ажалшад түрүүшын дохёогоор Улаан-Үдэ хотодо 10 минута болоод, хүдөө нутагуудаар 20 минута болоод, гал аюулай ушарһан газарта хүржэ ерээд байха ёһотой. Константин Григорьевой хэлэхээр, энэ эрилтэ сахигдана.

Тинхэдэ Шэнэ жэлые угталгын ёлкын нааданай эхилхэдэ, Дотоодын хэрэгүүдэй министрствын, Хүн зонинь социальна талаар хамгаалгын болон Пураалсалай министрствын мэргэжлэтд түймэр сарадаг албанай хүдэлмэрилэгшэдтэй хамта нэргылэмжын ехэ хүдэлмэри ябуулдаг. Тэрэшэлэн хүдөө нутагуудаар гал түймэрхөө нэргылхэ хүдэлмэридэ хабадуулагдаха найн дуранай бүридэлгэнүүд байгша ондо байгуулагданхай. Тэдэнэй гэшүүд хуури тосхонуудаар ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулжа, гал түймэрэй гараха ушар доошолоулна. Үбэлэй сагта дулаасуулгын түхээрлэгнүүды болгоомжотойгоор хэрэглэгт гэжэ ажагуушадта үшөө дахин хануулая.

Эльвира ДАМБАЕВА.

Бүмбэрсэг дэлхэй дээрэ аяншалгын хэрэгэй ехэ хүгжөөгдэжэ байһан сагта ажагуушад гадаада гүрэнүүдээр ябаха паспорттай байха гэжэ оролдодог болонхой. Аяншалха, амарха, түби дэлхэй хараха дуратай байхын хажуугаар олзын хэрэг эрхилжэ хүнүүд хилэ дабан гарадаг. Буряад Республикын ажагуушад дүтынь хаража, Хитад, Монгол орон ехэ ябадаг болонхой. Тинхэдэ гадаадын ороноудаар аяншалха паспорт абалгада ямар ёһо сахигдадаг бэ гэжэ Буряад Республикадахи миграционно албанай тагагай начальнигай уялганууды саг зуура дүүргэжэ байһан Вячеслав АФАНАСЬЕВТАЙ хэлэн хөөрэлдөөн – уншагшаданай анхаралда.

Мүнөө шэнэ ёһоной биометрическэ паспорт бии болгогдонхой. Энэнхээ урид абтахан эрхэтэнэй үнэмшэлгэнүүд баһал хүсэндөө байна. Али паспортнынь эрхэтэд шэлэжэ абалалнь, дээрэ гэжэ хананат?

ХИЛЫН СААГУУР АЯНШАЛХАТНАЙ ГҮ? ШЭНЭ ТҮХЭЛЭЙ ПАСПОРТ ЗАХИГТЫ

- Хуулин ёһоор 2010 оной мартын 1-һээ табан жэлэй гү, али арбан жэлэй болзортой паспорт эрхэтэд өөхэдөө шэлэжэ бүтээхэ болоно. Табан жэлээр ходо бэшүүлжэ, паспорт абаха хэбэртэй байнхаар арбан жэлэйхыне гансата абалалнь, дээрэ гэжэ ханагдана. Арбан жэлэй загранпаспорт-2500, тинхэдэ 14 наһа хүрөөдүй үхибүүдэй-1200 түхэригтэ болодог.

- Арбан жэлэй болзортой биометрическэ паспорт үшөө бэшэ ямар булюу талануудтайб?

- Шэнэ үсын загранпаспорт бүхы дэлхэйн гүрэнүүдтэ хэрэглэдэг боложо байна. Тэрэ түрүүшынхидэ орходоо үшөө олон хуудануудтай болоо. Электронно дансандан паспорттын эзэн тухай бүхы мэдээнүүд оруулагданхай. Эгээл шухалань гэхэдэ, биометрическэ паспорттай хүн олохон

гүрэнүүдэй хилэ дээрхи шалгалта түргөөр, бэлэнмүртэйгөөр гараха аргатай. Юуб гэхэдэ, нимэ паспорттай эрхэтэдтэ хилэ дабалгын пунктнуудта тусхай гараса түхээрэгдэнхэй. Шалгалтын пунктнуудта мүнөө сагай хэрэгсэлнүүд тодхогодожо, шэнэ паспорт түргөөр шалгана оньһотой болонхой. Манай республикын хори мянга гаран ажагуушад шэнэ ёһоной үнэмшэлгэтэй болонхой.

- Тэрэниие бүтээжэ абаха гэбэл, хэр үни болохоб?

- Биометрическэ паспорт манай эндэ хэдэггүй. Москва хотодо тусхай мэргэжүүлэгдэнэн фабрикада бүтээдэг. Хуулин ёһоор 25-30 үдэрэй туршада бүтээгдэхэ ёһотой.

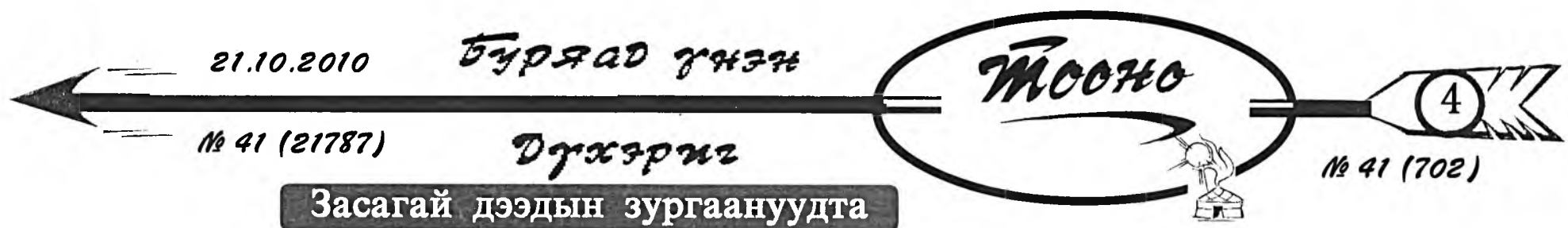
- Биометрическэ мэдээнүүдтэй паспорт абахын тула юун хэрэгтэй болохоб?

- Анкетэ зүбөөр бэшэхэ хэрэгтэй. Жэшээтэ анкетын саарһан байха. Тэрэниие алдангүй хараад бэшэхэ. Ажагуудаг гүрэнэйнгөө эрхэтэн гэжэ үнэмшэлхэн паспортынгаа буулгабари, гурбан гэрэл-зурагтайгаар тушааха хэрэгтэй. Сэрэгэй уялгата алба хэргүй, 17 наһатайһаа эхилээд, 27 наһа хүртэр эршүүл сэрэгэй комиссариадһаа гэршэлтэ абажа, тушаалсаха, харин алба хэнэн хүбүүд воеһнэ билет харуулха.

- Хүүгэдэ хилын саана абажа гараха гэбэл, баһал паспорт хэрэгтэй гү?

- Хуулин наһа хүсөөдүй үхибүүдтэ анкетэ бэшэлсэхэхээ гадуур түрэн тухай гэршэлгын буулгабары хэрэгтэй болохо. 14 наһа хүсөөдүй үхибүүдтэ загранпаспорт бүтээхэдэ, 1200 түхэриг түлэхэ хэрэгтэй. Холын харгыда түхээрбэл, эртэнхээ паспорт бүтээлгэдэ ханалаа табиха шухала.

Эльвира ДАМБАЕВА хөөрэлдэбэ.

Засагай дээдын зургаануудта

**БУРЯАДАЙ ПРАВИТЕЛЬСТВО:
ҮДЭР ҮДЭРЭЙ ҮЙЛЭ ХЭРЭГҮҮД
2010 оной октябрийн 11 - 15**

**БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ
ТҮСЭБЛЭНЭН ХЭМЖЭЭ ЯБУУЛГАНУУД
2010 оной октябрийн 18-22**

Октябрийн 11-д Буряад Республикын Президент-Правительствын Түрүүлэгшэ Вячеслав Владимирович Наговицын заншалта зүблөөнүүдэ үнгэргэхэеэ гадна Сибирийн федеральна тойрогто РФ-гэй Президентын бүрин этгэмжэтэ түлөөлэгшын дэргэдэхи соведэй, СФО-гой хуули гаргагшадай соведэй болон «Сибирское соглашение» гэхэн РФ-гэй субъектнүүдэй экономика харилсаа холбоонуудай регионууд хоорондын эблэлэй соведэй хамтадамал зүблөө бэлдэн үнгэргэлгын талаар эмхидхэй хоороной зүблөө хүтэлбэрилөө.

Октябрийн 12-то Буряадай Президент нимэ асуудалнуудаар хүдэлмэрийн уулзалтануудыс эмхидхэ: 2010 оной бюджеттэ оруулагдаха хубилалтанууд, «Буряад Республикын нислэл хотын зэргэ тухай» РБ-гэй хуулида хубилалтануудыс оруулха тухай» хуулийн түлэб, Байгалай экономика форумой гол удха, республикын харгынүүдэй хангалгада мүнэн зөөри гаргашалгын мтодики, шэнээр байгуулагдан бага предпритинуудта бага урьһаламжануудыс үгэлгын болзорнууд, Северобайкальска аймагта социальна гэр байрын барилга болон дулаасуулгын хаһа үнгэргэлгэ, хэлхэ холбоо болон элексион правительствэ хүгжөөлгын талаар «Сибирьском» ОАО-гой болон РБ-гэй Правительствын хоорондо хэлсэ бэслүүд. Гадна Вячеслав Владимирович «Ариг Ус» ТРК-гай «сэхэ дамжуулгада» телевизор харгашадай асуудалнуудта харюусаа.

Октябрийн 14-д республикын толгойлогшо Сибирийн федеральна тойрогто РФ-гэй Президентын бүрин этгэмжэтэ түлөөлэгшэ В.А.Толоконскийтай уулзаа, «Сибирское соглашение» гэхэн РФ-гэй субъектнүүдэй экономика харилсаа холбоонуудай регионууд хоорондын эблэлэй соведэй 62-дохи зүблөө үнгэргөө, 2010 оной Бүхроссийн ажаһуугшадай тоо бүридхэлгэ үнгэргэлгын хэмжээндэ тоо бүридхэгшын асуудалнуудта харюусаа.

Октябрийн 15-да Буряадай Президент Сибирийн федеральна тойрогой аграрна ВУЗ-уудай ректорнүүдэй соведэй зүблөөндэ хабаадаа.

Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын Нэгэдэхи орлогшо Иннокентий Матвеевич Егоров үнгэргэжэ долоон хоногто РБ-гэй Президентын хүтэлбэрилхэн бүхэ зүблөөнүүдтэ, Арадай Хуралай түсэблэлгын зүблөөндэ хабаадаа. Гадна Иннокентий Матвеевич нимэ асуудалнуудаар хүдэлмэрийн зүблөөнүүдэ үнгэргөө гэхэдэ: РБ-гэй Арадай Хуралай ноябрийн сессидэ 2010 оной бюджеттэ оруулагдаха хубилалтанууд; олон үүргэтэй спортын танхимуудай барилга; Сэлэнгын аймагай Носхойон хургуулида котелнуудыс худалдан абалга, нотагай харгын заһабарилга болон 1200 толгой үхэр малай фермын барилга; Мухар-Шэбэрэй аймагай Суулга хуурида хүүгэдэй эсэрлиг барилга; Закамск хотын 2-дохи хүүгэдэй эсэрлиг хэлбэн шэнэлэлгэ; «Буряад Республикада хээлитэй эхэнэрүүдэ, нарай хүүгэдэй эхэнүүдэ, мүн врачнуудай баталамжаар гурба наһа хүсөөгүй үхбүүдэс хайн эдэс хоолоор хангалгын гурим тухай», «Буряад Республикада эрмэдэг бэстэй хүүнүүдэ социальна талаар дэмжэлгэ тухай» РБ-гэй хуулинуудай түлэбүүд.

Экономика хүгжэлтын талаар Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо Александр Евгеньевич Чепик РБ-гэй Президентын, РБ-гэй Правительствын Түрүүлэгшын Нэгэдэхи орлогшын түсэблэлгын зүблөөнүүдтэ, РБ-гэй экономикын министртын коллегийн зүблөөндэ, РФ-гэй Правительствын Түрүүлэгшын Нэгэдэхи орлогшо В.А.Зубковой хүтэлбэри доро үнгэргэгдэн видеоконференц-холбооной түхэлэй зүблөөндэ хабаадаа.

Александр Евгеньевич эрхэтэдэй хубинь асуудалнуудаар уулзаа, РБ-гэй Правительствын дэргэдэхи Газарта гүрнэй кадастрова сэн тогтоолгын талаар комиссийн зүблөө эмхидхэ. Тинхэдэ нимэ асуудалнуудаар хүдэлмэрийн зүблөөнүүдэ хүтэлбэрилөө гэхэдэ: Забайкалийн үндэһэтэнэй паркын хилэ хубилгалга, РБ-гэй Модэсэлэй-методическа гүбэй 2011 оной бюджет болон 2010 оной бюджетээр тоосоон, Буряадта бусад регионуудһаа болон хари гүрнүүдһээ асаргадан орооһоной жасын нөөсэ, модо тушаан абалгын пунктуудай ажал найжаруулга, 2011 ондо республикада уласхоорондын экологическа форум үнгэргэлгэ.

Социальна хүгжэлтын талаар Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо Баир Гвибалович Бальжиров Российн Эрдэмэй академийн Сибирийн таһагай Буряадай Эрдэмэй болон Зүүн зүгэй медицинн түбүүдтэ зүблөөнүүдэс эмхидхэ; Улаан-Үдэ хотодо Гэрлэлгын байшанай барилгада үгтэхэ газарай участок эдирүүлгын болон Хабаровск хотодо үнгэргэгдэхэ Социальна политикын талаар зохицуулгын соведэй зүблөөндэ болзолгын асуудалнуудаар зүблөөнүүдэс хүтэлбэрилөө. Баир Гвибалович РБ-гэй соёлой министр Т.Г.Цыбиковтэй, Физическэ культура болон спортын талаар республиканска агентствын хүтэлбэрилэгшын орлогшо Д.В.Штэпатэй, Промышленность, олын хэрэг эрхилэгэ болон инновационно технологиюудыс хүгжөөлгын талаар республиканска агентствын хүтэлбэрилэгшын орлогшо Ю.А.Льтуховтай, РБ-гэй Промышленнигуудай болон олын хэрэг эрхилэгшэдэй холбооной хүтэлбэрилэгшын орлогшо С.В.Саватсвтэй уулзажа, амин шухала асуудалнуудыс хэлсэ.

Инфраструктура хүгжөөлгын талаар Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо Александр Андреевич Фоменко «УК Сибирийскерго» ОАО-гой генеральна директор, Сибирийн энергетическэ эблэлэй соведэй түрүүлэгшын орлогшо В.Д.Вершининтэй хүдэлмэрийн уулзалга эмхидхэдэ, нимэ асуудалнуудаар хүдэлмэрийн хэдэн зүблөө хүтэлбэрилөө: Буряад Республикыс газар хангалга; Улаан-Үдэ хотодо Сэлэнгэ мүнэрэй эрье дээрэ физкультурн-спортын комплекс болон стадион барилга; РБ-дэ элексион элшэ хүсэгэй бутархай худалданай дэлгүүр; «Газпром» ОАО-гой хүтэлбэрилгын республикада эрлэгэ. Гадна Александр Андреевич «Сибирское соглашение» гэхэн РФ-гэй субъектнүүдэй экономика талаар харилсаа холбоонуудай регионууд хоорондын эблэлэй соведэй 62-дохи зүблөө эмхидхэхэ хэрэгтэ хабаадаа, Улаан-Үдэ хотын барилгын объектүүдээр ябаа.

РБ-гэй Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо Анатолий Анатольевич Лехатинойтай толгойлдог Российн Федерацийн Президентын дэргэдэхи Буряад Республикын Бүрин этгэмжэтэ түлөөлэгшэ эмхи зургаанда республикын хэрэгшэдтэ зайн галай тарифуудыс доошлуулгын асуудалаар РФ-гэй Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо И.И.Сечинтэй дэргэдэ үнгэргэгдэхэ зүблөө эмхидхэхэ талаар ажалаа үргэлжүүлэ. Тинхэдэ РФ-гэй Гүрнэй Дүүмэдэ гансаараа хүүгэдэс хүмүүжүүдэг эхэнүүдтэ социальна найдуулганууд болон бусад асуудалнуудаар РБ-гэй эрхэтэдэй хандалгануудаар ажал ябуулагдаа; республикын моно-хотонуудыс найжаруулга, «Хошуун-Узуур - Боом - Түгнэ - Никольск» гэхэн автомобилн харгын хэлбэн шэнэлэлгэдэ федеральна бюджетдээ мүнэн зөөри илгэжа үгэлгэ, республикада неринатальна түбэй болон халдабарита үбшэнүүдэс аргалалгын больницын барилга, республикын бюджеттэ 650 миллион түхэригэй хэмжээгэй федеральна тэдхэмжэ, Буряадай байн дураараа Российн бүридэлдэ ороһоор 350 жэлэй ойн баярта дашарамдуулагдан барилгын объектүүдэс гүйсэд түгсэхэйн тула бюджетдээ урьһаламжа (851,1 миллион түхэриг), ган гасуурай хойшолонгуудыс усалхалгада мүнэн тэдхэмжэ (14,5 миллион) мэтын шухала асуудалнууд федеральна министрствэнүүд болон албан зургаануудта шиндхэдэ.

Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо - РБ-гэй Президент болон Правительствын Захиргаанай Хүтэлбэрилэгшэ Петр Лукич Носков Буряадай Президентын хүтэлбэрилхэн зүблөөнүүдтэ хабаадаа, Захиргаанайгаа байгуулгын халбаринуудай хүтэлбэрилэгшэдтэй зүблөө үнгэргөө.

Захиргаанай байгуулгын халбаринуудта «Ариг Ус» телекомпанийн «сэхэ дамжуулгада» РБ-гэй Президент В.В.Наговицынай хабаадалга эмхидхэгдэ; РБ-гэй Президентын болон Правительствын Захиргаанай Яһатанууд хоорондын харилсаануудай болон эрхэтэйгэй үүсхэл хүгжөөлгын талаар хоороной түрүүлэгшэ М.А.Харитоновой, РБ-гэй Ундэһэтэнэй болон эрдэм ухаанай министртын хургуулийн наһа гүйсөөгүйшүүлэй болон юрнхыс хуралсалай таһагай начальнигай уялгануудыс дүүргэгшэ Т.Ч.Будасвагай хабаадалгатай брифинг үнгэргэгдөө; Закамск хотодо болон Эдэ нуурида «Ажаһуугшадыс тоолон бүридхэлгэ - 2010» гэхэн нүүмэл зүблөөндэ, социальна-ажалай харилсаануудыс гуримшуулгын талаар республикын гурбан талага комиссийн зүблөөндэ, РБ-гэй Ундэһэтэнэй номой санда Буряад хэлэй долоон хоногто бэлдэлгын ажалда хабаадаа; «350 найн хэрэг» гэхэн республиканска конкурэ эмхидхэлгэ дээрэ хүдэлмэрилөө; «Буряад Республикын гүрнэй засагай гүйсэдхэхэ зургаануудай хүдэлмэрилэгшэдтэй тоо тааруу зохиң болгохо талаар хэмжээнүүд тухай» РБ-гэй Президентын зарлигай түлэб зохиңдуулаа.

Буряад Республикын Президентын болон Правительствын хэлбэлэй албан.

I. БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ЗҮБЛЭЛЭЙ ЗҮБЛӨӨН

21.10.10.00 Бага танхим

II. БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ТҮРҮҮЛЭГШЭ М.М.ГЕРШЕВИЧЭЙ ДЭРГЭДЭ ҮНГЭРГЭГДЭХЭ ТҮСЭБЛЭЛГЫН ЗҮБЛӨӨН

18.10.11.00 Бага танхим

III. БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ХОРООНУУДАЙ ЗҮБЛӨӨНҮҮД

Буряад Республикын Арадай Хуралай Газарай асуудалнуудай, аграрна политикын болон эд хэрэглэлгын дэлгүүрэй талаар хороон (түрүүлэгшэнь В.А.Павлов)

1. «Гүрнэй болон муниципальна мэдэлдэ байһан газарай участогуудыс түлбэриггүйгөөр үгтэхэ тухай» Буряад Республикын Хуулида хубилалтануудыс оруулха тухай» Буряад Республикын хуулийн түлэб тухай
2. «Буряад Республикада юрнхыс хуралсалыс номолонгын гурим тухай» Буряад Республикын хуулийн түлэб тухай
3. «Республикын 2011 оной болон 2012-2013 онуудай түсэбтэ хугасаада бюджет тухай» Буряад Республикын хуулийн түлэб тухай
4. «Российн Федерацийн Правительствын Түрүүлэгшэ В.В.Путинда «Буряадай АССР-тэ Забайкалийн үндэһэтэнэй парк тогтоохо тухай» РСФСР-эй Министрүүдэй Соведэй 1986 оной сентябрийн 12-ой 401 дугаарай тогтоолдо хубилалтануудыс оруулха тухай Буряад Республикын Арадай Хуралай хандалга тухай» Буряад Республикын Арадай Хуралай тогтоолой түлэб тухай

19.10.9.00 Бага танхим

IV. БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ХЭРЭГҮҮДЫС ЭРХИЛЭГШЭ - АППАРАДАЙ ХҮТЭЛБЭРИЛЭГШЭ В.Б.ЭРДЫНЕВЭЙ ДЭРГЭДЭ ҮНГЭРГЭГДЭХЭ ХҮДЭЛМЭРИН ЗҮБЛӨӨНҮҮД

18.10.13.30 Бага танхим

БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ХОРООНУУДА
Буряад Республикын Арадай Хуралай Бюджетэй, налогуудай болон сан жасын талаар хороон (түрүүлэгшэнь Ц.-Д.Э.Доржиев)

«Республикын 2011 оной болон 2012-2013 онуудай түсэбтэ хугасаада бюджет тухай» Буряад Республикын хуулийн түлэб тухай
18-22.10

Буряад Республикын Арадай Хуралай Гүрнэй байгуулалтын, нотагай өөһдын хүтэлбэрийн, хуули ёһоной болон гүрнэй албанай асуудалнуудай талаар хороон (түрүүлэгшэнь А.С.Скоьскская)

«Захиргаанай хуули эблэгшэнүүд тухай Российн Федерацийн Кодексо хубилалтануудыс оруулха тухай» 427429-5 дугаарай федеральна хуулийн түлэб тухай
19.10.10.00 каб.323
Буряад Республикын Арадай Хуралай дэргэдэхи Нотагай өөһдын хүтэлбэрийн түлөөлэгшэ зургаануудай соведэй зүблөөндэ бэлдэгэ тухай
20.10.10.00 каб.323

Буряад Республикын Арадай Хуралай Газарай асуудалнуудай, аграрна политикын болон эд хэрэглэлгын дэлгүүрэй талаар хороон (түрүүлэгшэнь В.А.Павлов)

«Орооһоной болон тэрэгээр бүтээгшэ продукциудай шанар болон бэсдэ хорогүй байлгын хойноһоо гүрнэй хиналта тухай» 1998 оной декабрийн 5-ай 183-493 дугаарай федеральна хуулийн 7-дохи статьяда хубилалта оруулха тухай» 406449-5 дугаарай федеральна хуулийн түлэб тухай - Федерацийн Соведэй гэшүүн Д.М.Алиханов оруулаа
22.10.14.00 каб.119
Нүүмэл хүдэлмэрийн зүблөөн: «Молоко» ОАО-до агропромышленна комплексын болон эд хэрэглэлгын дэлгүүрэй талаар хуулинуудыс бэслүүлгын асуудалнуудаар
21.10.14.00 «Молоко» ОАО

Буряад Республикын Арадай Хуралай Регионууд хоорондын холбоонуудай, үндэһэтэнэй асуудалнуудай, залуушуулай политикын, олонитын болон шажан мүргэлэй нэгэдэлнүүдэй талаар хороон (түрүүлэгшэнь В.Р.Булдасв)

«Буряад Республикын шагналнууд болон стипендинүүд тухай» Буряад Республикын Хуулида хубилалтануудыс оруулха тухай» Буряад Республикын хуулийн түлэб тухай
19.10.10.00 каб.212
«Аяншалга тухай» 1995 оной ноябрийн 21-эй 201-1 дугаарай Буряад Республикын Хуулида хубилалтануудыс оруулха тухай» Буряад Республикын хуулийн түлэб тухай
20.10.10.00 каб.212

Буряад Республикын Арадай Хуралай Социальна политикын талаар хороон (түрүүлэгшэнь А.Т.Стопичев)

1. «Буряад Республикада ажаһуугшадай социальна хангалга тухай» Буряад Республикын Хуулида хубилалтануудыс оруулха тухай» Буряад Республикын хуулийн түлэб тухай
2. «Чернобылийн АЭС дээрэ болоһон гэнэ усалай хорлолгодо нэрбүүлэгдэн эрхэтэдэс социальна талаар хамгаалга тухай» Российн Федерацийн Хуулийн 14-15-дахн статьянуудта хубилалтануудыс оруулха тухай» 402937-5 дугаарай федеральна хуулийн түлэб тухай
18.10.14.30, 15.00 каб.218
«Уялгата медицинскэ страхованийн Буряадай территориальна жасын 2011 оной болон 2012-2013 онуудай түсэбтэ хугасаагай бюджет тухай» Буряад Республикын хуулийн түлэб тухай
20.10.10.00 каб.218

Буряад Республикын Арадай Хуралай Экономика политикын, байгааилин нөөснүүдэс ашагалгын болон оршон тойронхис хамгаалгын талаар хороон (түрүүлэгшэнь В.Г.Ирильдесв)

«2011-2015 онуудта Буряад Республикын социальна-экономическа хүгжэлтын программа тухай» болон «2020 он болотор Буряад Республикын социальна-экономическа хүгжэлтын программа тухай» Буряад Республикын хуулинуудай түлэбүүд тухай
18.10.14.00 каб.211
«Буряад Республикын дэбисхэр дээрэ инвестиционно ажаябуулгыс гүрнэй талаһаа дэмжэлгэ тухай» Буряад Республикын Хуули бэслүүлгын ябаса тухай» асуудалаар «дүхэриг шэрээ» үнгэргэлгэдэ бэлдэлгын ябаса тухай
20.10.15.00 каб.203
«Буряад Республикын тусхай харууһатай байгааилин дэбисхэрнүүд тухай» Буряад Республикын Хуули бэслүүлгын ябаса тухай
21.10.14.00 каб.203

V. ЭРХЭТЭДЫС ХҮЛЭЭН АБАЛГА

- М.М.Гершевич - Буряад Республикын Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ
20.10.9.00-12.00 каб.118/327
- А.С.Скоьскская - Буряад Республикын Арадай Хуралай Гүрнэй байгуулалтын, нотагай өөһдын хүтэлбэрийн, хуули ёһоной болон гүрнэй албанай асуудалнуудай талаар хорооной түрүүлэгшэ
20.10.14.00-17.00 каб.118/323
- В.Р.Булдасв - Буряад Республикын Арадай Хуралай Регионууд хоорондын холбоонуудай, үндэһэтэнэй асуудалнуудай, залуушуулай политикын, олонитын болон шажан мүргэлэй нэгэдэлнүүдэй талаар хорооной түрүүлэгшэ
21.10.14.00-17.00 каб.118/212

Дэлхэй дээрэ мэдээжэ монголшо эрдэмтэн – хэлэ бэшэгэй эрдэмэй доктор, профессор Лубсан Доржиевич ШАГДАРОВАЙ 80 наһанай ойдо

АЛХАНА БУУРАЛ БАА-БАЙПАА түшэлтэй, Онон хатан эхэрэ үргэмжтэй, Адагалигай хоёр үндэрхөө үршөөлтэй Лубсан Шагдаров 1930 оной түмэр сагаан Морин жэлэй намарай дунда хүүг харын 29-дэ Агын тойрогой Дундартын аймагай Шандали шотагта түрэн намгартай. Түрэл ажахыдаа малжан ябаһан Шагдарай Үдбэл абгай үхэрэй хоёр эбэр нэгэн хубүүдтэй болоһон юм. Ехэ хубүүн Базарсадань аяар дайнай урда тээ дээдэ хургуули дүүргэжэ, зоотехник болоо һэн. Харин Лубсан хубүүнэй бага балшар, эдир наһан дайнай болон оронойнгоо арадай ажахыс хэргээлгэн хүнээр хүндэ жолнуудтэй тулалдаа бэлэй. Нютагайнгаа эхин, Табтаанайн долоон жэлэй, Агын дунда хургуулинуудыс удаа дараалан дүүргээд, тэрэ 1949 ондо Буряадай багшанарай институтдай түүхын-хэлэ бэшэгэй факультеттэ орожо, хуралсалалынгаа бүхы жолнуудтэ Сталинска стипенди абажа, 1953 ондо дээдэ хургуулиа шалгарһанай тэмдэгтэйгээр түгэсхэжэ, Ленинградтай университеттэй монгол туургата хэлэнүүдэй кафедрин аспирантурада зууршалдаһан юм. Эндэ хураха үедөө монгол угсаата арадуудай хэлэ бэшэгыс даамай гүнзэгыгээр судалһан байгаа.

Пүүдэй 10 гаран жэлэй туршада профессор Л.Д.Шагдаров лексико-графини (толи зохёолгын) талааршэн-жэлхы айхабгар ехэ хүдэлмэри хэбэ. Суута эрдэмтэ, лексикограф Константин Михайлович Черемин-совэй зохёожо, 1973 ондо Москвада «Совет энциклопедии» гэжэ хэблэлдэ барлагдаһан «Буряад-орол толи» шэнэ үгэнүүдээр, үгүүлэнүүдээр нэмээжэ, 60 гаран мянган үгтэй хоёр ботёор гаргуулан байгаа. Ажабайдалай хуртан гүрэнөөр урагшаа дабишахата, шэнэ үгэнүүд, үгүүлэнүүд бии болоно. Элдэб арадуудай харилсаанай хэлэн болохо ород хэлэн харн хэлэнүүдтээ абтаһан үгэнүүдээр үлүү гаратар лашуурхалань, үндэһэн

Эрдэм-шэнжэлэлгын туйлай ехэ хүдэлмэри ябуулхынгаа хажуугаар Лубсан Доржиевич Шагдаров оршуулга хэбэ сагаа олодог. Тэрэ нийтын-политическэ темээр республика дотороо эрхим бэрхэ оршуулгаһа гэжэ алдаршанхай. 1952 ондо институтта хуража байха үедөө «Буряад-Монголой комсомолец» газеттэ оршуулга хэбэ эхилһэн юм. 1956-58 онуудта «Буряад-Монголой үнэн» газеттэ оршуулгаһаар хүдэлһэн байгаа. Экономическа, теоретическэ, эрдэм техникын, улас турын асуудалуудаар жэлдэ һайнаар оршуулга хэбэ юм. В.И.Ленинэй зохёолнуудыс, олон тоото статьянуудыс буряад хэлэн дээрэ оршуулжа, брошюранууд болгожо гаргуулаа. КПСС-эй сөбэдүүдэй материалнуудыс, нарги, нравительствын документиүүдыс, тогтоолнуудыс оршуулгада эдбхитэйгээр хабаадаг һэн. Олон жэлдэ «Буряад үнэн» газеттэ «Эрдэм ухаанай һонинууд» гэжэ тусхай хуудала гаргажа байгаа. Тийхэдэ Буряадай Эрдэмэй түбэй хүдэлмэрилэгшэдэй шэнжэлгэнүүдыс үргэнөөр харуулхыс оролдодог һэн.

заабарн зубшлөөрөө туһалдаг, дэмжэлгэ юм гээд гэмтэлэгдэй. Энэ үеийн туслоо Россиян ВАРК-тай шиндхэбэрээр Л.Д.Шагдаровта профессорэй эрдэмтэ нэрэ зэргэ олодоо һэн. Гална Лубсан Доржиевич хамгаалалтада табигдаһан эрдэмэй хүдэлмэридэ сэглэлтэ үгээдэ элнэ мэдээжэ шэнжэлэн шалгаһадай нэгэншын мүн. Тэрэ докторой болон кандидатай 50 гаран диссертациин тусхай оннонг болоһон байха юм. Эндэ манай урдаа хараха, элнэ мэдээжэ эрдэмтэд У-Ж.Ш.Дондуков, Д.Н.Д.Доржиев, Д.Г.Дамдинов, Ш.Н.Р.Цыденжанов, Л.В.Шулунова, Е.К.Скрышник, С.М.Трофимова, А.Л.Калыев болон бусадтай докторой диссертацинуудай тусхай оннонг боложо, тэднэй хүдэлмэринэ шэнжэлэн шалгаха талаар ехэ ажал хэһэн байна.

Хэлэ бэшэгэй эрдэм ухаас хүтжөөжэ хэрэгтэ ехэ хубитгаа орууланайнгаа, нийтын ажалда эдбхитэйгээр хабаадаһанайнгаа түтөө Л.Д.Шагдаров «Буряад Республикын эрдэмэй табьяата ажал ябуулагша» гэдэн хүндэт нэрэ зэргэдэ хүргэжэй. 2008 ондо «Буряад-орол толин» хэблэгдэжэ гараһангай дашарамдуулан, республикын Президентын Зарлигар бүлэг хүнүүдтэ, тэднэй дунда Л.Д.Шагдаровта Буряад Республикын Гүрэнэй шан олгодоо һэн. Лубсан Доржиевич оронойнгоо хэдэн медалиар, ВАРК-ын медалиар, Буряад Республикын,

ОЮУН БЭЛИГЫНЬ БАДАРНААР

оорын илгаае тобойсо харуулан байгаа. Х.Намасарасвай, Б.Абидусвай, Ц.Доной, Б.Базарной, Ж.Балданжабоной, Ц.Галсановой, Н.Балданогой, Д.Батожайбайн, Ч.Цыдендамбасвай, Б.Мунгоповой, Н.Дамдиновой, Д.Эрдышевэй, А.Ангархасвай болон бусадтай зохёолнуудай үгэхэлэнэй байруулгын оруулһан туһа нэмэри, үзүүлһэн үүргэ нүлөө энэ зохёол соо али бүхы талаһаа гүнзэгыгээр харуулагдаба. Эндэ гансал һайн талынь дурдаад гараа болш, харин дутуу дундануудынь элнүүлһэн байха юм. Иймэ гүнзэгы шэнжэлэл буряад уран зохёолшодой бүтээлнүүдэй хүтжэлтэдэ ехэ туһа хүргөө бишу.

Саанадаа «Буряад литературна хэлэнэй янза байруулгын илгаран хүтжэлтэ» гэдэн нилээд томо захатань хэблэгдэн гараба. Профессорнууд Г.Д.Санжеев, Т.А.Бертаев, Д.А.Павлов, Ц.Б.Цыдендамбасев болон бусад элнэ ехэ монголно эрдэмтэд энэ зохёолдонь үндэр сэглэлтэ үгөө һэн. 1975 ондо Л.Д.Шагдаров энэ номоороо диссертаци хамгаалжа, хэлэ бэшэгэй эрдэмтэй докторой нэрэ зэргэдэ хүртэһэн юм. Энэ монографи соого эрдэмтэ буряад хэлэнэй байруулгыс үргэлжэ дээрэн гүнзэгыгээр, дэлгэрэнгээр шэнжэлэ һэн. Тийгэжэ түрэлхин оюун бэлнээрээ, оролдосо хэблэгдээрээ, үезд нэтрүү загнараа һанаһандаа хүрээжэ, харбайһанаа абһан, хүсэлнөө бэлүүлһэн байгаа.

Буряад хэлэнэй бүхы налбаринуудыс шэнжэлхэ хэрэгтэ Л.Д.Шагдаров хубитаяа оруулаа. Жинсэлбэл, Д.Д.Дугаржабонойгай хамта Л.Д.Шагдаров «Багшын дунда хургуулида үзэхэ буряад хэлэнэй учебникыс» (Морфологи, фонетик, лексикологи) 1978 ондо хэблүүлээд, удаань гансаараа синтаксисынь гаргуулан, һүүлдэ Д.Д.Доржиевтай сугтаа Лубсан Доржиевич элдэ бүгэдэ хамтаруулан барлуулаа һэн. Үбэр-Монголно ерэн багша Дондогой Дашиноржинтой хамта тэрэнэй байруулан «Хуушан монгол хэлэнэй үндэһэн» гэжэ учебник хуушан монголоор-буряадаар республикын Пуралсалал болон эрдэм ухаанай министрествын «Бэлиг» хэблэлдэ гараа һэн. Тэрэ гол шухала темнүүдыс зүбөөр шэлэжэ олоод, баян болото материал дээрэ, теоретическэ үндэр хэмжээндэ даамгайгаар шэнжэлдэг юм.

Хэлэ бэшэгэй эрдэмэй кандидат М.П.Хомоновтой хамта Лубсан Доржиевич «Буряад оньһон, хошоо үгэнүүдэй тайлбарн голн» байруулгаһаар зохёоноод, тус хэблэлдэ мүн лэ гаргуулаа һэн.

буряад хэлэмнай байра дээрээ тогтошоо бэшэ хадаа арга хабаараа хүтжөөл юм ааб лаа. Энээнһээ уламжалан, мэдээжэ уран зохёолшо, оршуулагша Норпол Аюуневич Очировтай хамта Лубсан Доржиевич Шагдаров «Ород-буряад толи» зохёоно гаргуулхыс шиндээ һэн. Ород-буряад хэлэнэй 80 мянга гаран үгтэй дэлгэрэнгэ тайлбарн толи зохёоно тээшэ олон жэлдэ бэлүүлгдэхэ наһанай хэрэг, ёһотойл булган захата бүтээл ха юм лаа. Энэ академическэ түхэл маягтай асарн ехэ хүдэлмэринэ тайлбарн толи зохёолшодой нэрнүүдыс монгол туургата арадуудтай дунда мүнхэлһэн эрдэмнэй гантиг шулуугаар болхоогдохон хүшөө болоно бишу.

Эрдэмтэй докторнууд Л.Д.Шагдаров, И.Д.Бурасев (наһа бараа), В.И.Рассадин гэгшэд хоёр ботиһоо бүридэхэ «Буряад хэлэнэй академическэ грамматикын» түрүүшын ном бэшэжэ байһанхай. Дүрбэн богиной монгол-орол академическэ ехэ толи тухай һанамжа дуралдхынуудаа, ажагалтануудаа профессорнууд Л.Д.Шагдаров, У-Ж.Ш.Дондуков «Вопросы языкознания» гэжэ түбэй сэтгүүлдэ толилуулхынь онсолон тэмдэглэжэй.

Л.Д.Шагдаров монгол угсаата арадуудай хэлэ шэнжэлхэ талаар дэлхэй дээрэ элнэ ехэ эрдэмтэ гэжэ тоологдодог. Ушар нимһээ тэрэ монгол хэлэ шэнжэлэгшэдэй Улаан-Баатарта үнэргэдэгдэг уласхоорондын хуралдаанай хүдэлмэридэ хэблэхэ хабаадажа, элнхэлнүүдыс хэлэн байгаа. Тэрэнэй элнхэлнүүд гүнзэгы удхатай байһаараа дэлхэйн олон ороноудай, тусхайлбал, Монголой, Хитадай, США-гай, Венгрийн, Германийн, Японой, Канадын, Индин, Финляндийн монголо-шэрлэмтэдэй үндэр элнхэлтэдэ хүртөө һэн. Хэлэн тухай манай орон дотор үнэргэдэгдэн уласхоорондын, бүхэсоюзна ба бүхэроссини хуралдаануудай хүдэлмэридэ хабаадаһан байгаа.

Мүнөөнэй буряад болон хуушан монгол хэлэнүүдэй гол шухала асуудалуудаар статьянуудыс газеттэ, журналинуудта холо холо толилуулдаг, радио ба телевиденээр үгэ хэлдэг. Хуушан монгол хэлэ нэргээжэ, урданай зохёолнуудыс мүнөөнэй литературна хэлэн дээрэ, мүн хуушанай хэлэн дээрэ хэблэжэ гаргуулха шухала гэжэ тэрэ тоолно. Тийгэ тийгэһээр эдэ хоёр хэлэ нэгэ нэгэндэн дүтэлүүжэ болохо бишу. Л.Д.Шагдаров Буряадай багшанарай институттай оюутадта хуушан монгол хэлэ зааһаншыс байха.

Лубсан Доржиевич буряад хэлэн туһаа теоретическэ хүдэлмэринэс бодото ажал ябуулгатай нягтаар холбодог. Республикын Пуралсалал болон эрдэм ухаанай министрествтэй, Багшанарай эрдэм дэлгэрүүлхэ институттай, Буряадай номой хэблэлтэй, ВАРК-гай бата холбоотойгоор ажалаа ябуулдаг юм. Профессор Г.Цыбиновэй грамматикыс хуушан монгол хэлэнһээ буряадшалһан байгаа. Энэ грамматикан Буряадай Эрдэмэй түбэй ротапринтис цехтэ хэблэгдэһэн юм. Вацан Юсуповой «Хори буряадуудай түххэ» гэдэн угай бэшэгыс (1875 ондо бэшэгдэһэн) хуушан монголно оршуулжа, «Буряад үнэн» мүн лэ толилуулаа һэн.

Урданай тайхамнагта зохёолнуудай, соёлой хүшөөнүүдэй улад зооло мүнөө үршөөгдэжэ байхада, шажан мүргэлтэй нэргээгдэжэ байхада, Лубсан Доржиевич эдэ темнүүдэй хажуу талада үлөөгүй. Тийгэжэ «Нюуса тобиныс» пост Чимит-Рэгэн Намжиловой, мүн Бурхан багшын айладаһан домогтой «Ганжуур» гэдэг бурханай номуудай суглуурбарини нэгэ ботинь болохо «Ульгэрэй далай» гэжэ сударыс үндэр наһатай Гунгаа Гомбоевич, Цыныл Доржиевца Чимитовтэнэй хуушан монгол хэлэнһээ буряадшалһан, Лубсан Доржиевич Шагдаров эдэ номуудыс редактироваһан, оролто статьянуудынь бэшэһэн байгаа.

«Доржо жолбо» гэжэ гүн ухаанай гүнзэгы удхатай бурханай номыс хуушан монгол хэлэнһээ мүнөөнэй бэшэгтэ оруулжа, 1993 ондо «Байгал» журналда гаргуулаа һэн. Гална «Бодн мүргэл зам», «Сагаан шүхэртэ», «Бэлигүн толи», «Халха журам» гэхэ мэтэ түүхын хүшөөнүүд болохо урданай тайхамнагта зохёолнуудыс хуушан монгол хэлэнһээ буряадшалһан байха юм. Рерихэй «Буддын шажан» гэжэ номыс оршуулжа, номой хэблэлдэ тушаалхай.

Тэрэ нийтын ажалда эдбхитэйгээр хабаададаг юм. Буддын шажанай институттай гаргадаг «Лэгшэд» гэжэ сэтгүүлдэ нийтын гуримаар туһалдаг, мүн кандидат, докторнуудыс бэлдэгдэг тусхай соведэй гэншүүнэй уялыс эдбхитэйгээр дүүргэжэ ябадаг. Аспирантууд С.М.Трофимова (хальмаг яһанай), Л.Б.Бадмаева, Ц.Ц.Бальжинимаева, С.Д.Бабуев, Г.З.Сажнинова, С.В.Андреева, Б.Д.Цыренов, Ц.О.Балсунаев, Ц.Ц.Д.Бальжинимаева болон бусадтай эрдэмэй кандидатууд болоходонь, Лубсан Доржиевич гэдэнэй хүтжэлбэрилэгшын байгаа. Саанадаа шажанарайнгаа эрдэмэй шиндэлгэи удаахи шата өөдэ дабишадаһан, Лубсан Доржиевич

Арадай Хуралай Хүндэлэлэй грамотануудаар шагнагданхай. Тэрэнэй намтар США-гай Биографическа институттай 2002-2003 онуудай «Хэдхэд гэгшэ» гэдэн сударта, мүн монгол болон алтай хэлэнүүдыс шэнжэлэгшэд тухай Үбэр-Монголод, манай орон дотор хэблэгдэлгэ намтарай тайлбаринууд соо толилогдонхой.

Сугтаа хүдэлдэг нүхэдэнь – хэлэ бэшэгэй эрдэмэй докторнууд В.Ц.Найдаков, И.Д.Бурасев гэгшэд арба гаран жэлэй урда тээ ойн баярайнь һайндэрэй үедэ Лубсан Доржиевич тухай үнэн зүрхэнэй халуун дулаан үгэнүүдыс хэлээгшэ һэн.

Россиян Эрдэмэй академическэ хэлэ бэшэг шэнжэлдэг түб институттай ахамад эрдэмтэ хүдэлмэрилэгшэ Г.Ц.Пиорбесев нигээжэ хэлэһэн юм.

Манай аха нүхэр Лубсан Доржиевич хадаа дэлхэй дээрэ элнэ ехэ монголно эрдэмтэдэй нэгэншын болоно. Саананх ажалдаа бүри ехэ амжалта туйлахынь, оронойнгоо эрдэмэй алдар солыс улам дэлгэрэ үргэжэ ябахынь үрээжэ байһа.

Шэам гаталһан хүнэй ара талда бата найдамтай түшгэ тулгууринь болодог, холодоо ээмьсын нэгэжэ, гарһаань дүнгэжэ ябадаг наһанайн нүхэр Цымжит Нимаевнагай айхабтар ехэ табьяас, ашата буяныг энэ тэмдэглэнгүй байжа болохогүй. Тэрэ 20 гаран жэл соо юрын ба операционно медесстараар ажаллаад, багшанарай институт заочноор дүүргэжэ, бүгэдэ нийтын түүхын кафедрата лаборангаар хүдэлөөд, наһанайнгаа амаралтада гараа һэн. Дарима басаганинь хэлэ бэшэгэй эрдэмэй доктор болоод, Буряадай гүрэнэй университеттэй эхин классуудай кафедрата орол хэлэнэй багшаар хүдэлдэг. Доктор Баяр хубүүшын республикын Дотоодын хэрэгүүдэй министрествын зургаанда хэдлөөд, амаралтада гаранхай. Баяр Лубсанович, сурлодог багша Надежда Нимажановна гэгшэдэй бүтэ хубүүн басаган хоёртой. Юрий Александровын банкда хүдэлдэг, Аюна басаганинь Хитадай институт Бээжин хотын дээдэ хургуулида англи хэлэ заадаг. Ингэжэ Лубсан Доржиевич, Цымжит Нимаевна Шагдаровтанай эбтэй эсгэй бүтэ гурбан гүшанараа үргэлэжэ, эдлэхэ тэнюун, дүрбэн тэншэ, дүүрэн жаргалтай ажаһуунал даа.

Бата-Мүнхэ ЖИГЖИТОВ, журналист, Россиян Федерациин соёлой табьяата хүдэлмэрилэгшэ.

"Мясная лавка" приглашает

В поселке Нижнеангарск распахнул свои двери магазин "Мясная лавка". В официальной обстановке красную ленту разрезали глава МО "Северо-Байкальский район" И.В. Пухареv и виновники торжества, хозяева магазина, индивидуальные предприниматели Андрей и Марина Корытовы. Магазин открыт!

Такого магазина, где торгуют исключительно свежим мясом, до сих пор не было в Северо-Байкальском районе, и в городе Северо-Байкальск. Теперь нижеангарцы, жители района и города получили возможность купить к обеду свежее, зачастую парное мясо. На традиционный вопрос покупателя "Откуда мясо?" хозяева указывают во двор. А там - довольно упитанное стадо коров и баранов.

Корытовы весной закупают молодняк в Курумкане, выращивают, и осенью вывозят оттуда продукцию и мясом, и живым весом. Ситуацию объясняют тем, что в нашей местности мало хороших пастбищ, на сеносок нужно ехать за 80 километров. А в Курумкане животные пасутся вдоволь, в долинах и на горах. Курумканское мясо пользуется спросом, оно вкусное и бульон получается наваристым.

В ассортименте магазина имеется филейное мясо говядины по 200 рублей, с ребрышками, кровяная колбаса, фарш и субпродукты - по сходной, недорогой цене. Желающие могут купить мясо оптом.

Хозяева магазина "Мясная лавка" планируют организовать поставку мяса яков из Окинского района, конины и свинины. Помочь договориться с производителями обещал глава района И.В. Пухареv. В этом принципиальная позиция Игоря Валериевича: постепенно отказываться от завозной продукции, поддерживая собственного производителя. Тем более, что местное мясо, по вкусовым качествам и полезным свойствам даст фору любой новосибирской или бразильской говядине. В дальнейшем, возможно, при появлении заказов покупателей появится и мясо птицы, в том числе уток и гусей...

"Самая северная точка озера Байкала"

В сентябре в устье реки Кичера состоялось открытие стелы "Самая северная точка Байкала", приуроченное к празднованию 85-летия со дня образования Северо-Байкальского района.

Место для создания стелы было выбрано не случайно. Именно с северного побережья началось освоение Байкала русскими казаками. Географическое положение самой северной точки Байкала точно определено и находится она именно у п. Нижнеангарск, на северо-западном берегу Байкала, напротив устья реки Кичера.

На торжественное открытие были приглашены почетные гости, а также спонсоры, которые внесли большой вклад в создание памятного знака. Честь перерезать красную ленточку была предоставлена главе администрации МО "Северо-Байкальский район" Игорю Валериевичу Пухареvу, представителю компании "Метрополь" А.В. Семушеву, генеральному директору предприятия "Байкалремстрой-2" А.В. Фомичу.

Игорь Валериевич выразил благодарность компании "Метрополь" и генеральному директору предприятия "Байкалремстрой-2" и отметил значимость этого важного объекта как центра притяжения гостей и туристов. С приветственными словами и пожеланием успехов и процветания района обратились и представители Народного Хурала, Правительства РБ.

Предполагается, что на территории этого памятного знака будут вписаны логотипы компаний, которые внесли свой вклад в развитие района, а "Самая северная точка Байкала" станет самым посещаемым местом не только для гостей Северо-Байкальского района, но и для новобранцев, где молодожены смогут совершить ритуал любви и верности.

Смысл обряда заключается в том, что специально приобретенный для этой цели замок, на котором написаны имена или инициалы влюбленных, сердечки, кольца и даты бракосочетания, навешивается на ограждение стелы. Ключ от замка выбрасывается молодоженами в воду священного озера Байкал, а замок хранится на ограждении памятного знака, как символ супружеской любви и верности, символ семейного счастья. Считается, что, совершив этот свадебный обряд, который является символом крепкой и счастливой супружеской жизни, молодожены будут жить "в мире и согласии", ведь никто не сможет найти тот брошенный ими ключ и разрушить их счастье.

Каждые выходные "свадебная коллекция" на ограждении стелы "Самая северная точка Байкала" пополняется. Уже не первая пара молодоженов Северо-Байкальского района побывала на стеле и совершила этот оригинальный свадебный ритуал, став образцом для подражания и для других новобранцев. Посетив памятный знак и совершив свадебный обряд, влюбленные оставляют не только свой след в истории района, но и закрепляют замок крепкого брачного союза.

Пресс-служба администрации Северо-Байкальского района.

Выпускники колледжа спорта и сервиса творят красивые и необычные вещи, потому что здесь есть специальность дизайнера.

В этом году свою группу выпускает мастер производственного обучения Светлана Владимировна Васильева, которая проработала здесь двадцать лет. Ее воспитанники поступают в вузы Москвы, Санкт-Петербурга, Новосибирска, Иркутска и других городов. Например, Марина Арзамасцева работает в Москве дизайнером по интерьеру, в ее фирме шьют шторы, даже ткют ковры. У нее много клиентов. Полина Зубакина не раз участвовала в республиканских и региональных выставках, сегодня учится в Новосибирском вузе на дизайнера. Сама Светлана Владимировна тоже окончила это учебное заведение, отличающееся высоким уровнем подготовки учащихся. Здесь педагогический состав сильный и требовательный. "Я очень рада за наших выпускников. В других вузах, где они продолжают свое образование, их хвалят", - говорит моя собеседница. Она еще окончила ВСГАКИ по специальности "социальный педагог" и поэтому успешно работает куратором своей группы, по итогам этого года ставшей лучшей группой колледжа. Отличницы учебы Женя Хмылко и Валя Досоева вошли в число ста лучших студентов Улан-Удэ.

С.В.Васильева обучает росписи по ткани (батик), по стеклу, папье-маше, коллажам, мозаике. "Наш колледж стал автономным, поэтому мы должны зарабатывать деньги, - рассказывает она. - Я выучилась в Москве на курсах по дизайну штор, сейчас мы принимаем заказы на пошив штор. Шьем и бурятские костюмы. В этом году к нам приехала специалист из Монголии и научила шить дэли, костюмы для борцов. Всем нашим студентам-борцам сшили такие формы. Также в колледже ведутся курсы для визажистов, парикмахеров, по маникюру. Это всё проходит в Ресурсном центре, где также шьют на заказ любую одежду. Поэтому дети рядом с нами учатся.

Дизайнер - модная и востребованная профессия. На старших курсах они серьезно работают над своими коллекциями. Например, моя ученица Полина Хандархаева защитила дипломный проект "Люди Солнца", сейчас она учится в Москве в институте дизайна. Мои студенты выигрывают в одной из номинации на фестивале "Торгон, сайн зам".

Я очень люблю свою работу. Когда дети начинают придумывать что-то интересное, вместе с ними тоже начинаю творить. На старших курсах работаем как коллеги. У нас в общежитии стены украшают лучшие работы наших студентов. Когда человека окружают красивые вещи, они делают его добрее, а значит, счастливее".

Дулма БАТОРОВА. Фото автора.

ДИЗАЙНЕР - востребованная профессия

С.В.Васильева со студентами

Из коллекции «Люди солнца»

«Табан тахил»

Антон АБИДУЕВ набирает учеников

В нашей газете мы писали о замечательном обувном мастере Антоне Будаевиче Абидуеве.

Павильон «Башмачник», в котором он работает шеф-мастером, находится в Железнодорожном районе на пересечении улиц Гагарина и Добролюбова. Раньше их мастерская располагалась в районе «Саян». Но сегодня даже оттуда их клиенты продолжают приезжать сюда, в район остановки «Аптека», чтобы сдать на починку обувь или сумку, заменить молнию на куртке. Потому что доверяют Антону Абидуеву и его коллегам, которые отвечают за высокое качество своей работы. Мастер-профессионал своего дела, Антон

Будаевич передает им свой богатый опыт. Более того, он сейчас набирает учеников. Так что у желающих есть шанс научиться у мастера премудростям этого ремесла, овладев которым можно уверенно зарабатывать на хлеб насущный. Клиентов у них много, некоторые приносят по несколько пар обуви, так что работы хватает. Оно и понятно: мастерская заслужила уважение горожан.

Д. БАТОРОВА. НА СНИМКЕ АВТОРА: А.Б.АБИДУЕВ.

ИДЕМ К "НАШЕЙ НОВОЙ ШКОЛЕ"

27 февраля 2010 г. распоряжением Правительства РФ утвержден план первоочередных действий по модернизации общего образования на 2010 год, на основании которого сформирован республиканский план первоочередных действий по модернизации общего образования в Республике Бурятия. Об этом наша беседа с первым заместителем министра образования и науки А.И.Бочеевым.

План включает мероприятия в соответствии с шестью направлениями национальной образовательной инициативы "Наша Новая Школа", проект которой вынесен на обсуждение участников заседания Совета по реализации приоритетных национальных проектов и демографической политике при Президенте России Д.А. Медведеве 19 января 2010 года. Это постепенный переход к новым образовательным стандартам, изменение инфраструктуры школьной сети, сохранение и укрепление здоровья школьников, развитие учительского потенциала и системы поддержки талантливых детей, расширение самостоятельности образовательных учреждений.

В течение трёх лет во всех регионах должна быть введена новая система оплаты труда педагогов, продолжена работа по повышению качества педагогического образования и квалификации педагогов, по совершенствованию проведения Единого государственного экзамена.

Кроме того, должна быть создана система поиска и сопровождения молодёжи с современным инновационным мышлением, способной в будущем развивать "умную" экономику, основанную на знаниях.

Что уже делается конкретно?

Во всех районах организованы публичные слушания по обсуждению президентской инициативы и начата работа по внедрению стандарта начального образования в 53 пилотных школах. Требуется дополнительное финансирование на организацию дополнительных занятий по различным направлениям (до 10 часов), на развитие материально-технической базы школ с целью широкого использования в учебном процессе информационного пространства. В республике разрабатывается региональная программа выявления и сопровождения талантливых детей.

В рамках укрепления учительского корпуса проведен Республиканский слет молодых учителей с участием более 160 молодых специалистов, по итогам Всероссийского конкурса лучших учителей 10 учителей Бурятии удостоились федеральной премии в 200 тысяч рублей, 16 учителей - республиканской премии в 50 тысяч рублей. Впервые для привлечения перспективных выпускников для работы в школах предоставляется государственная поддержка в 500 тысяч рублей. Основание - договор с молодым специалистом на срок работы в сельской школе не менее пяти лет. Поступило 58 заявок, поддержка будет оказана 34 молодым специалистам.

А что планируется по такому направлению как изменение школьной инфраструктуры?

В школах ведется работа по энергоэффективности и энергосбережению,

разработан единый Паспорт комплексной безопасности, который будет заполняться в электронном формате на сайте e-orbis.ru в рамках проекта Комплексной эффективности региональной системы образования (КОЭРСО). Если до принятия Федерального закона №261 "Об энергосбережении и о повышении энергетической эффективности" школам, при отсутствии приборов учета, не было смысла снижать потребление энергии, то новый закон предусматривает четкий механизм закрепления экономии за образовательным учреждением и плановой работой с энергопоставщиками.

Особый интерес у общественности к планам по сохранению и укреплению здоровья школьников.

Начата разработка инструментария мониторинга физического развития учащихся, утвержден республиканский план мероприятий по организации в школах сбалансированного горячего питания, медицинского обслуживания, включающего своевременную диспансеризацию, спортивных занятий во внеурочное время, реализацию профилактических программ. В республике осуществляется переход к индивидуальным программам развития здоровья школьников, к новому нормативу занятий физкультурой - не менее трёх часов в неделю с учётом индивидуальных особенностей детей.

Согласно президентской инициативе школы станут более самостоятельными.

Лидерами по переходу в статус автономных учреждений станут школы победители конкурсов приоритетного национального проекта "Образование". С их директорами будут заключены контракты, предусматривающие особые условия труда с учетом качества работы.

Согласно Федеральному закону № 83 вводится механизм бюджетного субсидирования государственного задания. Расширяются права учреждений по использованию имущества, появляется возможность заниматься коммерческой деятельностью с поступлением доходов в их самостоятельное распоряжение. В то же время достижение этих целей во многом зависит от конкретных механизмов реализации закона, создаваемых на местах, которые бы позволили соблюсти баланс между экономическими интересами, качеством и доступностью образовательных услуг.

Участники второго Байкальского образовательного форума отметили практическую ценность принятых в Бурятии нормативных правовых актов, необходимых для эффективной реализации ФЗ № 83.

Проекты "Модельной методики формирования муниципального задания на оказание услуг бюджетными и автономными учреждениями", "Порядка финансового обеспечения выполнения муниципального задания", инициированные Бурятией, взяты за основу Министерством образования и науки РФ.

Отмечу, что по итогам независимой экспертизы 82,5 процента участников фо-

рума считают, что автономное учреждение является более защищенной и финансово-самостоятельной формой, чем бюджетное учреждение нового типа. Выполнение образовательным учреждением дополнительных социальных функций должно обеспечиваться дополнительным финансированием - считают 72,5 процента респондентов, и условием привлечения дополнительных инвестиций является его инновационная программа (90%).

Сегодня идет активное обсуждение новой Федеральной целевой программы развития образования на 2011-2015 годы.

В этой программе предусмотрен механизм поддержки тех, кто динамично движется. Получат поддержку школы, функционирующие по принципу автономности ступеней обучения. Для получения федеральной субсидии в Улан-Удэ и Гусиноозерске начата отработка проектов по созданию школ старшей ступени. Также в рамках программы предполагается федеральная поддержка методических консультационных центров системы общего образования, которые можно вернуть на базе инновационных школ республики.

Финансирование из федерального бюджета могут получить модели реализации программ дошкольного и дополнительного образования, включающего формирование государственных заданий на реализацию досуговых и образовательных программ по месту жительства, организацию трудовой и иной общественно полезной деятельности.

Проблемным остается техническое оснащение учебных заведений, потому особую важность представляет развитие электронной среды нашей школы. "Малая" информатизация оказывается неэффективной, а "большая" - чрезмерно дорогостоящей, не дающей сиюминутной отдачи. Все более актуальной становится проблема реализации образовательных информационных технологий в инвариантных средах и стандартах.

Например, при проведении Межмуниципальной экспертной конференции в рамках форума выявился явный дисбаланс между возможностями программы и скоростью каналов Интернет. Нынешние скорости Интернет - канала в школах в 128 Кбит. тормозят внедрение цифровых технологий. Для примера, в США заявленная скорость канала Интернет - 4 Мбит., по мнению учителей американских школ, недостаточна для проведения занятий. Министерство планирует увеличение скорости наземных интернет-каналов в школах до 500 Кбит.

В рамках ФЦПРО получит развитие система пилотных площадок для разработки и апробации инновационных технологий обучения, основанных на использовании современных ИКТ, в этом направлении мы будем разворачивать работу наших школ.

Дальнейшая модернизация общего образования требует масштабных, системных изменений, вовлечения образовательных учреждений в процессы инновационного социально-ориентированного развития региона, эффективной интеграции образования, науки и бизнеса.

Людмила ОЧИРОВА.

Лауреаты премии президента России

1. Стрижков Константин Анатольевич, учитель технологии средней общеобразовательной школы №32 г. Улан-Удэ;
2. Ендоннова Эржена Дамбаевна, учитель географии и экологии Кижингинского лицея;
3. Иванов Виталий Викторович, преподаватель обществознания школы №9 г. Улан-Удэ;
4. Тимофеева Галина Николаевна, учитель немецкого языка гимназии №14 г. Улан-Удэ;
5. Магура Мария Петровна, учитель физики школы №56 г. Улан-Удэ;
6. Цыбикова Сэсэгма Жигжитовна, учитель немецкого языка Сосново-Озерской школы №1;
7. Выдрин Лариса Юрьевна, учитель английского языка школы №47 г. Улан-Удэ;
8. Перевалов Денис Васильевич, учитель основ безопасности жизнедеятельности школы №2 пос. Турунтаево;
9. Доржиева Дашима Дугаровна, учитель родного языка и литературы Кижингинской школы №1;
10. Маланова Светлана Доржиевна, учитель биологии и химии школы №25 г. Улан-Удэ.

...Премии

президента Бурятии

1. Беломестнова Ирина Баировна, учитель математики школы №8 г. Улан-Удэ;
2. Гармажапова Лариса Алексеевна, учитель русского языка и литературы лицея-интерната №61 г. Улан-Удэ;
3. Шоноев Тимур Иванович, учитель истории обществознания Сосново-Озерской школы №2;
4. Папаев Алексей Пурбуевич, учитель географии и биологии Орликской школы Окинского района;
5. Бугдашкина Елена Александровна, учитель английского языка гимназии №59 г. Улан-Удэ;
6. Вахрушева Елена Дмитриевна, учитель русского языка, литературы и мировой художественной культуры школы №2 с углубленным изучением отдельных предметов г. Улан-Удэ;
7. Партихаева Эрэн Владимировна, учитель английского языка Кяхтинской школы №3;
8. Жамбуева Жамбалма Цырендондуковна, учитель бурятского языка и литературы республиканского бурятского национального лицея-интерната №1, г. Улан-Удэ;
9. Цыремпилова Марина Пурбуевна, учитель русского языка и литературы Бичурской школы №1;
10. Бухольцев Сергей Николаевич, учитель физики лицея №6 г. Северобайкальск;
11. Сальникова Татьяна Анатольевна, учитель начальных классов школы №42 г. Улан-Удэ;
12. Самбуева Дылыгма Самбуевна, учитель истории и обществознания Кижингинской школы №1;
13. Дымчикова Лариса Владимировна, учитель начальных классов школы №63 г. Улан-Удэ;
14. Истомина Нина Петровна, учитель изобразительного искусства Онохойской школы № 49 Заиграевского района;
15. Вильмова Наталья Иннокентьевна, учитель немецкого языка школы №49 г. Улан-Удэ;
16. Соктоев Дамдин Цырендоржиевич, учитель математики Ехэ-Цакирской школы Закаменского района.

Рейтинг школ

по данным за 2009 год завершен в Улан-Удэ. Рейтинг проводится Комитетом по образованию города в рамках КРМО - комплексного проекта модернизации образования.

Среди критериев оценки - внедрение и развитие новых экономических механизмов, качество образования, развитие профессионального мастерства педагогических работников, внедрение эффективных управленческих моделей, развитие образовательной инфраструктуры.

Принимались во внимание доля учащихся 11-х классов, получивших "неуд" на итоговой государственной аттестации по одному или более предметам и доля получивших более 70 баллов по обязатель-

ным предметам. Число победителей олимпиад, отсутствие правонарушений и преступлений, совершенных учащимися, количество учителей-победителей профессиональных конкурсов - все это и многое другое легло в основу рейтинга. Здание школ и их оснащение тоже имели значение и даже какой процент учащихся получает горячее питание.

Первое место в рейтинге заняла МОУ "Российская гимназия №59", на втором месте - гимназия №33, на третьем месте - Средняя общеобразовательная школа № 60 социальной адаптации детей-инвалидов г. Улан - Удэ. В десятку лучших школ города попали также прогимназия 108, школы 54, 9, 55, 49, 64 и 47. Замыкают рейтинг открытая (сменная) общеобразовательная школа №2 (64 место), школа №20 (65 место) и открытая (сменная) общеобразовательная школа №1 (66 место).

Буряад хэлэнэй үдэрнүүд

«ДУУНУУДАА ДУУЛАЯЛ, БУРЯАД ЗОН!»

(ВАРК-ын эмхидхэн конкурс-караоке тухай)

Уран зохёолшо Г-Д.Д.Дамбаев үгэ хэлэнэ, дуулана

Е.М.Бондарева ёхор татана

Хүн зон сэхэ олон сугларба

«Буряад хэлэнэй үдэр» гэжэ нэрлэгдээн заншалта болонон хайндэр БГУ-да, Үндэһэн номой санда, бусад библиотекэнүүдтэ, Улаан-Үдымнай дунда хургуулинуудта, педколледждо, бусад эмхи зургаануудта үргэнөөр тэмдэглэгдэнэ, диктантнуудыс, сочинениүүдыс оюутад, хурагшад бэшэнэ, олон тоото конкурснуудыс эмхидхэнэ, буряад кинофильмнүүдыс харана, зүбшэнэ, мэдээжэ уран зохёолшодой, поэдүүдэй уран бүтээлнүүдтэй, музейнүүдэй хүдэлмэринүүдтэй, зурагуудтай танилсаан.

Паяхан Буркоопсоюзай (анхан байһан) урда тээхи шэнэ байшангай (Арбат дээрэ) ягаахан үнгэтэй гэшүүр дээрэ буряад дуунуудай конкурс-караокеэмхидхэн ВАРК-ынхид - президентнэ Ардай Хуралай депутат, тухай таһагыс даагша Владимир Буддаев, гүйсэдхэхэ директор, Захаамин тоонтотой Баатар Санданов байлсаа. Мүнөө үсын буряад дуунуудай дискнүүдыс бэлдэһэн, дуу бэшэдэг эстрадна дуушан Инна Шагнаевагай бэлэн хүгжэм (авторай проскт) караокингоо конкурсно хэрэглэһэн, Лениней үйлсөөр ябаһан хүнүүдэй, дуушадай, поэдүүдэй, залуу хүгжэнгүй эндэ дуулахаая, шагнахаая ерэнэн зоной, залуушуудай хонирхол, анхарал татана, «Буряад хэлэнэй үдэртэй» дашарамдуулагдаһан тусконкурсые буряад дэгэл, малгайтай, Россиин соёлой габыята хүдэлмэрилэгшэ, республикын арадай артист Гунзэн-Норбо Гунзенов сэхэ зохиоор, шадамар бэрхээр хүтэлһэн байна.

Түрэл буряад хэлэн тухаймнай олоной дуратай шүлэгэй мүнүүд эдэлжэ, дуунууд ханханажа, хүнзон олоороо сугларба, сэхэ эдэбхитэйгээр конкурсдо хабаадажа, амтан бэлэгүүдтэ - тортодо (спонсорын - «Бурятхлебпром» эмхи - Б.Б.Цыденов), мүн «Барис» эмхин (даргань - Б.Б.Базаров) гарай бэлэгүүдтэ дуушад хүртэбэ.

«Новая Бурятия» газетын рекламн хүдэлмэрилэгшэ Эрдэм Цыренов томо телевизор дээрэ бэшэгдэһэн мүнүүдыс хаража байжа, «Тоонтотой шотаг» гэхэн мэдээжэ дуу дуулаба. «Буряад үнэн» Хэблэлэй байшангай «Дүхэргэй» редактор, Россиин соёлой габыята хүдэлмэрилэгшэ, республикын арадай поэт Г.Х.Дашева-Базаржапова халуун амаршалга хүргэжэ, булганда амжалта хүсөө. Манай Хэблэлэй байшангай мэдэлэй

«Морин хуур» журналай редактор, поэт, республикын арадай артист Ч.Ц.Гуруев «Дуһалхан» гэхэн шүлэгөө, В.Пантасвай, Д.Дагбаевай «Минии шотаг» гэхэн дуугаа бэлэглэбэ, харин «Байгал» журналаймнай харюусалгата секретарь, уран зохёолшо Г-Д.Д.Дамбаев буряад хэлэнэй үүргэ тухай хэлэжэ, «Үрээлиүүд» гэхэн номоо уншагшадтаа дурадханаб, худалданаб, түрэл хэлэсэ бү маргайл, хөөрлэдөөнэй хэлэндэ багаһаань хүүгэдэ хургайл» гэжэ уряалба, «Намарын болобол гэн гэхэймин...» гэхэн удхатай гоё дуу бариба. «Үндэһэн номой сандамнай «Буряад хэлэнэй үдэр» гэхэн хайндэр 7 хоног соо (октябрийн 18-һаа) болохонь, бултэстнай урианабди, эдэбхитэй хабаадахыетнай уряалнабди» гэжэ манай штатнабшэ журналист, Үндэһэн номой сангай таһагыс даагша, республикын соёлой габыята хүдэлмэрилэгшэ Р.Г.Батомункуева онсолоо. Хойто жэл 90 жэлэй ой угтаха «Буряад үнэнийнгоо» үүргэ тухай би хэлэбэ, «Үнэнийнхиднай» бэлэгүүдтэ хүртөө.

«Барис» гэхэн эмхин зүгһөө дуу зохёодог залуу дуушан Саяна Аюшиева, Забайкалийн хизаарай Үнгөө шотагай олзын хэрэг эрхилэгшэ, 2 үхибүүтэй, 3 зээ, ашанартай С.Б.Цыренова «Тасжна, озерная...» гэхэн гимн, Бэшүүрэй Шаһага шотагай, хүгжэмэй колледждо хурадаг (багшань - Россиин габыята артист Б.Г.Базаров) I курсын оюутан Аюр Ринчинов, Доодо-Ивалгын, БЭПИ-гэй оюутан Дарима Ажеева («Хабарай хүбүүн» гэхэн дуу дуулаа) гэгшэд сэхэ бэрхээр дуулагдаа, ном бэлэгүүдтэ (спонсор «Республиканска номой хэблэл» даргань - Б.Б.Бальжинимаев) хүртөө. Суута зон - БГУ-да хүдэлһэн географинералогийн эрдэмэй кандидат, Хэжэнгээ уг гарбалтай Ц.Ц.Цырендоржиев, уласхоорондын спортын мастер Д-Н.Э.Эрдыев, бусад эдэбхитэй хабаадаһан, амаршалһан, дуулагдаһан байна. Педколледжын соёлой габыята хүдэлмэрилэгшэ С.Ц.Чимитова эдэбхитэйгээр хабаадажа, сэхэ гоёор дуунуудыс гүйсэдхөө. Оюутадын - Аргада тоонтотой Вика Цыдыпова («Эжэ» гэхэн дуу), Захааминай Борто шотагай Зоригма Цыдынова, Дэнсэма Цыремпилова, Яруунын Арюухан Принаева («Хаанахиянай ааб» гэхэн дуу) - «Уянга» гэхэн фольклорно ансамблин гэшүүд эндэ шалгарба, амтан бэлэгүүдтэ хүртэбэ.

Зверосовхозой ризлтор Е.Д.Гармаева «Огни Москвы», ВСГУ-гай оюутан, педколледжын бэлигтэй багша Соёлма Цыреновна Чимитовагай хубүүн Цырен Чимитов («Дангинамни»), БГУ-гай II курсын (түүхын факультет) оюутан Руслан Беломосов («Эжэ»), 8-дахн хургуулийн 8-дахн классай хурагша Оюна Раднаева, 29-дахн хургуулийн математикын багша Галина Дымбрыловна Гомбоева («Түрүүшын дуран»), бусад сэхэ эдэбхитэй хабаадаба, бэрхэ дуушад байһанаа гэршэлбэ.

Здын аймагай Дээдэ-Үшөөтэй шотагай Улаан-Үдын 2-дохн интернат-хургуулийн 10-дахн классай хурагша Номина Шаралова, барилгашан Эдуард Викторович (фимилияа хэлээгүй) оролдожо дуулагдаа, бэлэг, сэлэгүүдтэ хүртөө. Буряад хубсаһатай бишыхан басаган эхэтэс дуулагдаһан байна.

Понин гэхэдэ, ород яһанай «Улаан-Удэенерго» эмхин монтер Алексей Владимирович Невзгодов (Ивалга), Харьковһаа эндэ шотагжаһан, англи хэлэнэй багша, 5 хэлэ мэдэхэ, 2 хубүүтэй, 1 басагатай, нүхэрын Прибалтикаһаа ерэнэн, Советскэ районной захиргаанда хүдэлдэг Екатерина Мироновна Бондарева (буряад бохорой дуунуудыс) гэгшэд торьдинолгой, сэхэ зохиоор буряадаар дуулагдажа, халуунальга ташалгаар утгагдаа.

Мүнөө үсын эстрадна дуунай «одон» боложо тодоржо байһан, өөрөө буряадаар «рэп» зохёдог залуу дуушан Алагүй олон хубин концернүүдэ эмхидхэ, манай Вика басаганай дуунуудай хүгжэм бэшэжэ үгөө, залуушуудай дунда мэдээжэ болоо. Энэ конкурс дээрэ түрэл хэлэ, ёно заншалаа үргэе, үндэр нэрэ, заяатай түрүү арал байһанаа һаная, хара тамхи, архи, һальхай ябадалаа хаяя, хүн нэрээс, һүр һүлдээс үргэе гэхэн удхатай рэп-дуунуудаа дуулажа, огсом хүгжэм аялаараа, дуунуудаараа эндэ сугларһан олон зоной урма зориг бадаруулаа, баярлуулаа.

Иймэ һонин уулзалга, конкурс-караоке олон дахин үнгэргэгдэжэ байһай, залуу үетэниэ түрэл хэлэндэ дадхааха, хургаха, хонирхуулха үүргэтайгээр саг үргэлжэ эмхидхэгдэхэн болтогой гэжэ хэлээд, энэ һонин хэмжээ ябуулга үнгэргэһэн ВАРК-ынхидта баярыс хүргэн, ажалдань, ажабайдалдань шөө сэхэ амжалта хүсэ!

Бэлигма ОРБОДОВА, Радна-Нима БАЗАРОВАЙ фото.

БУЛАГ МЭТЭ ХЭЛЭЭ БҮГЭДЫН ХҮСӨӨР ҮРГЭЭЛ!

Буряад хэлэнэй үдэр гэхэн хайндэр республика дотор үнгэргэгдэжэ байнхай. Эдэ үдэрнүүдтэ Үндэһэтэнэй номой сангай дэргэдэ буряад хэлэнэй долоон хоног үнгэрнэ.

"Буряад Республикын Үндэһэтэнэй номой сан буряад хэлэ ба литературын баян жасатай, тэрээнэе уншагшадтаа хүргэхын, тараахын дэмбэрэлтэй хэрэг эрхилдэг. 2007 ондо Буряад Республикын Правительство "Буряад хэлэнэй үдэр" гэхэн хайндэр соносхоо гэжэ мэдэнэг. Тиймэһээ бидэ жэл бүри Буряад хэлэнэй долоон хоног үнгэргэдэг хайн заншалтай болонхойбди. Энэ үсдэ олон хэмжээ ябуулганууд үнгэрнэ. Буряад хэлэ бэшэгтэ зориулан хэдэн выставкэнүүд табигдаха. Уран хайханай "Мандуухай", "Үри нэхэбэри" гэхэн кинофильмүүд харуулагдаа. Октябрийн 20-до үдэрэй гурбан сагта жэнхэни буряад хэлэн дээрэ бэшэдэг талаан бэлигтэй уран зохёолшо Цыдып Цырендоржиевтай уулзалга болоо юм. Октябрь нара соо Үндэһэтэнэй номой сан жэл бүри найруулгануудай конкурс соносходог. Энэ хайндэрэй үсдэ эхэ хэлэн дээрэ бэшэһэн олон найруулгануудыс зон манай номой сан руу асардаг. Буряадай гүрэнэй университетэй оюутад, хургуулийн шабинар, наһажаал зон эдэбхитэйгээр конкурсдо хабаададаг. Энэ жэлдэ "Арадуудай хани барисаан" гэхэн темэ соносхогдонхой. Олоороо хабаадахыетнай уряалнаб. Нёдондо "Алтан жараахай" гэхэн эсэрлигэй буряад хэлэнэй багша Дарима Пурбуевна Шагдурова эрхилмэжэ, сотово телефондо хүртөө, шангын Хоца Намсарасвай нэрэмжэтэ Буряадай театрай ендэр дээрэ барюулагдаа һэн.

Ажалай ветеран Будажап Гармаевич Арсланов 2-дохн һуури эзэлжэ, цифровой фотоаппарат шагналда хүртөөбэлэй. Москва хотын хизаар ороной болон уг изагуурай нийтын бодото гэшүүн Соёлма Батуевна Тариуева 3-дахн һуури эзэлжэ, цифровой диктофон бэлэгтэ хүртөөһэн гэжэ хануулаа.

Булган турууга буряад арадай Булаг мэтэ тунгалаг хэлые Бури тодо, арюун зандань Бүгэдын хүсөөр үргэн ябаял! - гэжэ уряалаад, Буряад хэлэнэй долоон хоногто эдэбхитэй хабаадахыетнай урианабди.

Энэ хэмжээ ябуулга тухай Буряад Республикын Соёлой министерство, Буряад Республикын Үндэһэтэнэй номой сангай, Зүүн Сибирийн гүрэнэй соёлой болон искусствын академитэй суг хамта байгуулан "Библиопанорама" гэжэ нэрэтэй эрдэмэй-практическа сэтгүүд соо статья хэблэгдэхэ. "Буряад номой таг" гэжэ рубрика "Буряад үнэн-Дүхэри" газетын хуудаһанууд дээрэ һарын туршада хоёр дахин бэлдэгдэхэ юм. Буряад хэлэн болон хэлэлгын соёл тухай гэгээрэлэй хөөрлэдөөнүүд-радио-дамжуулганууд бүтээгдэхэ юм.

Үдэрэй болзор соо "Буряадаар дуугарнабди, уншанабди" гэжэ акци номой сангай мэргэжэлгэдэй болон уншагшадтай хоорондо үнгэрэхэ. Октябрийн 21-22-то БИПКРО-той суг хамта үнгэргэгдэхэ семинар дээрэ үндэһэн хэлэнүүдэй холбоон: шажан ба ёно заншал" хөөрлэдөөн үнгэргэгдэхэ юм. Багшанар Ивалгын дасан ошохо, Буддын заншалта Сангын толгойлогшо, хамба-лама Дамба Аюшеевтэй уулзажа хөөрлэдэхэ.

Октябрийн 22-то Бестужевай нэрэмжэтэ Ород драмын театрай тайзан дээрэ республиканска баяр ёһололой хайндэртэ эгээл уранаар зохёонон бүтээлэй бэшэгын нэрэ нэрлэгдэхэ юм.

Рэгзэма БАТОМУНКУЕВА, үндэһэн сангай ахамад библиотекарь, Янжама ЖАПОВА, манай корр.

Р-Н.БАЗАРОВАЙ фото-зурагууд дээрэ: Р.Г.Батомункуева, Н.Г.Лубсанова, библиотекарьнүүд ахамад

МЭДЭЭЖЭ ЗОХЁОЛШОНОЙ ДУРАСХААЛДА

Буряад хэлэнэй үдэр гэсэн республикын хайндэрэй хэмжээн соо бүхы дунда хургуулинуудта элдэбын хэмжээ ябуулганууд үнгэргэгдэнэ.

Манай буряад поэзидэ мэдээжэ поэт, багша, журналист, оршуулагша Цырендулма Цыреновна Дондогой горитойхон хуури эзэлдэг юм. Тиймэһээ 47-дохи дунда хургуулида Цырендулма Цыреновнагай гэрэлтэ найхан дурасхаалда зориулагдана. "Энэхэн ногоон дэлхэй дээрэ" гэһэн уран зохсолой ба хүгжэмэй хайндэр үнгэрбэ.

"Буряад үнэн" байшанай түбэй Хэблэлэй түбэй хүтэлбэрилэгшэ Дарима Ванчикова Цыбикова, Улаан-Үдэ хотын аяншалагшадай түбэй директорэй орлогшо Наталья Батадалаевна Бандсева ба бусад олон багшанар ондоо хургуулинууднаа айлшалажа ерээ.

Цырендулма Дондогой Яруунын аймагай, Эгэтын Адагта 1932 ондо түрэнэ юм. Эгээл түрүүшын шүлэгөө манай поэт 3-дахы классга бэшэһэн байгаа. "Эхэ тухай домог", "Буряад басаганай дэгэл", "Эсэгэдэ бэшэг", "Эдир наһандаа айлшалбал", "Энэхэн ногоон дэлхэй дээрэ" гэһэн ба бусад олон хонин зохолнуудтай. Эдэ номой хуудануудыс ирэхэдэ, эхэ, үри хүүгэд, инаг дуран бэбэтээ таһаршагүй холбоотой гэжэ мэдлэг. Энэ гурбан темэ Цырендулма Дондогойн поэзийн гол хубинь болоно ха юм. "Энэхэн ногоон дэлхэй дээрэ" гэжэ номоо уран бэшээшэ ори ганса басагандаа зориулһан байгаа. Үргэжэ абанан басаганинь эртээр наһа бараа, мүн ехэ дуратай зээ хубунинь баһашы эртээр наһа бараһан байгаа.

"Буряад үнэн" газетэдэ Цырендулма Цыреновна хэдэн жэл ажаллаа юм. Түрүүн журналистаар ажаллаһан байгаа. Ябаха газартаа ябаа, мэдэхэ юумээ мэдэ. Республикын бүхы аймаг уудаар ябажа, ходоодо хонин юумэ суглуулжа бэшэдэг байгаа. Статъянуудын, очеркнүүдын олоор лэ газетэдэ хэблэгдэ. Эдэ олон жэлүүдтэ гансал журналистаар бэшэ, мүн "Моринхуур" журналай редактораар хүдэлэ. Энэтушаал эзэлдэг байхадань, Дарима Ванчикова Цыбикова ажаллахаа ерээ. Тэрэһээ хойшо сугтаа нэгэ кабинет соо ажалладаг болоо. Мүнөө Дарима Ванчикова "Буряад үнэн" газетын Хэблэлэй түбэс даагшаар ажалладаг.

"Цырендулма Цыреновна ехэ бэлигтэй уран бэшээшэ ябаа. Мэдэхэ үй юумэнь үгы, бүхы юумэ мэдэхэ, ойлгохо. Намайгаа басагани гэдэг байгаа", - гэжэ Дарима Ванчикова хэлэнэ.

"Энэ дэмбэрэлтэ найхан хэмжээ ябуулгада ерээл байхадань ехэ баяртай байнаб. Юундэб гэхэдэ, би Цырендулма Цыреновнагай нотагайнь басаган гэшэб. Ехэ найхан сэдхэлтэй, хүюутэй хүн байгаа", - гээд, Наталья Батадалаевна улчир гэжэ амиды хүгжэмэй наадхуур дээрэ наадажа, арадайнаа дуу дуулаба. Ульчирай абая гарахадань, хүн

бүхэндэ найны хүсэдэг юм. Сагаан ханаатай, найхан сэдхэлтэй байхынь хүсэнэ. Энэ абая шагнажа байһан үедэ хунүүдэй бүхы найхан ханаа хүсэлын үнэхөөрөө бээлхэ гэжэ хэлсэдэг.

Сээни, бэрхэ, бэлигтэй хүүгэд энэ хургуулида хурана ха юм. Буряадаараа хөөрэлдэхээс оролдожол байдаг. Цырендулма Дондогой хургуулида хүдэлжэ ябахадаа, буряад хэлэс тахижа, хүүгэдыс хургаха гэһэн горитойхон ажал хэжэ ябаа. Уран бэшээшэ буряад ёһо заншалаа хэрэглэжэ, арадайнаа аман зохёолһоо олон тоолуур, жороо үгэнүүдыс суглуулжа, журнал газетэдэ хэблэдэг байгаа. Жороо үгэнүүд хурагшадай хэлэлгэ хурса болгодог, хэлэнэй нөөсыс баян болгодог гэжэ мэдээжэ. Тиймэһээ энэ хургуулин багшанар уран бэшээшын багахан шүлэгүүдын абажа, хэшээлдэ физкульт-минутануудыс үнгэргэдэг байна.

Хүүгэд шүлэгүүдыс уншаа, хатаргаа, дуушыс дуулаа. Мүн ондоо яһатанай хүүгэд буряадаар шүлэг уншаба. Цырендулма Цыреновна баһал дуу дууладаг байгаа. Түгэхэлдэ багшанар, айлшад ба хүүгэд поэдэй бэшэһэн үгэнүүдээр дуу дуулаба.

Үе сагнай, засаг түрэмнай ондоо болоо. Тиймэһеэ наа, бидэ түрэл хэлэс үзэхэ, мэдэхэ, мартангүй ябаха ёһотойбди.

Дарья СИБИРЯКОВА,
манай корр.
Авторай фото-зураг.

ИСКУССТВОВЕДЫ ПРОВЕДУТ ДЕКАДУ БУРЯТСКОГО ЯЗЫКА

В художественном музее им.Ц.Сампилова с 20 октября началась декада бурятского языка, которая продлится до конца месяца.

Для школьников и студентов искусствоведы проведут уроки "Песнь узора", "Гэсэр", "Бурятские напевы" и экскурсии на бурятском языке "Русское искусство", "Бурятское искусство" и "Свадьба хоринских бурят". Заявки на эти увлекательные мероприятия принимаются по телефону 21-43-94 или по адресу в Интернете: www.artsapilov.ru или e-mail: artmuseum@list.ru

Кроме того, на постоянно действующей выставке "Бурятское изобразительное искусство 20-50-х годов" можно полюбоваться картинами таких выдающихся мастеров кисти как Ц. Сампилова, Г. Эрдэнийн, Р. Мэрдыгева и др. В экспозиции "Лики Гэсэриды" современные художники представили свои работы, которые посвятили бурятскому эпосу "Гэсэр". Старинные гуу, ниихэ, даруулга, шэмхүүргэ и многие другие уникальные серебряные изделия бурятских мастеров прошлого века можно увидеть на выставке "Душа народа в ликующей песне серебра", а в экспозиции "Декоративно-прикладное искусство Бурятии" - тары и гобелены, резьба из кости и дерева.

Сэрэгма ДОНДОКОВА.
Фото автора.

Буряадай элитэ композитор Д.Д.Аюшеевэй 100 жэлэй ойдо

ХҮГЖЭМТЭ ЖЭГҮҮР ОЛГОНОН НЮТАГ

Намарай наруули найхан үдэрнүүдтэ Түнхэнэй аймагай Нуга хууринда Буряадай элитэ композитор, соелой, искусствын эхин хуури табигшадай нэгэн Дандар Дампилович Аюшеевэй 100 жэлэй ойдо зориулагдана хайндэр үнгэргэгдэбэ.

Дүрбэн үдэрэй туршада Саяан хадаар саһан буужа, хүйтэн үдэрнүүд байһанаа, энэ хайндэрэй үглөөгүүр Түнхэндэ шаргал найхан наран гаража, Нугын эхин классуудай хургуулида сугларһан үбгэд хүгжээдэй шарай дулаасуулаһан аятай гоё сагай уларил тогтоо.

Эндэл Буряад оронойнай хүгжэм дуута хизарта - Түнхэнэй аймагай анхандаа Баруун Нуга гэжэ нэрлэгдэһэн газарта Дандар Дампилович түрэнэ гэжэ хэлэгдэ. Мүнөө Нуга хууринда үрхэтэ айлшыс үсөөржэ, наяд айл эндэ ажаһууна, тэрэ түрэнэ, үдэрнэ тоонто газарта гэр байранууд үгы, саһалан болонхой. Тиймэһеэ 100 жэлэй ойн баярта холо ойрын айлшад олоороо буугаа.

Улаан-Үдэдэ ажаһуудаг нотагайхидай түлөөлэгшэд сугларжа, аймагай захиргаанай хүтэлбэрилэгшэд энэ хайндэртэ байгаа юм. Хэрэнэй соелой байшангай директор Э.М.Пегухасва, «Харбяангууд» гэһэн муниципалына байгуулгын толгойлогшо Б.В.Байминов, Нуга нотагай хургуулин шабинар багшанарта айлшадань халуунаар угтаа. Агаһаа, Казахстанһаа, Улаан-Үдэһөө Дандар Дампилович Аюшеевэй түрэлхидэй эрээжэ, тоонтоо эрьсэ болонго.

Миний абга - Дандар Дампилович сагаан сэдхэлтэй, найн зангай хүн байһан лэ даа. Би наһадагби, бага байхадань, манайда ябадаг, ерэдэг байгаа. Ерэхэдэ, конфетэ абаад эрэхэ, пряник асарха. Хоёр жэл Дандар абгындаа байһанби. Папанина, 5 гэжэ гэртэ байдаг байгаа. Мүнөө Проспект Победы, 11 болонхой. Тэрэ үедэ Папанина, 5 гэжэ ехэ мэдээжэ гэр байгаа, эндэмнай уран зохёолшод, уран зураашад, артистар, багшанарай дээдэ хургуулин ажалшад олоороо ажаһуугша хэн.

Миний абимни эсэгэ Дандар Дампиловичын эсэгэ хоёр аха дүү хоёр байһан юм. Наһаа абгамни 26 жэл аха байһан. Намайе найн хура, хожомдонгүй хура гэжэ отог хэлэдэг нааба даа, - гэжэ Агаһаа ерэн айлшан З.Е. Аюшеева дурсана. - Тэрэ үедэ композиторнууд хахад наһаар Рузо хото ошошго хэн, Москва шадархи газар. Абга тэндэ байхадань, отог бэшэ бэшэдэг хэн, тэрэ үедэ хунүүд бэшэ бэшэлдэг байгаа гэшэб даа. Тэндэ байгаад лэ Давид Кугультиновой ойн баярта ошоод ерээб гэжэ дуулгаһа хэн, Расул Гамзатовай найрта байгаа гэ бэлэй. Миний байхада, абгада амаршалгын бэшгүүд ходо ерэгшэ хэн. Махмуд Эсамбаев, Вапо Мурадели, Дмитрий Шостакович гэшэд бэшэдэг хэн.

Сууга хүгжэмшэнэй түрэнэ хубуун - Александр Дандарович Аюшеев олоной хонирхол татаа.

- Эдир наһаяа дурсабал, би багадаа Хэрэн ходо ерэгшэ нэм абатаа. Абамни нэн түрүүн 5-дахы классга хуража байхадань, Хэрэн ерэгшэ, заһаналжа хургаа бэлэй. Тинхэдэ Хэрэндэ Дулма эгэһэн байдаг байгаа.

Багадаа буряадаар хэлэхэдэн ойлгодог нэмби, мүнөөшэ мартааб, - гэжэ А.Аюшеев хэлэнэ. - Түрэлхидэй заабыар би баһал хүгжэмэй хургуули дүүргэһэн хүмби, фортепиано дээрэ наададагби. Дунда хургуулиа дүүргэжэ, саашадаа техникэскэ шэглэлээр мэргэжэл шэлэжэ, Эрхүүгэй политехничэскэ институт дүүргэб. Абамни «Өөрөөл мэдэ, шиний өөрыншини хуби заяан» гэ бэлэй.

«Уран гоёор би хөөрөжэ шадахагүйб» гэжэ тэрэ энэбхилэн, «сэсгымни нютагта иимэ анхарал хандуулжа, энэ баярай үдэр эмхидхэндэнби, би ехэ баяртайб» гэжэ үсөөн үгөөр наһал бодолоо мэдүүлэ.

Холын айлшад Дандар Аюшеевэй нэрэмжэтэ эдиршүүдэй искусствын хургуули ошожо, тэндэ дурасхаалай самбар баяр ёһололой оршон байдалда нээгээ. Эдир шабинарай, хүгжэмэй хургуулин багшанарай урда Буряадай Композиторнуудай холбоной түрүүлэгшэ Лариса Санжиева элитэ композиторай ажаябуулга тухай хөөрөжэ, энэ ута хугасаа соо, зуун жэлэй туршада, Түнхэнэй аймагһаа хүгжэмэй орёл өөдэ шэнэ композитор гараадүй байһанинь онсолон, багшанарыс, хүүгэдыс үшөөл ажаллаа эршэдүүлхынь уряалаа. Буряадай гүрэнэй радиотелевиденин журналист Эржена Гомбосовагай, Дандар Дампилович Аюшеевэй түрэнэ хубуун Александр Дандаровичай дурсалга эдиршүүл хонирхолтойгоор шагнаа юм.

Буряадай оперо болон баледэй театрай дуушад Буряад Республикын габыята артистка Билигма Ринчинова, Доржо Шагдуров, Эдуард Жагбаев, концертмейстер Саян Манжигеев гэшэд энэ уулзалгын үедэ уран бэлигтэй концерт харуулаа. Хэрэнэй уран найханай болон искусствын хургуулин шабинар энэ ойн баярта зориулжа, Дандар Аюшеевэй найруулгануудыс гүйсэдхэлгын конкур үнгэрһэн байна. Тэндэ З.Ф. Балтахиновагай шабинар Оюна Мункусва, Оюна Тонтосва, Маша Бильгаева гэшэд түрүү хууринуудыс эзэлһэн байна.

Гадна аймагай эдир уран зураашад нотагайнаа солото композиторта зориулагдана зурагуудаа дэлгэгээ. Эндэ Хэрэнэй дунда хургуулин шабинар Л.А. Галтаевагай хүтэлбэри доро уран гоёор зурагуудыс зуража эрхиллээ. Эрхим хурагшадыс урмашуулан, түрэлхид, Нуга нютагһаа уг гарбалтай улаан-үдэнхид гарай бэлэгүүдыс барюулаа. Нуга нотагайнаа үндэр наһатай таабай тэбинэрээ хүндэлжэ, мүн лэ бэлэгүүдыс баряа. Дандар Аюшеевэй 85 жэлэй ойн баярай үедэ Нуга нотагай нэгэ үйлсэдэ сууга композиторай нэрэ олгодоһон юм. Олон тоото түрэлхидэй нэгэнинь лэ - Назар Дондокович Аюшеев нютагтаа гэр бүлөөрөө ажаһууна.

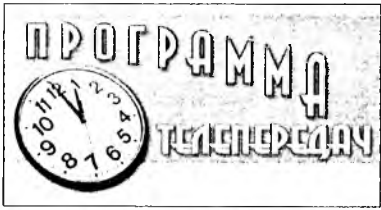
Имэл даа, мүнөө үсын байдалай сараа мурнууд. Эндэһээл хүгжэмтэ шэдин үршөөлдэ хүртэһэн Дандар Аюшеевэй түрэл тоонто нютагтань хүгжэмэй баялыгын хэтэ мүнхэдэ сэнгэжэ, сахижа, үе үедөө дамжуулан ябаха гэжэ найдаа.

Ешигма ЦЫБЕНОВА.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: сууга композиторай хубуун А.Д.Аюшеев; О.Тонтосва - хүгжэмэй конкурсын илагша; Нуга нютагайхидай уулзалга.

Авторай фото.

Понедельник, 25

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

- 06.00 «ДОБРОЕ УТРО»
- 10.00, 13.00, 16.00 «НОВОСТИ»
- 10.10 «ЖИТЬ ЗДОРОВО!»
- 11.20 «КОНТРОЛЬНАЯ ЗАКУПКА»
- 12.00 «ЖЖХ»
- 13.10 «МОДНЫЙ ПРИГОВОР»
- 14.20 «ДЕТЕКТИВЫ»
- 15.00 «ДРУГИЕ НОВОСТИ»
- 15.20 «ПОНЯТЬ, ПРОСТИТЬ»
- 16.20 «ХОЧУ ЗНАТЬ» С МИХАИЛОМ ШИРВИН-ДОМ»
- 16.50 Т/С «ОБРУЧАЛЬНОЕ КОЛЬЦО»
- 17.50 «ФЕДЕРАЛЬНЫЙ СУДЬЯ»
- 19.00 «ВЕЧЕРНИЕ НОВОСТИ»
- 19.20 Т/С «СЛЕД»
- 20.00 «ДАВАЙ ПОЖЕНИМСЯ!»
- 21.00 «ЖДИ МЕНЯ»
- 22.00 «ВРЕМЯ»
- 22.30 «ПОБЕГ»
- 23.30 «СПЕЦРАССЛЕДОВАНИЕ. «КОЛДУНЫ»
- 00.30 «НОЧНЫЕ НОВОСТИ»
- 00.50 «ОБМАНИ МЕНЯ». НОВЫЕ СЕРИИ»
- 01.40 Х/Ф «ПУСТЕВШИЙ ГОРОД»
- 04.00 Х/Ф «ОБИТЕЛЬ ЗЛА: ВЫРОЖДЕНИЕ»

«РОССИЯ»

- 06.00 «УТРО РОССИИ»
- 06.07, 6.35, 07.07, 07.35, 08.07, 08.35, 09.07, 09.35 «ВЕСТИ-БУРЯТИЯ. УТРО»
- 10.05 «БОЛЬШОЙ БОЛЬШОЙ РЕБЕНОК. ЮРИЙ БОГАТЫРЕВ»

Вторник, 26

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

- 06.00 «ДОБРОЕ УТРО»
- 10.00, 13.00, 16.00 «НОВОСТИ»
- 10.10 «ЖИТЬ ЗДОРОВО!»
- 11.20 «КОНТРОЛЬНАЯ ЗАКУПКА»
- 12.00 «ЖЖХ»
- 13.10 «МОДНЫЙ ПРИГОВОР»
- 14.20 «ДЕТЕКТИВЫ»
- 15.00 «ДРУГИЕ НОВОСТИ»
- 15.20 «ПОНЯТЬ, ПРОСТИТЬ»
- 16.20 «ХОЧУ ЗНАТЬ» С МИХАИЛОМ ШИРВИН-ДОМ»
- 16.50 Т/С «ОБРУЧАЛЬНОЕ КОЛЬЦО»
- 17.50 «ФЕДЕРАЛЬНЫЙ СУДЬЯ»
- 19.00 «ВЕЧЕРНИЕ НОВОСТИ»
- 19.20 Т/С «СЛЕД»
- 20.00 «ДАВАЙ ПОЖЕНИМСЯ!»
- 21.00 «ПУСТЬ ГОВОРЯТ.»
- 22.00 «ВРЕМЯ»
- 22.30 «ГАРАЖИ.»
- 23.30 «СМЕРТЬ ПО РЕЦЕПТУ»
- 00.30 «НОЧНЫЕ НОВОСТИ»
- 00.50 «ВРАТА.»
- 01.40 Х/Ф «ВЛАСТЬ СТРАХА»
- 03.50 Х/Ф «БОЛЬШЕ, ЧЕМ ИГРА»

«РОССИЯ»

- 06.00 «УТРО РОССИИ»
- 06.07, 6.35, 07.07, 07.35, 08.07, 08.35, 09.07, 09.35 «ВЕСТИ-БУРЯТИЯ. УТРО»
- 10.05 «ТАЙЗАН»
- 10.25 «УЛГУР»
- 10.35 «САГАЙ СУУРЯАН»
- 11.00 «ТОК-ШОУ «О САМОМ ГЛАВНОМ»
- 12.00, 15.00, 17.00, 21.00 ВЕСТИ
- 12.30, 15.30, 17.30, 21.30 «ВЕСТИ-БУРЯТИЯ»
- 12.50 Т/С «МАРШРУТ МИЛОСЕРДИЯ»
- 13.50 «НАСТОЯЩАЯ ЖИЗНЬ»
- 14.45 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
- 15.50 Т/С «ДВОРИК»
- 16.25 «Т/С «КУЛАГИН И ПАРТНЕРЫ»
- 17.50 Т/С «СЛОВО ЖЕНЩИНЕ»
- 18.55 Т/С «ЕФРОСИНЯ»
- 19.55 Т/С «ИНСТИТУТ БЛАГОРОДНЫХ ДЕВИЦ»
- 21.50 «СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МАЛЫШИ!»
- 22.00 Т/С «ВСЕГДА ГОВОРИ «ВСЕГДА»-5»
- 00.50 «ВЕСТИ +»
- 01.10 Х/Ф «МЭРИЯ»

КУЛЬТУРА

- 07.30 «ЕВРОНЬЮС» НА РУССКОМ ЯЗЫКЕ
- 11.00, 16.30, 20.30, 00.30 НОВОСТИ КУЛЬТУРЫ
- 11.20, 20.45 «ГЛАВНАЯ РОЛЬ»
- 11.45 Х/Ф «КОМЕНДАНТ ПТИЧЬЕГО ОСТРОВА»
- 12.55 Д/Ф «ДРЕЗДЕН И ЭЛЬБА. САКСОНСКИЙ КАНАЛ»
- 13.15 Д/Ф «НЕЖНЫЙ ЖАНР»

- 11.00 «ТОК-ШОУ «О САМОМ ГЛАВНОМ»
- 12.00, 15.00, 17.00, 21.00 ВЕСТИ
- 12.30, 15.30, 17.30, 21.30 «ВЕСТИ-БУРЯТИЯ»
- 12.50 Т/С «МАРШРУТ МИЛОСЕРДИЯ»
- 13.50 «НАСТОЯЩАЯ ЖИЗНЬ»
- 14.45 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
- 15.50 Т/С «ДВОРИК»
- 16.25 «Т/С «КУЛАГИН И ПАРТНЕРЫ»
- 17.50 Т/С «СЛОВО ЖЕНЩИНЕ»
- 18.55 Т/С «ЕФРОСИНЯ»
- 19.55 Т/С «ИНСТИТУТ БЛАГОРОДНЫХ ДЕВИЦ»

- 21.50 «СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МАЛЫШИ!»
- 22.00 Т/С «СОНЬКА. ПРОДОЛЖЕНИЕ ЛЕГЕНДЫ»
- 00.50 «ВЕСТИ +»
- 01.10 Х/Ф «ПРОСТИ-ПРОЩАЙ»

КУЛЬТУРА

- 08.00 «ЕВРОНЬЮС» НА РУССКОМ ЯЗЫКЕ
- 11.00, 16.30, 20.30, 00.30 НОВОСТИ КУЛЬТУРЫ
- 11.20 «КТО ТАМ...»
- 11.55 Х/Ф «НЕСКОЛЬКО ДНЕЙ ИЗ ЖИЗНИ И.И. ОБЛОМОВА»
- 14.10 Д/Ф «ЛЮБЕК. СЕРДЦЕ ГАНЗЕЙСКОГО СОЮЗА»
- 14.25 «ЛИНИЯ ЖИЗНИ. ПАВЕЛ КОГАН»
- 15.20 СПЕКТАКЛЬ «ЛЕКАРЬ ПОНЕВОЛЕ»
- 16.40 М/Ф «НОВЫЕ, НИКОМУ НЕ ИЗВЕСТНЫЕ ПРИКЛЮЧЕНИЯ БАРОНА МЮНХГАУЗЕНА»
- 16.50 М/Ф «КАПИТОШКА». «ВОЗВРАЩАЙСЯ, КАПИТОШКА!»
- 17.10 Х/Ф «ПОЖАР ВО ФЛИГЕЛЕ»
- 17.30 Д/С «ДНЕВНИК БОЛЬШОЙ КОШКИ»
- 18.05 «С ПОТОЛКА. КАБИНЕТ ГЕОРГИЯ ТОВСОНОВА»
- 18.35 «П.И. ЧАЙКОВСКИЙ. СИМФОНИЯ №4»
- 19.35 Д/Ф «ЗЕМЛЕТРЯСЕНИЕ В ЛИССАБОНЕ 1755 ГОДА»
- 20.45 «САТИ. НЕСКУЧНАЯ КЛАССИКА...»
- 21.30 Д/Ф «ЖИЗНЬ И СМЕРТЬ ЧАЙКОВСКОГО»
- 22.25, 02.40 «ACADEMIA. МАКСИМ КРОНГАУЗ. «РУССКИЙ ЯЗЫК В XXI ВЕКЕ»

Отдел рекламы: 21-62-62

- 13.55 Д/Ф «ЗЕМЛЕТРЯСЕНИЕ В ЛИССАБОНЕ 1755 ГОДА»
- 14.45 «ПЯТОЕ ИЗМЕРЕНИЕ»
- 15.10 Х/Ф «ПОДРОСТОК»
- 16.40 М/Ф «НОВЫЕ, НИКОМУ НЕ ИЗВЕСТНЫЕ ПРИКЛЮЧЕНИЯ БАРОНА МЮНХГАУЗЕНА»
- 16.50 М/Ф «ВИНТИК И ШПУНТИК. ВЕСЕЛЫЕ МАСТЕРА»
- 17.10 Х/Ф «ПОДЗОРНАЯ ТРУБА»
- 17.30 Д/С «ДНЕВНИК БОЛЬШОЙ КОШКИ»
- 18.05 «ТОЛЕРАНТНОСТЬ, ИЛИ ЖИЗНЬ С НЕПОХОЖИМИ ЛЮДЬМИ»
- 18.35 КОНЦЕРТ
- 19.35 «ВЕЛИКОЕ РАССЕЛЕНИЕ ЧЕЛОВЕКА». Д/С «АФРИКА»
- 21.05 «ВЛАСТЬ ФАКТА»
- 21.45 «БОЛЬШЕ, ЧЕМ ЛЮБОВЬ. СЕРЕН КЬЕР-КЕГОР И РЕГИНА ОЛЬСЕН»
- 22.25, 02.55 «ACADEMIA. МАКСИМ КРОНГАУЗ. «РУССКИЙ ЯЗЫК В XXI ВЕКЕ»
- 23.10 «ИГРАЕТ ЛИ СВИТА КОРОЛЯ»
- 23.45 «АПОКРИФ»
- 00.50 Х/Ф «ЖИЗНЬ ЛЕОНАРДО ДА ВИНЧИ»
- 02.10 «ИГРАЕТ БАРРИ ДУГЛАС (ФОРТЕПИАНО)»
- 02.45 Д/Ф «ОНОРЕ ДЕ БАЛЬЗАК»
- 03.40 Д/Ф «СТАМБУЛ. СТОЛИЦА ТРЕХ МИРОВЫХ ИМПЕРИЙ»

АРИГУС

- 07.00 «НЕОБЪЯСНИМО, НО ФАКТ». ПОГОДА»
- 08.00, 23.00, 00.30 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА»
- 08.35, 14.00, 19.00 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ»
- 08.50, 19.15 «PEOPLE'S-НОВОСТИ». ПОГОДА»
- 09.00, 12.30, 19.30 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС»
- 09.30 «КОМЕДИ-КЛАБ». ПОГОДА»
- 10.30, 18.30, 20.00 Т/С «УНИВЕР»
- 11.30 Т/С «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ»
- 13.00 М/С «ГУБКА БОБ КВАДРАТНЫЕ ШТАНЫ»
- 13.30 М/Ф «ПИНГВИНЫ ИЗ «МАДАГАСКАРА»
- 14.15 «PEOPLE'S-НОВОСТИ»
- 14.30 «ДОМ-2 LIVE»
- 16.00 Х/Ф «МАШИНА ВРЕМЕНИ В ДЖАКУЗИ!»
- 18.00, 20.30 Т/С «ИНТЕРНЫ»
- 19.20 «ТОЧКА ЗРЕНИЯ»
- 21.00 Х/Ф «СКУБИ-ДУ»
- 23.30 «ДОМ-2. ГОРОД ЛЮБВИ»
- 01.00 «КОМЕДИ-КЛАБ»

ТИВИКОМ

- 06.30, 12.45, 20.00, 23.30, 02.30 «СЕРЕДИНА ЗЕМЛИ»
- 07.00, 09.30, 12.15, 19.30, 21.30, 23.00, 02.00 «НОВОСТИ ДНЯ»
- 07.30 «ГОРЯЧАЯ ЛИНИЯ»
- 08.00 Т/С «ВЗРОСЛЫЕ СКАЗКИ О ЖИВОТНЫХ»

- 23.10 «ТОЛЕРАНТНОСТЬ, ИЛИ ЖИЗНЬ С НЕПОХОЖИМИ ЛЮДЬМИ»
- 23.40 «ТЕМ ВРЕМЕНЕМ»
- 00.50 Д/Ф «ЧИСТЫЙ ВОЗДУХ ТВОЕЙ СВОБОДЫ»
- 01.15 «ИСКАТЕЛИ. «КИНОСЪЕМКИ ПОД ПРИКРЫТИЕМ»
- 02.00 Д/Ф «НЕЖНЫЙ ЖАНР»
- 03.25 КОНЦЕРТ

АРИГУС

- 07.00 «НЕОБЪЯСНИМО, НО ФАКТ». ПОГОДА»
- 08.00 «ТАКСИ». ПОГОДА»
- 08.30, 14.00, 19.00 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ»
- 08.45, 19.15 «PEOPLE'S-НОВОСТИ». ПОГОДА»
- 09.00 М/Ф «НАСТОЯЩИЕ МОНСТРЫ»
- 09.30 «КОМЕДИ-КЛАБ». ПОГОДА»
- 10.30, 18.30, 20.00 Т/С «УНИВЕР»
- 11.30 Т/С «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ»
- 12.30 «КОТОПЕС»
- 13.30 М/С «ГУБКА БОБ КВАДРАТНЫЕ ШТАНЫ»
- 14.15 «PEOPLE'S-НОВОСТИ»
- 14.30 «ДОМ-2 LIVE»
- 15.35 Х/Ф «КОНСТАНТИН»
- 18.00, 20.30 Т/С «ИНТЕРНЫ»
- 19.30 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС»
- 21.00 Х/Ф «МАШИНА ВРЕМЕНИ В ДЖАКУЗИ!»
- 23.00, 00.30 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА»
- 23.30 «ДОМ-2. ГОРОД ЛЮБВИ»
- 01.00 «КОМЕДИ-КЛАБ»

ТИВИКОМ

- 06.30 «ПУТЕШЕСТВИЕ ВОКРУГ СВЕТА»
- 07.00, 12.30 «ОБЪЕКТИВ»
- 07.30 «ВО САДУ ЛИ В ОГОРОДЕ»
- 08.00 Т/С «ВЗРОСЛЫЕ СКАЗКИ О ЖИВОТНЫХ»
- 08.30 М/С «ВОЗДУШНЫЕ ПИРАТЫ»
- 09.00 Х/Ф «ЖАНДАРМ ЖЕНИТСЯ»
- 10.45 Т/С «РОДНЫЕ ЛЮДИ»
- 13.00 Х/Ф «СИТУАЦИЯ 202»
- 15.00 «КРОКОДИЛ - ИГРОВОЕ ШОУ»

- 16.00 «ТАЙНЫ МУЗЕЙНЫХ ХРАНИЛИЩ»
- 16.30 Т/С «МЕГРЭ И УБИЙСТВО В САДУ»
- 17.30 Т/С «НЕИЗВЕСТНЫЙ ЕГИПЕТ»
- 18.30 «МОЯ СЕМЬЯ»
- 19.00, 23.30 «ГОРЯЧАЯ ЛИНИЯ»
- 19.30, 21.30, 23.00, 02.00 «НОВОСТИ ДНЯ»
- 20.00, 02.30 «СЕРЕДИНА ЗЕМЛИ»
- 20.30 Т/С «ВИКИНГ»
- 22.00 Т/С «СЕКРЕТЫ»
- 00.00 «ТОП-МОДЕЛЬ ПО АМЕРИКАНСКИ»
- 03.00 «НОЧНОЙ КАНАЛ НА ТИВИКОМЕ»

СТС «БАЙКАЛ»

- 18.50, 20.05, 21.55, 22.30, 23.20, 00.05, 00.50, 01.50 ПОГОДА
- 06.00 М/С «ТРАНСФОРМЕРЫ. ЭНЕРГОН»
- 06.55 М/С «СМЕШАРИКИ»
- 07.00 М/С «ПРИКЛЮЧЕНИЯ ВУДИ И ЕГО ДРУЗЕЙ»
- 07.30, 13.00, 15.30 Т/С «ПАПИНЫ ДОЧКИ»
- 08.30, 12.30, 20.30 Т/С «ВОРОНИНЫ»
- 09.00, 13.30, 18.30 «ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ»
- 09.30, 11.40, 20.00, 00.00 «6 КАДРОВ»
- 10.00 Х/Ф «ТАКСИ»
- 14.00 М/С «СОНИК ИКС»
- 14.30 М/С «КЛУБ ВИНКС - ШКОЛА ВОЛШЕБНИЦ»
- 15.00 М/С «КАСПЕР»
- 16.30 «ГАЛИЛЕО»
- 17.30 «НАНОЛЮБОВЬ»
- 19.00 Т/С «КАК Я ВСТРЕТИЛ ВАШУ МАМУ»
- 21.00 Т/С «МАРГОША»
- 22.00 Х/Ф «ОСОБО ОПАСЕН»
- 00.30 «КИНО В ДЕТАЛЯХ»
- 01.30 Т/С «ЗАЧАРОВАННЫЕ»

НТВ

- 06.55 «НТВ УТРОМ»
- 09.30 «КУЛИНАРНЫЙ ПОЕДИНОК.»
- 10.30, 16.30, 19.30 «ОБЗОР ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ»
- 11.00, 14.00, 17.00, 20.00, 00.15 «СЕГОДНЯ»

- 14.00 М/С «СОНИК ИКС»
- 14.30 М/С «КЛУБ ВИНКС - ШКОЛА ВОЛШЕБНИЦ»
- 15.00 М/С «КАСПЕР»
- 16.30 «ГАЛИЛЕО»
- 19.00 Т/С «ДАЕШЬ, МОЛОДЕЖЬ!»
- 19.30 Т/С «КАК Я ВСТРЕТИЛ ВАШУ МАМУ»
- 20.00, 23.50 «6 КАДРОВ»
- 22.00 Х/Ф «ТРИ ИКСА - 2. НОВЫЙ УРОВЕНЬ»
- 00.30 «ИНФОМАНИЯ»
- 01.00 Т/С «ЗАЧАРОВАННЫЕ»

НТВ

- 06.55 «НТВ УТРОМ»
- 09.30 «КВАРТИРНЫЙ ВОПРОС»
- 10.30, 16.30, 19.30 «ОБЗОР ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ»
- 11.00, 14.00, 17.00, 20.00, 00.15 «СЕГОДНЯ»
- 11.20 «ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ. РАССЛЕДОВАНИЕ»
- 11.55 «ДО СУДА»
- 13.00 «СУД ПРИСЯЖНЫХ»
- 14.30 Т/С «ЗАКОН И ПОРЯДОК»
- 17.30 Т/С «ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА»
- 20.30 Т/С «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ»
- 22.30 Х/Ф «БРАТАНЫ»
- 00.35 Х/Ф «КРОВАВАЯ РАБОТА»
- 02.40 «ГЛАВНАЯ ДОРОГА»
- 03.20 Х/Ф «КЕНГУРУ ДЖЕКПОТ»
- 05.00 Т/С «ЖИЗНЬ - ПОЛЕ ДЛЯ ОХОТЫ»

Вестник тибетской медицины

Вестник Тибетской медицины - это ежемесячная газета, учредителем которой является Местная религиозная буддийская организация «Шакьямуни Зандан Жуу», тираж 3000 экземпляров. Газету можно приобрести в киосках «Новости» и во всех дацанах республики.

Тибетская медицина давно стала известной панацеей от многих тяжелых заболеваний. Лечение, основанное на буддийской философии, - это не только модное веяние, это наши корни. Каждый хочет быть счастливым, каждый хочет быть здоровым.

Новости буддийского мира, жизнеописания великих мастеров, расписание хуралов Мамба-дацана «Шакьямуни Зандан Жуу», Тибетский сонник «Пиом карбо», подробный зурхай на месяц - эта информация нужна каждый день. Эмчи Галсан Багша в каждом номере ведет свою колонку, давая полезные рекомендации по профилактике распространенных заболеваний. Невероятные интересные факты развлекут и поднимут настроение!

- 11.20 «ОБЗОР ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ. ОБЗОР ЗА НЕДЕЛЮ»
- 11.55 «ДО СУДА»
- 13.00 «СУД ПРИСЯЖНЫХ»
- 14.30 Т/С «ЗАКОН И ПОРЯДОК»
- 17.30 Т/С «ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА»
- 20.30 Т/С «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ»
- 22.30 Х/Ф «БРАТАНЫ»
- 00.35 «ЧЕСТНЫЙ ПОНЕДЕЛЬНИК»
- 01.25 «ШКОЛА ЗЛОСЛОВИЯ»
- 02.15 «ФУТБОЛЬНАЯ НОЧЬ»
- 02.45 Х/Ф «СНЕЖНОЕ ПУТЕШЕСТВИЕ»
- 05.05 Т/С «ЖИЗНЬ - ПОЛЕ ДЛЯ ОХОТЫ»

5 КАНАЛ

- 07.00 Д/Ф «ПОГРУЖЕНИЕ В ДИКУЮ ПРИРОДУ»
- 08.05 Д/Ф «НИКИТА КАРАЦУПА. СЛЕДОПЫТ ИЗ ЛЕГЕНДЫ»
- 09.00, 13.00, 16.00, 20.00, 23.00 «СЕЙЧАС»
- 09.30, 22.00 «СУД ВРЕМЕНИ»
- 10.30 Х/Ф «ВСЕ РЕШАЕТ МГНОВЕНИЕ»
- 12.25 Х/Ф «ВОЗВРАЩЕНИЕ РЕЗИДЕНТА»
- 13.30 «ВОЗВРАЩЕНИЕ РЕЗИДЕНТА» ПРОДОЛЖЕНИЕ ХУДОЖЕСТВЕННОГО ФИЛЬМА»
- 15.40 Д/С «САМЫЕ ЗАГАДОЧНЫЕ МЕСТА МИРА»
- 16.35 Т/С «ОТРЯД СПЕЦИАЛЬНОГО НАЗНАЧЕНИЯ»
- 18.00 «ОТКРЫТАЯ СТУДИЯ»
- 19.00 «ПРОГРАММА ПЕРЕДАЧ СВЕТЛАНЫ СОРОКИНОЙ И АНДРЕЯ МАКСИМОВА»
- 20.30 «РЕАЛЬНЫЙ МИР»
- 21.00 Х/Ф «СТАЛИНГРАДСКИЙ АПОКАЛИПСИС. НЕПОБЕЖДЕННЫЕ»
- 23.30 Х/Ф «ЗОЛОТОЙ ЭШЕЛОН»
- 01.20 «ШАГИ К УСПЕХУ» С.А. КАБАЕВОЙ»
- 02.20 «НОЧЬ НА ПЯТОМ»
- 02.50 Х/Ф «НАСТОЯЩАЯ ЛЮБОВЬ»
- 05.15 Д/Ф «ТИРАНОЗАВР»
- 06.15 Д/С «МИР БУДУЩЕГО»

5 КАНАЛ

- 07.00 Д/Ф «ПОГРУЖЕНИЕ В ДИКУЮ ПРИРОДУ»
- 08.05 Д/Ф «ГЕНИЙ РУССКОГО ДЗЮДО. СПОРТ И РАЗВЕДКА»
- 09.00, 13.00, 16.00, 20.00, 23.00 «СЕЙЧАС»
- 09.30, 22.00 «СУД ВРЕМЕНИ»
- 10.30 Х/Ф «НАЧАЛЬНИК ЧУКОТКИ»
- 12.15 Т/С «ГАРДЕМАРИНЫ, ВПЕРЕДИ!»
- 13.30 «ГАРДЕМАРИНЫ, ВПЕРЕДИ!». ПРОДОЛЖЕНИЕ СЕРИАЛА»
- 15.45 Д/С «САМЫЕ ЗАГАДОЧНЫЕ МЕСТА МИРА»
- 16.35 Т/С «ОТРЯД СПЕЦИАЛЬНОГО НАЗНАЧЕНИЯ»
- 18.00 «ОТКРЫТАЯ СТУДИЯ»
- 19.00 «ПРОГРАММА ПЕРЕДАЧ СВЕТЛАНЫ СОРОКИНОЙ И АНДРЕЯ МАКСИМОВА»
- 20.30 «РЕАЛЬНЫЙ МИР»
- 21.00 Х/Ф «СТАЛИНГРАДСКИЙ АПОКАЛИПСИС. НЕПОБЕЖДЕННЫЕ»
- 23.30 Х/Ф «ШОКОЛАД»
- 01.55 «НОЧЬ НА ПЯТОМ»
- 02.30 Х/Ф «БАССЕЙН»
- 04.50 Д/Ф «ГЕПАРД: НЕСМОТРЯ НИ НА ЧТО»
- 05.55 Д/Ф «СТРАНА ОРУЖИЯ»

№ 41 (702)

Буряад үнэн

21.10.2010

Дүхэрнэ

№ 41 (21787)

Среда, 27

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'ДОБРОЕ УТРО', 'ЖИТЬ ЗДОРОВО!', 'КОНТРОЛЬНАЯ ЗАКУПКА'.

«РОССИЯ»

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'УТРО РОССИИ', 'ВЕСТИ-БУРЯТИЯ. УТРО', 'ЖЕСТОКИЙ РОМАНС ЛИДИИ РУСЛАНОВОЙ'.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'НАСТОЯЩАЯ ЖИЗНЬ', 'ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ', 'Т/С «ДВОРИК»'.

КУЛЬТУРА

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'ЕВРОНЬЮС НА РУССКОМ ЯЗЫКЕ', 'ГЛАВНАЯ РОЛЬ', 'ЦИТАТЫ ИЗ ЖИЗНИ'.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'АСАДЕМИА. СЕРГЕЙ НИКОЛЬСКИЙ', 'ПОДРОСТКИ И РОДИТЕЛИ. ВОЙНА ИЛИ МИР'.

АРИГУС

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'НЕОБЪЯСНИМО, НО ФАКТ. ПОГОДА', 'КОМЕДИ-КЛАБ. ПОГОДА', 'РЕОПЛЕ'S-НОВОСТИ'.

ТИВИКОМ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'СТРАШНО ЖИТЬ, ИЛИ СОВРЕМЕННЫЕ ФОБИИ', 'КУЛЬТУРНАЯ РЕВОЛЮЦИЯ'.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'ВЗРОСЛЫЕ СКАЗКИ О ЖИВОТНЫХ', 'ВОЗДУШНЫЕ ПИРАТЫ', 'РОДНЫЕ ЛЮДИ'.

СТС «БАЙКАЛ»

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'ТРАНСФОРМЕРЫ. ЭНЕРГОН', 'СМЕШАРИКИ', 'ПРИКЛЮЧЕНИЯ ВУДИ И ЕГО ДРУЗЕЙ'.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'ИНФОМАНИЯ', 'ЗАЧАРОВАННЫЕ', 'НТВ УТРОМ', 'ДАЧНЫЙ ОТВЕТ'.

НТВ

5 КАНАЛ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'ПОГРУЖЕНИЕ В ДИКУЮ ПРИРОДУ', 'ДЕТЕКТОР ЛЖИ. ЖЕСТЫ', 'ДЕТСТВО'.

Четверг, 28

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'ДОБРОЕ УТРО', 'ЖИТЬ ЗДОРОВО!', 'КОНТРОЛЬНАЯ ЗАКУПКА'.

«РОССИЯ»

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'УТРО РОССИИ', 'ВЕСТИ-БУРЯТИЯ. УТРО', 'ТОПИ'.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'ИНСТИТУТ БЛАГОРОДНЫХ ДЕВУШЕК', 'СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МАЛЫШИ!'.

КУЛЬТУРА

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'ЕВРОНЬЮС НА РУССКОМ ЯЗЫКЕ', 'ГЛАВНАЯ РОЛЬ', 'ХОЖДЕНИЯ ВО ВРЕМЕНА'.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'СТРАШНО ЖИТЬ, ИЛИ СОВРЕМЕННЫЕ ФОБИИ', 'КУЛЬТУРНАЯ РЕВОЛЮЦИЯ'.

АРИГУС

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'НЕОБЪЯСНИМО, НО ФАКТ. ПОГОДА', 'КОМЕДИ-КЛАБ. ПОГОДА', 'РЕОПЛЕ'S-НОВОСТИ'.

ТИВИКОМ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'СТРАШНО ЖИТЬ, ИЛИ СОВРЕМЕННЫЕ ФОБИИ', 'КУЛЬТУРНАЯ РЕВОЛЮЦИЯ'.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'ВОЗДУШНЫЕ ПИРАТЫ', 'МОЯ СЕМЬЯ', 'ПРО-НОВОСТИ'.

СТС «БАЙКАЛ»

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'ТРАНСФОРМЕРЫ. ЭНЕРГОН', 'СМЕШАРИКИ', 'ПРИКЛЮЧЕНИЯ ВУДИ И ЕГО ДРУЗЕЙ'.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'НТВ УТРОМ', 'И СНОВА ЗДРАВСТВУЙТЕ!', 'ОБЗОР ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ'.

НТВ

5 КАНАЛ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'ПОГРУЖЕНИЕ В ДИКУЮ ПРИРОДУ', 'СТАЛИНГРАДСКИЙ АПОКАЛИПСИС'.

Пятница, 29

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'ДОБРОЕ УТРО', 'ЖИТЬ ЗДОРОВО!', 'КОНТРОЛЬНАЯ ЗАКУПКА'.

«РОССИЯ»

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'УТРО РОССИИ', 'ВЕСТИ-БУРЯТИЯ. УТРО', 'МУСУЛЬМАНЕ'.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'ЕВРОНЬЮС НА РУССКОМ ЯЗЫКЕ', 'ГЛАВНАЯ РОЛЬ', 'ЖИЗНЬ ЛЕОНАРДО ДАВИНЧИ'.

АРИГУС

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'НЕОБЪЯСНИМО, НО ФАКТ. ПОГОДА', 'КОМЕДИ-КЛАБ. ПОГОДА', 'РЕОПЛЕ'S-НОВОСТИ'.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'ЛИНИЯ ЖИЗНИ. ЭДУАРД ВОЛОДАРСКИЙ', 'ПРЕСС-КЛУБ XXI'.

АРИГУС

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'НЕОБЪЯСНИМО, НО ФАКТ. ПОГОДА', 'КОМЕДИ-КЛАБ. ПОГОДА', 'РЕОПЛЕ'S-НОВОСТИ'.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'КОМЕДИ-КЛАБ', 'COMEDY WOMEN'.

ТИВИКОМ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes programs like 'СЕРЕДИНА ЗЕМЛИ', 'НОВОСТИ ДНЯ', 'РАДАР-СПОРТ'.

СТС «БАЙКАЛ»

05.55, 07.00, 08.05, 09.25, 10.05, 11.15, 18.50, 20.05, 21.55, 22.20, 23.40, 00.25, 00.50, 01.50 ПОГОДА
06.00 М/С «ТРАНСФОРМЕРЫ. ЭНЕРГОН»
06.55 М/С «СМЕШАРИКИ»
07.00 М/С «ПРИКЛЮЧЕНИЯ ВУДИ И ЕГО ДРУЗЕЙ»
07.30, 15.30 Т/С «ПАПИНЫ ДОЧКИ»
08.00, 17.30 «НАНОЛЮБОВЬ»
09.00, 13.30, 18.30 «ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ»
09.30, 13.00 Т/С «ВОРОНИНЫ»
10.00 Т/С «МАРГОША»
11.00 Х/Ф «ЧЕРНАЯ МОЛНИЯ»

14.00 М/С «СОНИК ИКС»
14.30 М/С «КЛУБ ВИНКС - ШКОЛА ВОЛШЕБНИЦ»
15.00 М/С «КАСПЕР»
16.30 «ГАЛИЛЕО»
19.00, 23.15 Т/С «ДАЕШЬ, МОЛОДЕЖЬ!»
19.30 «ОДНА ЗА ВСЕХ»
20.00 «6 КАДРОВ»
21.00 Х/Ф «НАЗАД В БУДУЩЕЕ»
23.45 «ВИДЕОБИТВА»
00.45 Х/Ф «ГОТИКА»
02.35 Х/Ф «ПРИКЛЮЧЕНИЕ»
04.35 Т/С «ЗАЧАРОВАННЫЕ»

НТВ

06.55 «НТВ УТРОМ»
09.30 «МАМА В БОЛЬШОМ ГОРОДЕ»

10.00 «ЧУДО-ЛЮДИ»
16.30, 19.30 «ОБЗОР ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ»
11.00, 14.00, 17.00, 20.00 «СЕГОДНЯ»
«СПАСАТЕЛИ»
11.55 «ДО СУДА»
13.00 «СУД ПРИСЯЖНЫХ»
14.30 Т/С «ЗАКОН И ПОРЯДОК»
17.30 Т/С «ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА»
20.30 «СЛЕДСТВИЕ ВЕЛИ...»
21.30 «ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ. РАССЛЕДОВАНИЕ»
21.50 «РУССКИЙ ГОЛЛИВУД: БРИЛЛИАНТОВАЯ РУКА-2»
23.50 «НТВШНИКИ». АРЕНА ОСТРЫХ ДИСКУССИЙ»

00.55 «ЖЕНСКИЙ ВЗГЛЯД» СВЕТАНА СВЕТИЧНАЯ
01.40 Х/Ф «МИСТЕРНЯНЯ»
03.25 Х/Ф «КОРОЛЬ РАЛЬФ»
05.15 Т/С «ЖИЗНЬ - ПОЛЕ ДЛЯ ОХОТЫ»

5 КАНАЛ

07.00 Д/С «ПОГРУЖЕНИЕ В ДИКУЮ ПРИРОДУ»
08.05 Х/Ф «СТАЛИНГРАДСКИЙ АПОКАЛИПСИС. НЕПОБЕЖДЕННЫЕ»
09.00, 13.00, 16.00, 20.00 «СЕЙЧАС»
09.30, 22.00 «СУД ВРЕМЕНИ»
10.25 Х/Ф «ПРАВДА ЛЕЙТЕНАНТА КЛИМОВА»

12.15 Д/С «ПОДВОДНАЯ ОДИССЕЯ КОМАНДЫ КУСТО»
20.30 «РЕАЛЬНЫЙ МИР»
14.00 Х/Ф «ОСКАР»
15.40 Д/С «САМЫЕ ЗАГАДОЧНЫЕ МЕСТА МИРА»
16.35 Т/С «ОТРЯД СПЕЦИАЛЬНОГО НАЗНАЧЕНИЯ»
18.00 «ОТКРЫТАЯ СТУДИЯ»
19.00 «ПРОГРАММА ПЕРЕДАЧ СВЕТАНЫ СОРОКИНОЙ И АНДРЕЯ МАКСИМОВА»
21.00 Д/Ф «СМЕРТИ НЕТ. ТАЙНА АКАДЕМИКА БЕХТЕРЕВА»
23.00 Х/Ф «КОНЕЦ ОПЕРАЦИИ «РЕЗИДЕНТ»
01.55 Х/Ф «ЛЮБОВЬ И СМЕРТЬ»
05.10 Х/Ф «ПОБЕГ В НИКУДА»

Суббота, 30

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

06.50, 07.10 Х/Ф «СТЕЖКИ-ДОРОЖКИ»
07.00, 11.00, 13.00 «НОВОСТИ»
08.20 «ИГРАЙ, ГАРМОНЬ ЛЮБИМАЯ!»
09.10 «ЧИП И ДЕЙЛ СПЕШАТ НА ПОМОЩЬ», «ЧЕРНЫЙ ПЛАЩ»
10.00 «УМНИЦЫ И УМНИКИ»
10.40 «СЛОВО ПАСТЫРЯ»
11.10 «СМАК»
11.50 «ДВУХ СУДЕБ ЛИНИЯ ОДНА»
13.20 «РИММА МАРКОВА. ХАРАКТЕР НЕ САХАР. ДУША - РАФИНАД»
14.20 Т/С «ВЕРБНОЕ ВОСКРЕСЕНЬЕ»
18.30 «КТО ХОЧЕТ СТАТЬ МИЛЛИОНЕРОМ?»
19.40 «БОЛЬШИЕ ГОНКИ»
20.40 «МИНУТА СЛАВЫ»
22.00 «ВРЕМЯ»
22.15 «МИНУТА СЛАВЫ». ПРОДОЛЖЕНИЕ»
23.00 «ПРОЖЕКТОР ПЕРИСХИЛТОН»
23.40 «ДЕТЕКТОР ЛЖИ»
00.40 ЧТО? ГДЕ? КОГДА?
01.50 Х/Ф «ВОЗВРАЩЕНИЕ В ГОЛУБУЮ ЛАГУНУ»
03.40 Х/Ф «ПРЕСТУПНИК»
05.40 Х/Ф «ШИРОКОШАГАЯ. ПРАВОСУДИЕ В ОДИНОЧКУ»
07.20 «ДЕТЕКТИВЫ» ДО 2.55»

«РОССИЯ»

06.05 Х/Ф «НАГРАДИТЬ (ПОСМЕРТНО)»
07.45 «ВСЯ РОССИЯ»
07.55 «СЕЛЬСКОЕ УТРО»
08.25 «ДИАЛОГИ О ЖИВОТНЫХ»
09.00, 12.00, 15.00 ВЕСТИ
09.10, 12.10, 15.20 «ВЕСТИ-БУРЯТИЯ»
09.20 «ВОЕННАЯ ПРОГРАММА»
09.45 «СУББОТНИК»
10.45 «ПОДАРИ СЕБЕ ЖИЗНЬ»
11.05 «НАЦИОНАЛЬНЫЙ ИНТЕРЕС». ТОК-ШОУ ДМИТРИЯ КИСЕЛЕВА»
12.10 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
12.20 ЗДОРОВЬЕ НАЦИИ

Отдел рекламы: 21-62-62

12.25 ПРОЕКТЫ РАЗВИТИЯ
12.40 АЗБУКА ЖИЗНИ
12.45 ПОДАРИ РЕБЕНКУ ЛЮБОВЬ
12.55 ТЕЛЕВЕСТНИК ГОРСОВЕТА
13.05 МЕДСОВЕТ
12.50 «ЧЕСТНЫЙ ДЕТЕКТИВ»
13.20, 15.30 Т/С «КАТЕРИНА»
17.20 «СУБОТНИЙ ВЕЧЕР»
19.15 «ШОУ «ДЕСЯТЬ МИЛЛИОНОВ» С МАКСИМОВЫМ ГАЛКИНЫМ»
20.15, 21.40 Х/Ф «ЦВЕТЫ ОТ ЛИЗЫ»
21.00 «ВЕСТИ В СУББОТУ»
00.50 Х/Ф «А Я ЛЮБЛЮ ЖЕНАТОГО»
02.45 Х/Ф «ВСЯ ПРАВДА О ЛЮБВИ»

КУЛЬТУРА

07.30 «ЕВРОНЬЮС» НА РУССКОМ ЯЗЫКЕ
11.00 «ПРОГРАММА ПЕРЕДАЧ»
11.10 «БИБЛЕЙСКИЙ СЮЖЕТ»
11.40 Х/Ф «ВРАТАРЬ»
12.55 «ЛИЧНОЕ ВРЕМЯ. АЛЕКСАНДР АДАБШЬЯН»
13.25 Х/Ф «В ПЛЕНУ У ВРЕМЕНИ»
14.45 М/Ф «СТЕПА-МОРЯК»
15.10 «ЗАМЕТКИ НАТУРАЛИСТА С АЛЕКСАНДРОМ ХАБУРГАЕВЫМ»
15.40 «ОЧЕВИДНОЕ - НЕВЕРЯТНОЕ»
16.10 Д/Ф «ВЫДУМАННАЯ ЖИЗНЬ»
17.00 «ИГРЫ КЛАССИКОВ С РОМАНОМ ВИКТОКОМ. ЭМИЛЬ ГИЛЕЛЬС»
18.05, 02.55 «ПУШКИН - ДАНТЕС: ДУЭЛЬ ВЕКА»
18.50 СПЕКТАКЛЬ «БЕЗУМНЫЙ ДЕНЬ, ИЛИ ЖЕНИТЬБА ФИГАРО»
21.45 «РОМАНТИКА РОМАНСА». ЗВЕЗДЫ МЮЗИКЛА»
22.30 Д/Ф «БОЙ»
00.40 НОВОСТИ КУЛЬТУРЫ
00.55 «КЛИФФ РИЧАРД. «ПУТЕШЕСТВИЕ В МАШИНЕ ВРЕМЕНИ»
02.00 Д/Ф «ПОДНЕБЕСНАЯ АРХИТЕКТУРА»
02.40 М/Ф «ДОЖЛИВАЯ ИСТОРИЯ»
03.45 Д/Ф «ТОМАС АЛВА ЭДИСОН»

АРИГУС

08.00, 10.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС»
08.30, 09.25 М/С «КОТОПЕС»
09.05, 19.30 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ»
09.15, 19.45 «PEOPLE'S-НОВОСТИ». ПОГОДА»
09.50, 19.55 «АФИША»
10.30 «МУНГЭН СЭРГЭ»
11.00 «ЕШЬ И ХУДЕЙ»
11.30 «ШКОЛА РЕМОНТА»
12.30 «COSMOPOLITAN ВИДЕОВЕРСИЯ»
13.30 М/Ф «ПИНГВИНЫ ИЗ «МАДАГАСКАРА»
14.00 «ПОЧЕМУ ДЕВУШКИ ЛЮБЯТ ПЛОХИХ»
15.00 «КОМЕДИ-КЛАБ»
16.00 Т/С «УНИВЕР»
17.00 Х/Ф «ВОЗМЕЩЕНИЕ УЩЕРБА»
19.00, 21.55 «НАША RUSSIA»
20.00 Х/Ф «ПУТЕШЕСТВИЕ К ЦЕНТРУ ЗЕМЛИ»
22.30 «СОМЕДУ БАТЛ. ОТБОР»
23.00 «ДОМ-2. ГОРОД ЛЮБВИ». ПОГОДА»
00.00 «ДОМ-2. ПОСЛЕ ЗАКАТА»
00.30 Х/Ф «ПИЛА -3»

ТИВИКОМ

06.30, 12.30 «СЕРЕДИНА ЗЕМЛИ»
07.00, 09.30, 12.00 «НОВОСТИ ДНЯ»
07.30 М/Ф
07.45 «НОВЫЕ ПРИКЛЮЧЕНИЯ ЛЕССИ»
08.40 Д/Ф «ТАЙНЫ БОЛЬШОГО ЗОЛОТОГО КОЛЬЦА РОССИИ»
10.00, 19.50 «ЗАБУДЬ ОБО ВСЕМ... ПРОСТО ТАНЦУЙ!» КОНЦЕРТ ИРИНЫ БАТОРОВОЙ И ТЕАТРА «БАЙКАЛ»
11.00 «BONE APARTITE»
11.30 «ВО САДУ ЛИ В ОГОРОДЕ»
13.00 Т/С «ВИКИНГ»
16.30, 01.30 «10 САМЫХ»
17.00 Х/Ф «СИТУАЦИЯ 202»
19.20 «ИСТОРИЯ УСПЕХА»
20.50 Х/Ф «МИРОТВОРЕЦ»
22.40 Х/Ф «ЕЩЕ РАЗ ПРО ЛЮБОВЬ»
00.30 «КРОКОДИЛ»
02.00 «НОЧНОЙ КАНАЛ НА ТИВИКОМЕ»

СТС «БАЙКАЛ»

05.55, 07.05, 08.10, 08.50, 10.00, 11.10, 17.15, 19.15, 20.05, 21.50, 22.25, 23.15, 00.55, 01.50 ПОГОДА
Х/Ф «ХОРОШИЙ СОСЕД СЭМ»
08.20 М/С «СМЕШАРИКИ»
08.30 М/С «МИР СТРАНСТВИЙ»
09.00 «БРЭЙН РИНГ»
10.00 Т/С «ПАПИНЫ ДОЧКИ»
11.00 ЭТО МОЙ РЕБЕНОК
12.00 Т/С «ВОРОНИНЫ»
14.00 М/С «НОВЫЕ ПРИКЛЮЧЕНИЯ МЕДВЕЖОНКА ВИННИ И ЕГО ДРУЗЕЙ»
15.00 М/С «РУСАЛОЧКА»
15.30 М/С «АЛАДДИН»
16.00 «ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ»
16.30 Х/Ф «НАЗАД В БУДУЩЕЕ»
18.45 «6 КАДРОВ»
19.30 «ШОУ «УРАЛЬСКИХ ПЕЛЬМЕНЕЙ» СТИПЕНСИЯ»
21.00 Х/Ф «НАЗАД В БУДУЩЕЕ - 2»
23.00 «СМЕХ В БОЛЬШОМ ГОРОДЕ»
02.00 Х/Ф «ПРОШЛОЕ»
03.25 Т/С «ЗАЧАРОВАННЫЕ»

НТВ

07.05 М/С «ЛЮДИ ИКС»: «ЭВОЛЮЦИЯ»
07.55 «СКАЗКИ БАЖЕНОВА»
08.25 «СМОТР»
09.00, 11.00, 14.00, 17.00, 20.00 «СЕГОДНЯ»
09.20 «ЛОТЕРЕЯ «ЗОЛОТОЙ КЛЮЧ»
09.50 «АВИАТОРЫ»
10.25 «ЖИВУТ ЖЕ ЛЮДИ!»
11.20 «ГЛАВНАЯ ДОРОГА»
11.55 «КУЛИНАРНЫЙ ПОЕДИНОК»
13.00 «КВАРТИРНЫЙ ВОПРОС»
14.20, 05.45 «ОСОБО ОПАСНО!»
15.00 «ПЕСНЯ САМОГОНЩИКОВ» ИЗ ДОКУМЕНТАЛЬНОГО ЦИКЛА «СПЕТО В СССР»
16.05 «СВОЯ ИГРА»
17.20 «ДЕЛО ТЕМНОЕ». ИСТОРИЧЕСКИЙ ДЕТЕКТИВ С ВЕНИАМИНОМ СМЕХОВЫМ. «ВЫСТРЕЛ В АНДРОПОВА»

18.20 «ОЧНАЯ СТАВКА»
19.20 «ОБЗОР ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ»
20.55 «ПРОГРАММА МАКСИМУМ. РАССЛЕДОВАНИЯ, КОТОРЫЕ КАСАЮТСЯ КАЖДОГО»
22.00 «РУССКИЕ СЕНСАЦИИ». ИНФОРМАЦИОННЫЙ ДЕТЕКТИВ»
22.55 «ТЫ НЕ ПОВЕРИШЬ!»
23.50 «МУЗЫКАЛЬНЫЙ РИНГ НТВ». СУПЕРБИТВА: ВАЛЕРИЯ ПРОТИВ ВАЛЕРИИ»
01.40 Х/Ф «ТУПОЙ И ЕЩЕ ТУПЕЕ»
03.40 Х/Ф «ИЗГОНЯЮЩИЙ ДЬЯВОЛА. ПРИКВЕР»
06.10 Х/Ф «СЕКС И НЕЗАМУЖНЯЯ ДЕВУШКА»

5 КАНАЛ

07.00 Д/С «ЛУЧШЕЕ ИЗ ГОЛЛИВУДА ВМЕСТЕ С ТАБОМ ХАНТЕРОМ»
08.00 Д/С «ТАЙНЫ ИСТОРИИ. ИНЦИДЕНТ В РОЗУЭЛЛЕ»
09.00 «КЛУБ ЗНАМЕНИТЫХ ХУЛИГАНОВ С СЕМЕНОМ ФУРМАНОВОМ»
09.25 М/Ф «ПРОГУЛКА КОТА ЛЕОПОЛЬДА»
«ПРИКЛЮЧЕНИЯ БУРАТИНО»
10.40 Х/Ф «ИЛЬЯ МУРОМЕЦ»
12.15 Х/Ф «ГОЛУБАЯ СТРЕЛА»
14.00 «ЛИЧНЫЕ ВЕЩИ. МИХАИЛ ШЕМАКИН»
15.00 «ЧЕЛОВЕК, ЗЕМЛЯ, ВСЕЛЕННАЯ»
16.05 «ИСТОРИЧЕСКИЕ ХРОНИКИ» С НИКОЛАЕМ СВАНИДЗЕ»
17.00 «СЕЙЧАС»
17.30 Х/Ф «ГРАФ МОНТЕ-КРИСТО»
21.20 Х/Ф «ЧИСТО АНГЛИЙСКОЕ УБИЙСТВО»
00.40 Х/Ф «МИЛЛИОН ЛЕТ ДО НАШЕЙ ЭРЫ»
02.35 Х/Ф «РАЗБИРАЯ ГАРРИ»
04.35 Х/Ф «СЛОЖНАЯ ИНТРИГА ЖЕНЩИНАМИ»
06.40 Д/С «НОРМАННЫ»
07.55 «ВРЕМЯ НАЧАЛА НОЧНЫХ ФИЛЬМОВ УКАЗАНО ПО ЛЕТНЕМУ ВРЕМЕНИ»

Воскресенье, 31

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

07.00, 11.00, 13.00 «НОВОСТИ»
07.10 Х/Ф «ЭКИПАЖ МАШИНЫ БОЕВОЙ»
08.40 «АРМЕЙСКИЙ МАГАЗИН»
09.20 «КРЯК-БРИГАДА», «ГУФИ И ЕГО КОМАНДА»
10.10 «ЗДОРОВЬЕ»
11.10 «НЕПУТЕВЫЕ ЗАМЕТКИ»
11.30 «ПОКА ВСЕ ДОМА»
12.20 «ФАЗЕНДА»
13.10 Т/С «ВЕРБНОЕ ВОСКРЕСЕНЬЕ»
17.10 Х/Ф «ИСПОЛНИТЕЛЬНЫЙ ЛИСТ»
19.00 «ЛЕД И ПЛАМЯ»
22.00 «ВОСКРЕСНОЕ «ВРЕМЯ». ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ ПРОГРАММА»
23.00 «БОЛЬШАЯ РАЗНИЦА»
00.00 «ПОЗНЕР»
01.00 «ШАНХАЙ. ЭКСПО-2010»
02.10 Х/Ф «НИАГАРА»
03.50 Х/Ф «СУДЬЮ НА МЫЛО»

«РОССИЯ»

06.10 Х/Ф «ИСПЫТАТЕЛЬНЫЙ СРОК»
08.00 «СМЕХОПАНОРАМА»
08.30 «САМ СЕБЕ РЕЖИССЕР»
09.20 «УТРЕННЯЯ ПОЧТА»
10.00 «СТО К ОДНОМУ»
10.45 «ГОРОДОК». ДАЙДЖЕСТ»
11.25 «ВЕСТИ-БУРЯТИЯ. НЕДЕЛЯ В ГОРОДЕ»
12.00, 15.00 ВЕСТИ
12.10 «ТЫ И Я»
12.10, 15.30 Т/С «КАТЕРИНА»
15.20 «ВЕСТИ-БУРЯТИЯ»
17.15 «СМЕЯТЬСЯ РАЗРЕШАЕТСЯ»
19.05 Х/Ф «ОЙ, МАМОЧКИ...»
21.00 ВЕСТИ НЕДЕЛИ
22.05 Х/Ф «КОГДА ЦВЕТЕТ СИРЕНЬ»
00.00 «СПЕЦИАЛЬНЫЙ КОРРЕСПОНДЕНТ»
01.00 «33 ВЕСЕЛЫХ БУКВЫ»
01.30 Х/Ф «ХОЗЯЕВА НОЧИ»

Отдел рекламы: 21-62-62

07.30 «ЕВРОНЬЮС» НА РУССКОМ ЯЗЫКЕ
11.00 «ПРОГРАММА ПЕРЕДАЧ»
11.10 «ОБЫКНОВЕННЫЙ КОНЦЕРТ С ЭДУАРДОМ ЭФИРОВЫМ»
11.40, 01.35 Х/Ф «БЛИЗНЕЦЫ»
13.00 «МИХАИЛ ЖАРОВ»
13.30 Д/Ф «АЛЬГАМБРА. РЕЗИДЕНЦИЯ МАВРОВ»
13.45 М/Ф «БРЕМЕНСКИЕ МУЗЫКАНТЫ». ПО СЛЕДАМ БРЕМЕНСКИХ МУЗЫКАНТОВ»
14.45, 02.55 Д/Ф «ВЕСНА НА ГАЛАПАГОССКИХ ОСТРОВАХ»
15.35 «ЧТО ДЕЛАТЬ?»
16.20 «КУБАНСКИЕ СОЛОВЬИ»
16.50 Х/Ф «ПРЕКРАСНАЯ ЛУЛУ»
18.15 «АЛЕКСАНДР ВАСИЛЬЕВ В КРУГУ ДРУЗЕЙ»
18.55 БАЛЕТ «ДОН КИХОТ»
20.35 Х/Ф «ДО СВИДАНИЯ, МАЛЬЧИКИ»
22.00 Д/Ф «ТАЙНА ЦАРЯ БОСПОРА»
22.40 Х/Ф «СЕМЬ САМУРАЕВ»
03.45 Д/Ф «ФЕНИМОР КУПЕР»

АРИГУС

08.00 М/С «КОТОПЕС»
08.30, 19.30 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ»
08.45, 19.45 «PEOPLE'S-НОВОСТИ». ПОГОДА»
08.55 М/Ф
09.15 «ПЕНСИОННЫЙ ВЕСТНИК45»
09.30 «МУНГЭН СЭРГЭ». ПОГОДА»
10.00 «ШКОЛА РЕМОНТА»
11.00 «ТОЧКА ЗРЕНИЯ»
11.30 «К 350 ВХОЖДЕНИЯ БУРЯТИИ В СОСТАВ РОССИИ: «ВМЕСТЕ»»
11.40 «НЕФОРМАТ»
12.00 «БИТВА ЭКСТРАСЕНСОВ»

13.00 «СУПЕРИНТУИЦИЯ»
14.00 Х/Ф «ВОЗМЕЩЕНИЕ УЩЕРБА»
16.05 Т/С «ИНТЕРНЫ»
17.10 Х/Ф «ПУТЕШЕСТВИЕ К ЦЕНТРУ ЗЕМЛИ»
19.00, 22.00 «НАША RUSSIA»
20.00 Х/Ф «КОНСТАНТИН»
22.30 «СОМЕДУ БАТЛ. ОТБОР»
23.00 «ДОМ-2. ГОРОД ЛЮБВИ». ПОГОДА»
00.00 «ДОМ-2. ПОСЛЕ ЗАКАТА»
00.15 «СОМЕДУ WOMEN»
01.15 Х/Ф «ПИЛА -4»

ТИВИКОМ

06.30 «ПУТЕШЕСТВИЕ ВОКРУГ СВЕТА»
07.00 «ШКОЛА РАЗУМА»
07.30 М/Ф
08.00 «НОВЫЕ ПРИКЛЮЧЕНИЯ ЛЕССИ»
08.50 Х/Ф «ЧЕЛОВЕК И ВРЕМЯ»
09.50 «УРОКИ БЕЗОПАСНОСТИ»
10.10 Х/Ф «ЕЩЕ РАЗ ПРО ЛЮБОВЬ»
12.00 «ПРОЕКТ МЕТЧЫ»
12.30 «РАДАР СПОРТ»
13.00 Т/С «СПЕЦИАЛЬНОЕ ПОДРАЗДЕЛЕНИЕ-2»
16.30, 00.40 «10 САМЫХ»
17.00 Х/Ф «МИРОТВОРЕЦ»
19.00 «ИСТОРИЯ УСПЕХА»
19.30 «ОБЪЕКТИВ» ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ ПРОГРАММА»
20.00 Х/Ф «СИЛАЧ САНТА КЛАУС»
21.50 Х/Ф «ЖАНДАРМ НА ОТДЫХ»
23.40 «КРОКОДИЛ»-ИГРОВОЕ ШОУ»
01.10 «НОЧНОЙ КАНАЛ НА ТИВИКОМЕ»

СТС «БАЙКАЛ»

05.55, 07.05, 08.10, 08.50, 11.10 ПОГОДА
06.00 Х/Ф «ЛОС-АНДЖЕЛЕССКАЯ ИСТОРИЯ»
07.45 М/Ф «ВОВКА В ТРИДЕВЯТОМ ЦАРСТВЕ». «НУ, ПОГОДИ!»

08.20 М/С «СМЕШАРИКИ»
08.30 М/С «МИР СТРАНСТВИЙ»
09.00 «САМЫЙ УМНЫЙ»
11.00 «ГАЛИЛЕО»
12.00 «СНИМИТЕ ЭТО НЕМЕДЛЕННО!»
13.00 Х/Ф «НАЗАД В БУДУЩЕЕ - 2»
15.00, 18.15 «6 КАДРОВ»
16.00 «ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ»
16.30 Х/Ф «ТАКСИ - 4»
19.25 М/Ф «КОРПОРАЦИЯ МОНСТРОВ»
21.00 Х/Ф «НАЗАД В БУДУЩЕЕ - 3»
23.15 «МИСС МИРА - 2010»
01.15 Х/Ф «КРУПНАЯ РЫБА. ИСТОРИЯ ДЛИННОЮ В ЖИЗНЬ»
03.35 Х/Ф «ОТЛИЧНЫЙ ГАМБУРГЕР»

НТВ

07.05 М/С «ЛЮДИ ИКС»: «ЭВОЛЮЦИЯ»
07.55 «СКАЗКИ БАЖЕНОВА»
08.25 «ДИКИЙ МИР» С ТИМОФЕЕМ БАЖЕНОВЫМ»
09.00, 11.00, 14.00, 17.00 «СЕГОДНЯ»
09.20 «ЛОТЕРЕЯ «РУССКОЕ ЛОТО»
09.45 «ИХ НРАВЫ»
10.25 «ЕДИМ ДОМА»
11.20 «ПЕРВАЯ ПЕРЕДАЧА»
12.00 «БИТВА ЗА СЕВЕР. ПЕРВАЯ АТОМНАЯ». ДОКУМЕНТАЛЬНЫЙ ПРОЕКТ КИРИЛЛА НАБУТОВА»
13.00 «ДАЧНЫЙ ОТВЕТ»
14.20 «СУД ПРИСЯЖНЫХ»: ГЛАВНОЕ ДЕЛО»
16.05 «СВОЯ ИГРА»
17.20 «РАЗВОД ПО-РУССКИ. ДОСТУПНОЕ ЖУЛЬЕ»
18.20 «И СНОВА ЗДРАВСТВУЙТЕ!»
19.20 «ОБЗОР ЧРЕЗВЫЧАЙНОЕ ПРОИСШЕСТВИЕ. ОБЗОР ЗА НЕДЕЛЮ»
20.00 «СЕГОДНЯ. ИТОГОВАЯ ПРОГРАММА С КИРИЛЛОМ ПОЗДНЯКОВЫМ»
21.00 «ЧИСТО СЕРДЕЧНОЕ ПРИЗНАНИЕ»

21.50 «ЦЕНТРАЛЬНОЕ ТЕЛЕВИДЕНИЕ». ПЕРВОЕ ИНФОРМАЦИОННОЕ ШОУ»
22.55 «МОРСКАЯ ДЬЯВОЛЫ. СУДЬБЫ». ФИЛЬМ ЧЕТВЕРТЫЙ «ОТПУСК У МОРЯ»
00.50 «НЕРЕАЛЬНАЯ ПОЛИТИКА»
01.20 «АВИАТОРЫ»
01.55 Х/Ф «ОДИНОЧКА»
04.05 Х/Ф «МУМИЯ»
05.55 «ОЧНАЯ СТАВКА»

5 КАНАЛ

07.00 Д/С «ЛУЧШЕЕ ИЗ ГОЛЛИВУДА ВМЕСТЕ С ТАБОМ ХАНТЕРОМ»
08.00 Д/С «ТАЙНЫ ИСТОРИИ. ЧАРЛЗ ЛИНДБЕРГ»
09.00 М/Ф «ВЕЛИКОЛЕПНЫЙ ГОША». «МЕТЕОРО НА РИНГЕ». «МАТЧ-РЕВАНШ»
09.45 Х/Ф «КУВЫРОК ЧЕРЕЗ ГОЛОВУ»
11.00 «В НАШУ ГАВАНЬ ЗАХОДИЛИ КОРАБЛИ...»
12.00 «ШАГИ К УСПЕХУ» С А. КАБАЕВОЙ»
13.00 «ИСТОРИИ ИЗ БУДУЩЕГО» С МИХАИЛОМ КОВАЛЬЧУКОМ»
13.35 «ВСТРЕЧИ НА МОХОВОЙ». АЛЕКСАНДР ОЛЕШКО»
14.35 Д/Ф «ПОСЛЕДНИЙ ДЕНЬ ПОМПЕИ»
15.40 Т/С «ЧЕРНАЯ СТРЕЛА»
19.30 «ГЛАВНОЕ». ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ ПРОГРАММА»
20.30, 21.40 «КАРТИНА МАСЛОМ. ПРИБАЛТИКА. ЛЮДИ, КОТОРЫЕ ГОВОРЯТ ПО-РУССКИ». ВЕДУЩИЙ ДМИТРИЙ БЫКОВ»
20.40 Д/Ф «ПРИБАЛТИКА. ЛЮДИ, КОТОРЫЕ ГОВОРЯТ ПО-РУССКИ»
22.30 Х/Ф «МАКСИМ ПЕРЕПЕЛИЦА»
00.20 Х/Ф «ЦУНАМИ»
02.35 Х/Ф «УБИЙСТВО В ДЕНЬ ПРАЗДНИКА»
04.30 Д/С «ВСЕ О ДЕНЬГАХ»
05.25 Д/С «ГОЛЛИВУД ПРОТИВ МАФИИ»

Буряад драмын академическэ театрта шэнэ сезон эхилхэнь «АНХАНАЙХИДААЛ АДЛИ АБЬЯАСНАЙ»

Светлана Павловна БАД-МАЕВА – театрай харагшадые эмхидхэхэ үүргэтэй директорэй орлогшо:

- Заһабарилгаһаа боложо, хоёр тайзантай болонхойбди – «Ульгэр» театрта, хүгжэмэй колледж соо. Өөһэдн тайзангүй байбашье, манай коллектив мүхөөгөө үгэнэ-гүй, үнөөхил абьяастай, зориг эрмэлзэлтэй, зохёохы шадабаритай зандаа. Сентябрийн 20-һоо ажалаа эхилхэп, зүжэг, концерт наадаа харуулжа байна. Жэшэнь, октябрийн 16-да «Шэнэ һамган» (хүгжэмэй колледждо) харуулагдаа, харин 21-дэ «Эртын хабар» («Ульгэртэ»), энэл зүжэгнай 30-да (хүгжэмэй колледждо) харуулагдаа. Харагшадайнгаа төөршэхэгүйн түлөө графикаа урда дугаарта үгөөбди. Илангаая хүүгэдэйнай зүжэгүүд олондо һайшаагдана: бэлигтэй артистнууд, хүгжэм дуунуудын, костюмуудын харагшадай зүрхэ сэдхэл буяана. Стеклозаводой, Дивизионнын хүүгэдтэ Али-Баба тухай зүжэгөө харуулаабди.

Пуралсалай жэлдэ бүхы хүүгэдые дүүрэнээр хангаһаа оролдохобди. Октябрийн 24-һөө Загарайн, Ивалгын (Оронго, Хурамшаар), Сэлэнгын аймагуудаар концерт наадаа харуулхобди.

Харин ноябрийн 20-һоо декабрийн 10 хүрэтэр Хитад гаража, «Гроза» гэнэн зүжэгтээ уласхоорондын фестивалда хабаадахабди. Шэнэ жэлдэ «Шэнэ жэлэй бэлэгүүд» гэнэн хүүгэдэй зүжэг-бэлэг үхибүүдэй анхаралда декабрийн 20-һоо харуулхобди, жаргуулхобди, хүүгэдые хүхэсэхобди. Тиин олон һургуулинуудта, хүүгэдэй саадуудта, бусад тайзанууд дээрэ хүүгэдэй, ехэшүүлэй 2 бүлэг хүдэлхэ. Зохёохы бүлэгнай, артистнууднай булта хүсэ шадабаритай, абьяас бэлигтэй хүдэлхэ арга боломжотой. Сагаалганаашье үндэр хэмжээндэ үнгэргэхобди. Бултыетнай түрэл театртаа уринабди. Октябрийн 22-то үдэшн 18 сагта Цао Юй гэгшын «Гроза» («Залинта аадар») гэнэн суута зүжэгөөрөө театралына шэнэ сезонуо эхэхэнай, бүхы харагшаддаа уринабди. Ерыт булта «Ульгэр» театрта! Таанадые

Захаамнайхид хани халуунаар угтана

бидэнээ дэмжэхэ, үргэхэ гэжэ найданабди, этигэнэбди.

БУРЯАД ХЭЛЭЭ БУЯНТАЙ ХҮГЖӨӨЛ!
Туяна БАЛЬЖАНОВА – республикын арадай артистка:

- Хүдөө нютагуудаараа гастрольнуудта ябажа, зүрхэ сэдхэлээ баяжуулнабди, бэлиг талаантаа хубаалданабди. Захаaminaар айлшалжа, концерт наадаа Россиин габьяата артист, бэлигтэй дуушан Дамба-Дугар Бочиктосовтоёо хүтэлжэ, уран шүлэг, прозоо уншааб. Репертуарыемни Үлзыбаатар Жалмын «Минни буряад арад түмэн», Даши-Дабая Мункуевай «Эхэ тухай домог» гэнэн зохёолнууд шэмэглэнэ, шагнагшад ехэ анхаралтай һууна. «Алтаргана-2006» һайндэрэй Гран-придэ хүртэһэн Сэсэгма Дондокова (Дугарова) - нютагайнгаа басага булта захаамнайхид амаршалба. Хүүгэд, үбгэд, хүгшэд, дунда наһанай зон үри хүүгэдтээ, аша зээнэртээ концертдэ дуратай ябана. Захаамнай компьютерна аргаар, харин ороноудай түхээрлэгээр, 500 хүнөөр хаагдаха вольфрам молибденэйн томо комбинат экскурсида ошожо һонирхобди, һайхан байгаалинеһе хужарлан хараабди, соёлшод, бэрхэ ажалшадтайнь, аха захатанаарнь уулзаабди, буряад түрэл хэлээ, соёл, искустваяа олоной анхаралда дэлгээн дурадхаабди. Ургажа

Пуралсалай туйлаалга

ябаһан улаан бургааһан гүүлэдэг хүүгэдтээ буянтай, бур-хантай буряад хэлээ, ёһо заншалаа хүгжөөл!

Сэсэгма ДОНДОКОВА - артистка, «Дэнээ» гэнэн театрай дэргэдэхи фольклорно бүлэгэй солистка, уласхоорондын фестивалнуудай лауреат:
- Түрүүшынхие холын гастрольдо Захаамин нютагаа, тоонто Дүтгэлүүрээ ошожо эрээб. Монголой дуунай ехэ нааданда энэ зун 800 дуушадһаа 35-най тоодо ороһондоо, эсэстэнь 10 дуушад, тэрэ тоодо би өөрөө медалда, «Үргэмжэлэл» дипломдо, лауреадай нэрэ зэргэдэ хүртэһэндөө, түрэл Буряадаа түлөөһэндөө тон баяртай байнаб. «Эртын хабар» зүжэгһөө

Хүгшэн залуугүй сугларжа байна

дуу, урданай «Уулын оройгоор», «Хаяа шэлын оройгоор», «Ангир эжы» (монгол), тиихэдэ мүнөө үсын дуунууды ахынхидта, нютагаархидтаа зориулааб, морин хууршан, гоёр дууладаг Амгалан Санжижаповтай суг олон дуу гүйсэдхөөб. Тон бэлигтэй Дамба-Дугар Доржиевичнай олоной дуратай «Занданхан бүрэтэй ташуураа...», «Бадмахан лепхобо...» «Алтай Дунгын голнуурта» гэнэн арадай, мүн «60 наһанай жаргал», бусад мүнөө үсын дуунууды бэрхээр дуулаба, Х.Намсарасвай «Эрхэ һамган», мүн «Манай фермын Малаан буха», бусад шог расказууды уншаба. Захаамнайнгаа гимн (Н.Шабасвай үгэ дээрэ) харагшадтай хамта дууладнабди, баясуулаабди. Нютагаархидтаа, ахынхидтаа, бүхы Буряадынгаа харагшадта ажалдань амжалта, элүүрэнхы, амгалан тайбан байдал, һайн һайханиис хүсэнэбди, түрэл театртаа ерыт гэжэ уринабди, хүлээнэбди!

Бэлигма ОРБОДОВА хөөрлэдэб.

Октябрийн 22-то үдэшн 18 сагта һаяар Хитадта харуулагдаха «Гроза» гэнэн зүжэгөөр нээгдэхэ түрэл театрайнгаа зүжэгтэ бүхы уншагшаддаа, харагшаддаа бидэшье уринабди!

Ойн баяр

Гансахан наһамни
гамнамаар үнэтэйл.
Ургуулһан сэсэгни үнгэтэн
һалбарһай.

ОМОГ ОГСОМ ЗАНДААЛ, ОДОТО БУДАМШУУМНАЙ

Хададаа ногоониинь
хагдран хагдараа,
Инагай дураниинь элирэн
элирээ -

гэжэ дууладаг артистые хэн мэдэхэгүйб даа? Россиин арадай артист Михаил Гомбоевич Елбонов эдэ үдэрнүүдтэ 65 наһантай болобо. Тиибэшье наһанай үнгэрһыень гажаран шаналха сүлөөгүй, дорюун хүнгэн удаадахи, уласхоорондын 6-дахи «Эдир Будамшуу» гэнэн конкурсноо бэлдэжэ байна. Октябрийн 28-да Зүүн Сибириин соелой болон искусствын академийн «Феникс» гэнэн концертнэ түбэй зал соо энэ конкурсын мүрысөөн болохо.

- Энэ конкурснай табан жэлэй саана, 60 наһантай болоходоо, өөрынгөө нютаг ошожо, эдир

«Будамшуунуудай», хүүгэдэй дунда мүрысөө үнгэргөө һэм. Буряад хэлээ, ёһо заншалаа мэдэхэ, дуратай болохыень эрмэлзэһэн хүмби. Энэ үүсхэлнитэрэ гэнээр, яһалатобойжо гараадлэ, энэһнээ һалахаяа болсолдлэ, жэл бүхэндэ иимэ ажал ябуулнаб. Мүнөө жэлэй июнь һарада аяар холын аха дүү Хальмаг ошожо, хоер-гурбан хүүгэдые хараад эрһэн байнабди, тэдмнэй энэ конкурсноо хабаадаха. Тиихэдэ Хитадай Шэнэхэннээ хоер хүбүүд эрэхэ. Би мүнөө Монгол гүрэн ошожо, хүбүүдые шэлэжэ, бэрхэнүүдыень наашань асарха зорилготой байнаб. Гадна манай республикын бүхы аймагуудай түлөөлөгшэд эрэхэ. Нэн түрүүн Баргажан, Хурамхаан эрэнэ ааб даа, Түнхэһнөө мэдүүлгэ оронхой, тиихэдэ ивалгынхид байха. Захаамин Бэшүүр хоер ходо

эрэдэггүй, мүнөө жэл хараад байхаб, тэдэ эрэхэ гэшэ гү? Энэ конкурсноо диилэжэ гараһан хүбүүдын Гран-при гээд абаха байна. Нэгэдэхи һуурин шан - 7 мянган түхэриг, хоёрдохи һуури - 5 мянган түхэриг, гурбадахи һуури эзлэгшэдэ - 3 мянга түхэриг үгтэхэ.

Шангай һууринууды езэлһэн хүүгэднай үглөөдэрынь гала-концертдэ хабаадалсаха, Ород драмын театрай тайзан дээрһээ өөрынгөө мэрэгжэл харуулха, - гэжэ Россиин арадай артист Михаил Гомбоевич Елбонов хэлэнэ.

60 жэлэйнгээ оидо мэдээжэ артист «И Будамшуу я, и король» гэжэ ном гаргаһан байна. Тэрэнээ мүнөө шэнэлэн гаргахаддаа, энэ «Эдир Будамшуу» гэнэн конкурстухайгаа, Буряадай соелой болон искусствын училищида дүрбэн жэлэй туршадда

хүдэлһэн ажалынгаа дүнгүүдые согсолон, шабинар тухайгаа дурсалганууды оруулаа.

Энэ ном соо олон фото-зурагууд байха гэжэ хэлэлтэй. Гадна артистын хэлһээр, зохёохы ажаллаа онгилоод харахадань, радио-комитетдэ 40 гаран дуунууд бэшгэдэнхэй байгаа. Тэрэнээ шэнээр буулгажа, диск болгожо гаргахань.

Тиимэһээ 65 жэлэйнгээ ойн баярые, зохёохы ажалынгаа 45 жэлэй ойн баяр Михаил Гомбоевич Елбонов хүл хүнгэн, урма зоригтой угтахань.

Ешигма ЦЫБЕНОВА.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Россиин арадай артист Михаил Елбонов.

Мила богдын мүндэлхөөр 970 жэлэй ойдо

Оюун бэлигтэ поэт даяанша Миларайба 1040 ондо түрээхэн юм. Гималайн орёл үндэр хаданууднаа Байгал далай хүрэтэр нэмжхэн үргэн сэхэ дайдада оршодог арадуудай соёл нэгтэй байханай ялас гэмэ хүлдэ хадаа Миларайба болоно...

«Миларайбын намтар», «Миларайбын дуулалнууд» гэжэ хуушан монгол бэшгээр барлахан номууд мүнөө үедэ шухаг хоморой юмэн болонхой. Суута энэ дуулалнууд дэлхэйн эрдэмтэдэй анхрал үнинһөө татадаг юм. Тэрэнэй шүлэгүүдэй боти түбэд хэлэн дээрэ олон удаа хэблэгдэнхэй...

«Гурбун» (энэнь намтарайнь дэлгэрэнгы нэмэлтэ болодог), гансал Түбэд орондо мэдээжэ байгаа бэшэ. Тэдэ зохиолнууд Непалһаа эхилээд, Байгал шадарай нютагууд хүрэтэр дэлгэрхэн байгаа. 19-дэхи зуун жэлһээ эхилжэ, Европын эрдэмтэд эдэ хоёр зохиолдо анхаралаа хандуулдаг болоо...

МИЛАРАЙБЫН ДУУЛЯЛ - ДЭЛХЭЙН ШЭМЭГЛЭЛ

МИЛЫН НАМТАР

Энэ намтарай автор хадаа Сэнгэ Галсан гэжэ Цан гэжэ Баруун Түбэдэй бүтээлшэ лама болоно.

Тэрэ 15-дахы зуун жэлдэ ажабуугаа. Энэ намтар 1488 оной шорой луу жэлдэ бэшэ. Сэнгэ Галсан өөрөө текстын модон дээрэ һиндхыень хинажа харахан байна.

Миларайбын намтар юугээрээ һонирхолтой юм гэбэл, бодото байдалынь үнэн зүбөөр зураглахан уран һайхан зохиол болоно. Олонхилоо юрэнхыльэн бэшэһэн олон тоото зохиолнууд соогоо онсо илгардаг юм.

Зохиол хоёр хубиһаа бүридэнэ. Нэгдэхы хубиһы гурбан бүлэгһөө бүридэнэ. Номой гурбан бүлэг соо Миларайбын балишар бага ба эдир наһан тухай хэлэгдэнэ.

Өөртэн, гэр бүлэдэн тодхор ушаруулан дайсалдаа үһөөгөө нэхэнэ. Тиихэдэ харэ эльбэ шуудалжа, эльбэ жэлыбын эди шэди харуудхадань, хүнүүд олоороо үхэхэн байгаа.

Хара нүгэл хэһэнэ гэнтэ ойлгожо, тэрэ гэмээ наманшална. Хэһэн гэмээ тон хатуу шангаар шаналан гэмшэнэ.

Марба багшынгаа туһаламжаар хүн зонхоо холо саһата уулануудай дунда даяанда һууһан тухайнь номой хоёрдохы хубиһы юһэн бүлэг соо хэлэгдэнэ. Буян үйлдэн даяанда һууһан Миларайба тухай һураг суу бүхы орон дотор гаража, һүүлшынгэ жэлүүдтэ гэгээн бодисада гүүлэжэ, олон тоото шабинартай болоод, хүн зоной зүгһөө үргэл мүргэлдэ хүртэжэ үнэгэрхэн түүхэтэй.

Фантастическа зүйлнүүд, эди шэди тухай хөөрөөнүүд дундада зуун жэлнүүдэй уран зохиолой тухэл маяг байһан ха юм. Харин Милын намтар соохи тиимэ зүйлнүүдэнь энэ зохиолой үндэһы «хушадаггүй», харин тэрэнны бүри тодо болгодог. Энэ зохиол соо амиды хүнүүдэй образуд олон. Эртэ бэлбэхэн Миларайбын эхэ тон өөрын зантай хатуу эхэнэр. Үбгэһэйнь үхөөд байхада туһалхын орондо, зөөри, гэр байрынь буляжа абаһан үбгэһэйнгөө аха дүүнэрһээ үхөө нэхэхэ гэжэ зорихон тэрэ эхэнэр ёһотойл бодото ншур болоно.

Орохо гэргүй, тулижа, зайгуултажа ябан дүү басаганиһы агы нүхэн соо даяанда һууһан ахаяа оложо эрэнэ. Хэрээгы хатуу ангиуһад агы руу нэгэнтэ бэшэ ородог байна. Юумэ үзөөгүй, халуун шулуу долбоогоогүй эдир басагад туража, араг яһан болоһонһон, һангирхай муу хубсаһатай даяаншыё хаража, наада барин эһэлдэнэ. Зөөридэ шуһан лам баяжхын түлөө гэмтэ хэрэг хэнэ. Тэрэнэй ннга эхэнэргэгшэд булта амиды хүнүүдэһынги. Нүүдэй һүүлдэ номой гол ншур хадаа Миларайба өөрөө байна.

Ажабайдалай элдэб ушар үзэжэ, хадын агы соо гансаараа оршон, оюун һайхан дуулалнуудаараа эхэ зургаан зүйл хамаг аминтанда, хүнүүдтэ, бурхалта, хада уулануудта, ан гүрөөлнүүдтэ хандажа һууһан Миларайбын образ ном соо зураглагдаһан элдэб образудай эрхим дээдэн болоно. Дунда зуун жэлэй Түбэд ороной арад зоной байдал, ёһо заншал харуулан зүйлнүүд намтар соо олон. Нүгэлтэ хара хэрэгүүд болон буйнта һайхан

сэдьхэл тон һайнаар зохиогдонхой. Намтар соо шүлэгэмэл бэшг үсөөн: 30-аад гаран дуулалнууд бин. Тэдэ бэс бэшээ удхаараа бултагада илгагатайнууд. Зарим шүлэгүүдэнь Марба багшадаа хандаһан тарнинууд болоно. Харин зариманиһы хадаа хүнүүдтэ даяаншын хандаһан номнол суртал гэхээр. Ямар нэгэ үйлэ ушараар зохиогдон шүлэгүүдшыё бин.

Жэшэнь, Миларайба Марба багшадаа 4 баһана тухай зүүдэ манһанһаа ингэжэ шүлэглен дуулана: «Үндэһэн Ошор Дарын зарлиг шэнги үнгэрхэн гурбан һүни зүүдэндэмни үнэн оножо үзэгдһыө үндэр гэгээн Багша айладан соёрхо! Агуухэ замби түбиин умара зүгтэ Асари эхэ саһата уула байна.

Агуулын орёл огторгой туланхай Агуулын орёл тойрожо, һара наран эрьежэ байна. Тунамал гэрэлээр огторгой дүүргэе Ташалан хормойнь газар дэлхэй эзлээ.

Дүрбэн зүгһөөнь хүүюур уһан харьялан урдана. Дүлэтэ тэрэ уһаар хамаг амитаниис ундалуулаа.

Уламгүй гүнзэгы эхэ далайда тэрэ уһан шудхаран ороно. Үзэсхэлэн һайхан элдэб янзын сээсүүд дэлгэрнэ.

Ухаан ондомни нимэ зүүдэн үзэгдөө: Үндэһэн гурбан сагай бурхан - ламада айладханаб.

Тодорхой тэрэ һүр жабхаланта саһата уулын Дурна зүгтэ нэгэ эхэ баһанын Түрьбэлгүй эхэ тэрэ баһанын оройдо арсалэн үзэгдөө:

Тэрэ арсаланай дэлһэ зогдорын оюун номиндол ялалжаа. Аяа дүрбэн хүлөөрөө саһа мажажа ябаа.

Арсаланай хараса дээшээ шэртэнхэй Агуу саһата уугада тэрэнэй өөдэ дуулихы ламата айладханаб.

Баһа үмэнэ зүгтэ үндэр баһана үзэгдөө Баһанын оройһоо үлэгшэн барасай хүрхирөөн дуулдаа Барасай зогдор үдхэн шэрүүн байгаа.

Барасай гурба удаа эмнихэнь харагдаа. Дүрбэн хүлөөрөө ой модон соо ябахань үзэгдөө.

Дүлэтэ нүдөө дээшэнь шэглүүлхэнь үзэгдөө, Түрьбэгүйгөөр тэрэ барасай наадахань үзэгдөө.

Тэрэнэй модоной оройгоор дүүлихэнь үзэгдөө Тэнсэлгүй дээдэ Лама-гурбан сагай бурханда айладханаб.

Тэрэн шэнги, үрэнэ (баруун) зүгтэ баһана зүүдэлээб. Тэрэ баһанын оройдо Гарууди шубуе зүүдэлээб.

Тэмдэгтэй Гарууди шубуунай дали жэгүүр үргэн байна.

Миларайбын зохиолнуудай хуушан монгол бэшгэ дээрэ хэдгэһэн оршуулганууд һонирхол татадаг 17-дохы зуун жэлэй эхэсэр Монголд Буддын шажанай дэлгэрхэдэ, тэдэ оршуулганууд хэгдээ. Монголд энэ шажан дэлгэрхэдэ, Энэдхэгэй, Гималайн хадануудта ажабуудаг арадуудай соёл болбосоролой зүйлнүүдэ асаралсаа. Оршуулагдажа, эгээл мэдэжэ болоһон зохиолнуудай нэгэн «Милын намтар» юм. Буряад нютагуудта Буддын шажанай дэлгэрхэдэ, «Милын намтар», «Гурбум» (Милын шүлэг дуулалнууд) мэдэжэ болоо. Гүшэ соржин оршуулан «Милын намтар» 19-дэхи зуун жэлдэ Эгэтын дасанда барлагдаһан байдаг. Монгол бэшг мэдэхэ зон «Милын намтар», «Гурбум» наринаар хадагалжа, уншажа байдаг. Онтохон шэнгээр аман хөөрөө дамжажа ябаһан ушарнууд мэдэжэ. Энэ зохиол арадай хэлэндэ тааража, өөрын уран зохиол болоһон байна.

Эндэ арадай нимэ дуу нэрлэжэ болоно. Түбиниһы гүхэрээлэн түбэргэтэй Түмэнхэн адуунай жаргалхан, Түбэдхэн, монголоо шудаланхай Түрэлхиин оюунтай амарагхан...

Энэ зохиол элинсэг хулинсагаймнай уншажа, хадагалжа, шүтэжэ ябаһан эрдэннин зүйл болоно. Бидэ, залуу үетэн, угайнгаа энэ баялиг шудалжа, мэдэжэ, эхэ буряад хэлээ мандуулаха пангин уялгатайбид.

Гаруудин эбэр огторгой туланхай байна. Гаруудин нюдэн дээшээ шэглэнхэй байгаа.

Гаруудин огторгойдо элин ниидхыень зүүдэлээб. Гурбан сагай бурхан-Лама танда энээн тухай айладханаб!

Умара зүгтэ эхэ баһана хаража зүүдэлээб. Үндэр баһана дээрэ бүргэд шубуунай элихы зүүдэлээб, Үргэн эхэ далинь хизааргүй байгаал. Уур уургайнь хабсагайн оройдо байгаал.

Үдэ далиня хүсэхэн дальбараань үзэгдөө. Үндэр тэнгэри багахан шубуудаар дүүрэнхэй байгаа.

Үргэн сэнхир огторгой өөдэ нюдэнин шэртэнхэй нюдэнийн шэртэнхэй Үргэн уужам огторгойдо бүргэдэй ниидхыэ зүүдэлээб.

Саадгүй тиимэ зүүдэнэй бэлгэ Сайн буянта тэмдэг гэжэ сэдьхээд, Саһан сэдьхэлин баяраар халижа, Сайн зүүдэнэйми удха тайлбарилжа хайрла.

Дүрбэн баһана гээшэнь Марба багшын дүрбэн эхэ сэдьхэлэй шабинар болоно. Шэнжэжэгшэдэй һанамжаар энэдхэг поэзи Миларайбын зохиолнуудта нүлөөлһэн байна. Поэдэй шүлэгүүд соо хүн түрэлтэндэ хабааттай юм.

Намтарай 7-дохы бүлэг соо ороһон «Табан зол тухай» шүлэг энэ талаараа жэншэ боломоор.

Хүнэй наһанай тон богони байһан тухай хүнүүд түрэлтэнэй амидаралай хооһон шапар тухай Миларайбын дуулалнууд соо хэлэгдэдэг.

Нэгтэ нимэ ушараар зохиогдон дуулал Миларайбын шүлэгүүд соо бин юм: Даяанша газараа урилха гээшэ гэжэ шидээб. Халахай шанажа эдидэг тогоогоо абаад замдаа гараба. Ходоодо дутуу эдэлжэ шадалгүй болоһон Миларайбын гэгтэ шулуунһаа торожо унахадань, тогоонини хана хүрээб. Энэ ушарһаа даяаншын сэдьхэл соо нимэ шүлэг түрэхэн юм.

Тогоотой байгаа һэн, Тэрэ мүнөө халаа. Торожо унаһанай гэмээр тогоон бутаран халаа, Миларайба нэрээр мүнөө алдаршан ябаһан минни хогоосон бэс тэрээхэн тогоондо адли бэшэ гү, Даяан бисалгал хөморолто сэдьхэлы хатуужуулан, Дам халахай шанадаг тогоон бутаран халаа.

Огторгойн оһор шэнги Тоогоон хахаран халаа, Оршолонто юртэмсын мүнхэ бусыс бутарданшыё харуулаа.

Миларайбын олон дуулалшажан мүргэлэй шэнжэтэй юм. Багшадаа дохин мүргэхэ, оршолонто юртэмсэдэ түрэхэн хүн бүхэн һүнзһээс абархын тула эд зөөриһөө арсажа, буян хэхэ, хойто наһан тухай хэлэһэн зүйлнүүд Миларайбын шүлэг дуулалнуудай гол удха болоно.

Миларайбын намтартай нягта холбоотой Милын дуулалнууд болоно. Энэ зохиол 61 хөөрөөнүүдхэ бүридэжэ, Богдын ажамидаралай элдэб үзэгдэлнүүдтэ зориулагданхай юм. Эндэ фантастическа шэдигэ зүйлнүүд тон олон байна.

Жэшээхэдэ, «Үхэрэй эбэртухай хөөрөөн». Нэгтэ Миларайба өөрынһөө Рэйшун гэгшы угтажа гараба. Рэйшун Энэдхэгтэ элдэб янзын эди шэди дэһаад бусажа ябаһан байгаа. Рэйшундын доосо омог дээрэлхүү сэдьхэл түрэжэ, багшадаа ингэжэ хэлээб: «Би ноуса тарнигүйсэд шуудалжа, дээдэн эдишэди олооб, намтай тэнсэхэ хүн үсөөн байха».

Миларайба нимэ харюуугээб: «Хүбүүмин, омог дээрэлхүү зангаа орхи, энэшин тэнгэ мунхагай ябадал».

Тиигээд Миларайба саашаа ябаба. Тон яаралгүй ябаашы һаань, Рэйшун хэдышы түргэн ябахадань багшанаа хүсэбгүй. Амнча абажа ядаад, багшанаа хүсэбгүй гуйба. Үлэггүй огторгойдо гэгтэ сахилгаан сахилгаад, тэнгэри бүрхэжэ, аадар бороо адхаршаба. Рэйшунэй харахадань, багшан хажуудань угы байба. Иишэ тиишээ харахадань, хаанашы үзэгдэбгүй.

Гэгтэ холо бэшэ хэбтэһэн үхэрэй эбэр соо хоо багшын абаан соностоо. Тэрэ эбэртэ ошоод үргэжэ ядаба. Эбэр руу шагаахадань, тэндэ Миларайба багшыё болоогой. Эбэрын эхшы болоогүй байба. Рэйшун омог сэдьхэлээ даража, багшадаа хүгдэн мүргөө һэн. Иимэ хөөрөөнүүдхэ зохиол бүридэнэ.

Орон дэлхэйе магтажа, Сэдьхэлээ үргэжэ дуулана. Богдо багшынгаа хүлдэн мүргэжэ хүгдэнэби, Буян хураһанһаа дээдэ багшатаа уулзаба.

Бүгдэ уласта амгалан оруулагша уулада Богдын номнол хургаал үгһэн орондо хүрээб, Хүрһэтэ агуулын набша намаа дэлгэржэ, Хүүежэ байгаа найгалзуур мододот сэнгэлитэ.

Хүгжэ олон гүрөөһэд, бишэнүүд наадана, Хүхы шубуун, үнгэ янзын жэгууртэн жэргэнэ, Үдэр һүнишы холонгын үнгөр намаалан, Үлэмжэ зохисотой амгалан байдал намжаарна.

Үбэл, зуншыггүй шэбэнүүр бороо ороно. Урин хабарнууд, элдэб намарнуудшыё хубариха.

Тиимэ һайхан аглаг тэнюун орон нютагта Тэнсэлгүй бэлигтэ Миларайба йогарачара бин лэ.

Тэгшэ сэдьхэлтэй хооһон шанар бисалган гэрэл. Түгэс мэдэбэл, баатар амгалан зориг оршоно - гээд Дээдэ агуулаһаа эдэ шүлэгөө танда үргэлэйб!

Элинсэг хулинсагаймнай хэр угта уншажа, шүтэжэ ябаһан эдэ зохиолнуудыс бидэ, залуу үетэн, наринаар сахина, уншажа ябах аялгатайбид.

ХЭРЭГЛЭГДЭН ЛИТЕРАТУРА: 1. Владимирцов Б. Я. «Из лирики Миларайбы», С - Петербург, 1932 г.

2. В.С. Дылыкова «Тибетская литература» Москва, 1985 г. 3. «Миларайбын намтар» Хуушан монголоор бэшгэдэхэн судар. Эгэтын дасан XIX зуун жэл.

4. «Великие тибетские Учителя», Москва, 2000 г. 5. «Милын дуулалнууд», («Гурбум»), Эгэтын дасан XIX зуун жэл.

6. Б. Дугаровай Миларайбын 950 жэлэй ойдо зориулан статья «Буряад үнэн», 1990 он.

Зарһата. Дамба ДАРИБАЗАРОВ.

XVII ЖАРАНАЙ САГААН ТҮМЭР БАР ЖЭЛ

НАМАРАЙ НҮҮЛШЫН УЛААН НОХОЙ ПАРА

Буряад лигэ	17	18	19	20	22*	23	24
Гвралын лигэ	25	26	27	28	29	30	31
Гараг Нэрэ Үдэр	Дабаа Лара понед	Мягмар Марс Вторник	Лагба Меркури среда	Лүрбэ Юпитер четверг	Баасан Солдон пятница	Бимба Сатурн суббота	Нима Наран Воскр
Үнгэ Үдэр	шара Бишэн	шараган Тахья	сагаан Нохой	сагаан Гахай	хара Хулгана	хараган Ухэр	хүхэ Бар
Мэнгэ	2 хара	1 сагаан	9 улаан	8 сагаан	7 улаан	6 сагаан	5 шара
Луудал	гал	шорой	түмэр	огторгой	улан	уула	модон

Гарагай 2-го намарай хүүлшын улаан Нохой нарын октябрийн 25 (хуушанай 17-ной үдэр дабхасана).

Шара Бишэн, 2 хара мэнгын, галда хуудалтай үдэр.

Бурханда зальбарха, лусууд ба гэнэри тахиха, дасан хиндбодхо, хэнгэ даллага абаха, сан табиha, эм найруулха, буянай үйлэ бүтээхэ, хүрэнгэ эрхэхэ, замда мур гаргаха, бэри буулгаха, хурим хэхэ, гэр байшан бариха, модо нуулгаха, сэсэринг байгуулха, шэмэг зүүхэ, бүжэг наада табиha, туг дарсаг хиндхүүлхэ, худалдаа хэхэ, түмэрөөр урлахада найн. Эхилжэ ном соносохо, холын замда ябаха, шэнгэдэгэл эсхэхэ, оёхо, эд, юумэ үгэхэ, шарил шатаахада муу.

Хүнэй үнэ абаа наа, шэг шарай муудаха.

Гарагай 3-да октябрийн 26 (хуушанай 18).

Шараган Тахья, 1 сагаан мэнгын, шоройдо хуудалтай үдэр.

Бурхан, лусуудга зальбарха, тахиха, үзэл үзэхэ, буянай үйлэ бүтээхэ, хүрэнгэ табиha, эм найруулха, шэнгэ поёнине табиha, худалдаа хэхэ, дайсанине дараха, тангариг үгэхэ, наад гөдхордараха, угаан үйлэдхэхэ найн. Замда ябаха, мал агталха, хурим найр хэхэ, шюеса суглаа хэхэ, гэрэй хуури табиha, наһа барагшныс хүдөө табиha, нялхыс хүддэ оруулха, газашань ябуулхада сээртэй.

Хүнэй үнэ абабал, эд зөөри, үхэр мал гарзалха.

Гарагай 4-дэ октябрийн 27 (хуушанай 19).

Сагаан Нохой, 9 улаан мэнгын, түмэртэ хуудалтай үдэр.

Бурханда зальбарха, бэшгэ зурхай зураха, дасан хиндэй тахил занаха, замда ябаха, тангариг үгэхэ, хэнгэ даллага абхуулха, модо отолхо, хэлсээнэй ажалшанине абаха, урлаха үйлдэ нуулсаха, ном заалгаха, зөөлн үйлэ бүтээхэ, ураг садан болохо, худалдаа хэхэ, өөрын амидаралда гүнагай ажал хэхэдэ найн. Хагуу ажал хэхэ, лама болохо, ном соносохо, газашань үгэхэ, хүрэнгэ эрхэхэ, нүүдэл хэхэ, мал худалдаха, хүүгэдые хүлдэ оруулха, газашань ябуулха, хүүр түлхэхэ, сэргэ хүддэгэхыс хориглоно.

Хүнэй үнэ абаа наа, найн нүхэртэй хашилха.

Гарагай 5-да октябрийн 28 (хуушанай 20).

Сагаанган Гахай, 8 сагаан мэнгын, огторгойдо хуудалтай үдэр.

Бурханда зальбарал үйлдэхэ, сан табиюулха, хангал тахиюулха, хахиюунада үгэлгэ үгэхэ, огторгойн үүдэ сахиха, гүрэм заһал хүүлэхэ, лама хубараг болохо, ном заалгаха, бэшгэ зурхай зураха, санаар олгохо, дасан шүтээн бодохо, номын хурал байгуулха, эрдэмдэ нураха, ном соносохо, номлохо, хэблэхэ, замда ябаха, эм най-

руулха, модо тариха, хүрэнгэ эрхэхэ, бэри буулгаха, түрэхэ, гүнгэ тэжэхэ, буянай үйлэ бүхэндэ найн. Модо отолхо, үбсөн эмнэгэ эхилхэ, дасан дуганай, хото балгадай хуури табиha, гэр бүрихэ, нүүдэл хэхэ, худалдаа хэхэ, нохой абаха, хүншүү гаргаха, бузар буртагыс зайсуулхада харша.

Хүнэй үнэ абабал, үлэсхэлэн хоолой байдал тохёолдохо.

Гарагай 6-да октябрийн 29 (хуушанай 21-нэй үдэр забхарлана, хуушанай 22* - бурхан багшын 33 тэнгэрийн оронхо мориолон дүйсэн үдэр).

Хара Хулгана, 7 улаан мэнгын, уһанда хуудалтай үдэр. Бурханда зальбарха, бурхан, лусууд тахиха, лама болохо, харюулга хэхэ, эм найруулха, замда гараха, эрдэмдэ нураха, шэнгэ хубсаһа үмдэхэ, бэри буулгаха, хурим хэхэ, бэрин үйлэ бүхэндэ үлзгэй, шэнгэ барилга ашаглалгада оруулха, худалдаа хэхэ, тарья тариха, түмэрөөр урлахада найн. Эд, хүрэнгэ зөөлсэр үгэхэ, нэхэхэ, нүүхэ, үзэл үзэхэ, мори урилдуулха, нохой тэжэхэ, хүүгэдые үргэжэ абаха, ехэ гол галтаха, загана бариха, тангариг үгэхэ, хүүргэ бариха, хубаг татаха, дайсанине номгодохыс тэбшөгты.

Хүнэй үнэ абаа наа, үбшэн хүрэхэ.

Гарагай 7-до октябрийн 30 (хуушанай 23).

Хараган Ухэр, 6 сагаан мэнгын, уулада хуудалтай үдэр.

Бурханда зальбарха, бурханаа тахиха, хэнгэ даллага абхуулха, номын үүдэндэ орохо, Очиргүрэвийн харюулга хэхэ, арамнай хэхэ, угаал үйлдэхэ, замда гараха, наһанай буян бүтээхэ, эд, мал абаха, худалгалта, модо нуулгаха, худалдаа хэхэ, мал худалдаха, гэр бариха, бүрихэ, мори, үхэр нурагалда найн. Бэри буулгажа, хүргэ оруулжа болохогүй, худалгалта, аралжаа хэхэ, урлан бүтээхэ, дархалха, эрдэм ухаанда нуулсаха, сэргэ хүддэл хэхэ, ехэ хэрэг үүдэхэ, ном уншахада бүтэмжэгүй.

Хүнэй үнэ абабал, эд, бараан, эдэн хоол, ундан олодо.

Гарагай 1-дэ октябрийн 31 (хуушанай 24).

Хүхэ Бар, 5 шара мэнгын, модондо хуудалтай үдэр.

Бурхан, тэнгэри тахиха, бурхан шүтээн, орон гэрээ арамнайла, лама болохо, дасан хинд хэргэхэ, арамнайла, ном номлохо, эм найруулха, эрдэм номдо нураха, адууна мал нурагаха, буянай үйлэ бүтээхэ, бэри буулгаха, хубсаһа эсхэхэ, тоосоо хэхэ, үзэл үзэхэ, сэргэ хүддэлгэхэ, замда гараха, шэмэг зүүдхэл зүүхэ, модо тариха, һэсы гэр табиhaда найн. Тангариг үгэхэ, модо отолхо, үзэл үзэхэ, гэрэй хуури табиha, шэнгэ гэр бариха, хүн, малыс һамнаха, ханаха, төөнэхэ, түрэл садан бололсохо, ном эхилэн заалгахада харша.

Хүнэй үнэ абаа наа, үбшэн, хамшаг хүрэхэ.

ГЕРОЙН СОЛО ОЛГОЁЛ!

Радио шагнажа хуутараа, 300 нүхэдөө абархан ёһотой Герой Алдар Цыдынжанов хубүүндэ «Россин Герой» гэнэн нэрэ соло олгохо тухай Бурядай ветерануудай уряа ехэл найшаабат. Энэ эдир хубүүнэй эхэ эсэгын гашуудалыс хубалсажа, зүрхэ сэдхэхэдэ мэдэрнэб.

Энэ «Быстрый» корабль дээрэ минни аша хубүүн Алик Цыремпилун сугтаа сэргэй алба гаража

ябалсаһан байна. Тинмэхэ Алнгай эхэ эсэгын, хүгшэн тэбининь зүгһөө ветерануудай эригтыс дэмжэжэ, Алдар хубүүндэ Геройн нэрэ үгэхыс хүсэнэбди.

Евгения ЦЫРЕМПИЛУН,
дайнай үсын ара талын ветеран,
гэгээрэлэй отличник.

Набор на курсы «Тайны монгольской астрологии» - «Зурхай».
Звонить по тел.: 44-09-23.

НАНАНАЙНЬ НАМТАР АРЮУХАН ЛЭ!

Хайрата һанагдаха
Будажанаев Дамба Санжасвич
хурайхайнгаа мүнхэ дурасхаалда зориулаб

Эрсэн буурал баабайһаа түшэлгэтэй, Ульдэргэ хатан эжыһээ үршөөлтэй Баруун-Ульдэргэ нютагта түмэршэ хубдүүд угай Санжагай Будажана Цырен-Доржын Нансу хоёрой үнэр баян бүлэдэ табатахыс уринь боложо, Будажанаев Дамба Санжасвич 1940 оной најарай найхан сагта түрэн намтартай.

Дүрбэн найхан Базар Ханда, Будаханда, Гарма, Цырма басагадай хүүндэ эхэ эсэгын нэрэ нэрлүүлжэ ябаха, угаа үргэлжүүлхэ хубүүн түрэхэ, эжы абаяа, түрэл гаралхидаа эхэхэн баярлуулһан байна.

Будажана баабайн уран гартай дархан, хүнгэн хүндөмүүшэ, найхан сэдхэлтэй, Нансуу эжынь баян дэнгэр гаргай, оронго гаранине эдэлүүлжэ, найхан сайгаараа хүндэлжэл байдаг айлайхи байгаа. Ухибүүдныс ехэ хурсаууд, һүбэлгэн ухаатайнууд, булдааа дээдэ хургуули шуудалжа, мэргэжэлтэйнууд боложо, дээдэ шатын ажалшад ябаһан: Базар Ханда Санжасвич - бухгалтер, Булда Ханда Санжасвич, Гарма Санжасвич, Цырма Санжасвич - багшанар.

Дамба Санжасвич хүнэй одхон, дахуулха эрхэлүүдхэ олон абгай-партнай байһан дээрээ эрхэлһе наа, тубһэндэ бэрхэ, һүбэлгэн шуран, тоомгүй, шогууша үхибүүн өөдөө болоо.

Хүхиюутэй үхибүүн саг түргэн үнэржэ, хургуулин наһа хүсэжэ, Баруун-Ульдэргынгөө эхин хургуули дүүргэлһэнгөө һүүлдэ табалахи класта нуулсаһаа үргэлжүүлхэ Зүүн-Ульдэргын дунда хургуулида оронго байна. Суг нураһан нүхэд үүринэр олохон байгаа. Мүнөө дала наһанайнгаа дабаа дабажа ябаһан хүндэтгэйхэн үбгэд хүгшэд ябана. Энэ хадаа: Цыдынов Григорий Дондокович, Дамбаев Булат Цыренжапович, Чимитдоржиев Содном-Дугар Цыренович, Цымпилова Сэсэгма Дондоковна, Цырендоржиева Цырен-Ханда Дондоковна, Лыктыпова Галина Ринчиновна, Тамжитова

Нина Санжасвич, Очиров Булад Даниевич, Митылов Намсарай Цырендоржиевич, Санжасвич Бадма-Цырен Хашитович (бурхандаа ошонхой), Батуева Мэдэгма Дондоковна, Димит-Ханда Базарсадуевна, Шаданова Бадма-Ханда Жамбаловна, Цыдыпова Матрена Залхасвич.

Залингай залуу наһандаа манай абгай Цырен-Дулма Саидаконатай халуун дуранай хүсөөр хуби заяагаа холбожо, табан найхан үри хүүгэдые өөдөн болгожо, хүлдээрэн гаргажа табя.

Ехэ басаганин Гомбоева (Будажанаева) Дарима Дамбаевна 14-дхи гимназин буряад хэлэй багша, Батор хубүүнинь - инженер, хүдөө ажахын академин аспирант, Туяна бэринь - экономист, Ариона басаганин - юрист.

Базар Цыдынович, Сэсэгма Дамбаевна Борбоевтон хото горолто, хубин ажалтай, жолоошон, хоёр хубүүд Цыдын, Солдон - оюутад.

Ринчин Дамбаевич, Эльвира Александровна, Эрдэм, Туяна Будажанаевтан тоонто шогтага тубхинэйхэй, Ринчин Дамбаевич - «Ульдурга» СПК-гай түрүүлгшын орлогшо, ДЮСШ-гай тренер. «Улаан бургааһадые» бүхэ барилдаанда хоридог, ажалын амжалтатай, спортын мастерай кандидат, чемпионуудыс гаргажа

эхилэнхэй. Эльвира Александровна эмшэн-аргашан, шогтагайнгаа эмнэлгын байшанда ажаллана. Эрдэм Туяна хоёр хургуулин шанинар.

Эржен Дамбаевна, Гармажан Будавтан Улаан-Үдэдэ ажаһуудаг. Эржен Дамбаевна Бурядай габьяата артист, «Ульгэр» театрта ажаллана. Гармажан - хургуулин шани.

Одохон Эрдэм хубүүн залуу наһандаа бурхандаа ошонхой. Имэл хогоосон холборхой юртгөсэд ажаһуудаг хадаа яахабиди даа...

Аша зээ хубүүд: Эрдэм Гармажан хоёр найн барилдаанад: республикын чемпионной нэрэ зэргэдэ хүртэнхэй, спортын мастерай кандидат боложо, түрэлхидөө баярдуулаа. Үбгэн баабайн хубүүдэйнгэ амжалтаар омогорхолот байгаа. Ринчин хубүүндэ машинар шэрүүлээд, хаана барилдаада ошоноб, ошондоод лэ, өөрөө барилдаһанһаа өөрөгүй баясан ябадаг байгаа.

Хүхэхэн МТЗ-80 тракторайнгаа жолоодо хуужа ябахадаа, түмэр агтынгаа хүгэм доро

Трактор агтын аялга Талын дайда эдэлүүлнэ.

Танил гансыс зүрхыс Таагаб шини дуратайс

гэнэн дуугаа ханхинуулан, Шанарта, Орхойто, Дабаата, Ангир, Хунды, Харгааһата, Хүрээтэ, Обоото, Арангата хандануудайнгаа, тала дайдаар тоогүй оло дахин эхэгдэн харгынгаа хаана ямар газарта муу найн, болдог солдотгойнш, шабар уһатайс сээжэ болотороо, үдэр хүнн үй ажаллажа ябаһан наһан үнэрөө...

Энэ жэлэй, 2010 оной најарай найхан сагта хүндэтгэ Дамба хурайхамнай мэлдэ ябаа наа, дала наһаяа нуруулха байгаал даа...

Ажалша, шимгэн найхан сэдхэлтэй, хүхиюу шогтой зантай Дамба Санжасвичай дурасхаал хэээдэнь манай сэдхэлдэ мүнхэ!

Ханда ДОРЖИЕВА,
багшын ажалай ветеран.

Гүрэнэй Хоца Намсараевай пэрэмжэтэ Буряад драмын академическэ театрай коллектив Буряад Республикын габьяата артист Баяр Цыдынбалович Бадмасвта хайрата эжы, хүгшэн эжы, ажалай ветеран

НАМДАЛОВА

Лидия Лодоевнагай

сагһаа урид наһа бараһан уһараар гүнзэгы шаналал гашуудалаа мэдүүлнэ.

Эмхидхэн байгуулагшад - Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительство

Генеральна директорэй - ахамад редакторай түлөө
Т.В.САМБЯЛОВА.
Редактор **Г.Х.ДАШЕЕВА.**

РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГИ: И.М.ЕГОРОВ, Б.Г.БАЛЖИРОВ, П.Л.НОСКОВ, М.В.КАЛАШНИКОВ, И.В.СМОЛЯК (Буряад Республикын Правительство), А.С.КОРЕНЕВ, Ц.Б.БАТУЕВ, В.Р.БУЛДАЕВ, Ц.Э.ДОРЖИЕВ (Буряад Республикын Арадай Хурал), Д.Б.ГУРОДАРМАЕВА (редакторай орлогшо), С.Б.БАЙМИНОВА (харюусалгата секретарь), В.Г.ГОМБОЕВА, Н.Д.БАДМАРИНЧИНОВ, Л.В.ОЧИРОВА, Б.В.БАЛДАНОВ, А.А.ФАДЕЕВА, В.Д.ДАМИНОВА.

Манай адрес:
670000, Улаан-Үдэ хото,
Каландаришялиин
үйлсэ, 23,
Хэблэлэй байшан
"Буряад үнэн".
E-mail:
unsp@mail.ru

Газетэ хэблэлэй 4
хуудан хэмжээтэй.
Индекс 73877.
Газетын хэргэ 4500.
Хамтын хэргэ - 18000.
Хэблэлдэ
тушаагдаһан саг - 17.00.

"Республиканская типография" гэнэн ОАО-до
бэлэн диапозитивүүдээ газетэ хэблэгдээ.
670000, Улаан-Үдэ, Борсовой үйлсэ, 13
Директорайн телефон: 21-40-45.
Суулоо эн.
Б-0165-дахы номертойгоор «Восточно-Сибирское
межрегиональное территориальное управление»
ФГУ-да бүридхэлдэ абтанхай.

Хэблэлэй байшанай телефонууд: генеральна директорэй-ахамад редакторай - 21-50-96, приёмнын - 21-54-54 (факс), ген. директорэй 1-дхи орлогшын - 21-68-08, «Буряад үнэн» - Дүхэрэгэй редакторай - 21-64-36, «Бурятия» соной редакторай - 21-33-61, секретариатай - 21-60-21; таһагууд: экономикын болон политикын - 21-63-86; соёлой болон түүхын - 21-54-93; «Морин хуур», «Вершины» журналуудай редакци - 21-55-97; залуушуулай, оюутай ажабайдалай - 21-54-96, «Одон» журналай редакци - 21-68-08; мэдээсэлэй - 21-67-81, спортын - 21-54-93, рекламн - 21-62-62, коммерческэ ажалай - 21-55-97, компьютерна түбэй - 21-66-76, бухгалтерийн - 21-23-67.

Редакцида оронго материал-нууд шүүмжэлдэгдэггүй, мүн авторнуудтань бусаагдадаггүй. Тоонуудай, бодото баримтануудай, хүнэй, нютагай нэрэнүүдэй бэшэлыс хасагайруулан ушарта авторнуудын харюусалгатай. Редакциин ханамжа автарайхитай адли бэшэ байжа магад.

Подведены итоги литературного конкурса «Символ девяти знамен» («Юэн тугай хүлдэ») «Буряад үнэн» - «Дүхэриг» и Союза писателей Бурятии, посвященного международному празднику «Алтаргана».

По 9 номинациям конкурса независимое общественное жюри определило 27 лауреатов конкурса.

В номинации «ЛИТЕРАТУРОВЕДЧЕСКАЯ РАБОТА МАЛОЙ ФОРМЫ» («БАГА ХЭМЖЭЭНЭЙ ШЭНЖЭЛЭЛ, ШҮҮМЖЭЛЭЛ») признаны лучшими работы поэта Байрмы Борохитовой «О любовной лирике Ц.Д.Дондоковой», Эржены Очировой «В.Намсараевай шүлэгүүд соо инаг дуранай зүйл», преподавателя Бурят-Енгутской школы Бальжанимы Мантыковой «Басага хүргэлгэ».

В номинации «ИЗ МИФОВ И ПРЕДАНИЙ СТАРИНЫ» («НЮТАГАЙ ДОМОГУУД-ПАА») признаны лучшими работы внештатного корреспондента газеты «Буряад үнэн», ветерана труда Галины Тудиновой «Хамба-ламын тухаламжаар», Эржен Цыреновой «Таряашанһаа гарахан айлнай», «Хоёр нүх иуур гухай домог», «Хара гэж газар тухай түүхэлхэн хөөрөөн», ветерана тыла и труда, поэта Цыбикжаб Найданова «Урданай сагай уянгаһаа».

В номинации «МОЯ РОДОСЛОВНАЯ» («УГ ИЗАГУУРНИ») признаны лучшими работы ветерана ВОВ, доктора филологии

ческих наук Даша-Нимы Дамдинова «Об этнониме «Урянхай-тугчин», преподавателя Дабатуйской школы Закаменского района, члена Союза писателей России Хандажап Дампиловой «Бүхэ яһатай, ута наһатай», ученицы Хилганайской средней школы Баргузинского района Санжи Гармаевой «Моя родословная».

В номинации «ЮМОР И САТИРА У БАДМА БААБАЙ» («БАДМА БААБАЙНДА БАЯРТАЙ, ХҮХЮУТЭЙ ДАА») признаны лучшими подборки юмористических рассказов журналиста ИД «Буряад үнэн» Бориса Балданова «Хэн нара урид харахаб», «Аршаан хэзээ хүрэхэмнайб?», «Гуталаа найрхажа байһаар», «Таабашхаяа бэлэглээб», ветерана-специалиста сельскохозяйственного производства, внештатного корреспондента газеты «Буряад үнэн» Бадмы Аюрова «Загаһашалга», ветерана ИД «Буряад үнэн», члена Союза журналистов России Бэлигмы Орбодоевой «Дорюун зантай Дондог ахатамнай».

В номинации «НЕВЕРОЯТНОЕ В ВЕРОЯТНОМ» («ЖЭГТЭЙ УШАРАЛ БОЛО-ПОН ЮМ») признаны лучшими работы внештатного корреспондента газеты «Буряад үнэн», ветерана тру-

Итоги литературного конкурса «СИМВОЛ ДЕВЯТИ ЗНАМЕН»

ПРИГЛАШАЕМ ПОБЕДИТЕЛЕЙ КОНКУРСА «СИМВОЛ ДЕВЯТИ ЗНАМЕН» НА ЦЕРЕМОНИЮ НАГРАЖДЕНИЯ, КОТОРАЯ СОСТОИТСЯ 28 ОКТЯБРЯ В 15 Ч.ДНЯ В ИЗДАТЕЛЬСКОМ ДОМЕ «БУРЯАД ҮНЭН».

да Галины Ешижамсоевой «Ундаа харяаха гэһэниинь...», «Хүн гэхэдэ - шэхэгүй», «Пайхан бэрин уряалаар», «Айлда хүүгэд юундэ эрьснэб?», ветерана республиканской типографии Янжимы Базарон «Ашата буянаа эдлэхэмнай шухала», пенсионера, ветерана МВД В.Чимитова «Летаргическа иойрто эзэлэгдэд»...

В номинации «Я ПОМНЮ ЧУДНОЕ МГНОВЕНЬЕ» («МИНИИ МУШЭН ШИНИИ МУШЭНТЭЙ...») признаны лучшими работы Дансаран Доржогутабай из любовной лирики, преподавателя Эржены Очировой «Ц.Д.Хамаевай шүлэгүүд соо инаг дуранай уянга», ветерана ВОВ, известного ученого Дашанимы Дамдинова «Инаг дуран наһатайшуудла бэлэн бэшэ».

В номинации «БУРЯТ-МОНГОЛЫ И МИРОВОЕ СООБЩЕСТВО» («БҮХЭДЭЛХЭЙН ХАРИЛСААН: БУРЯАД-МОНГОЛНУУДАЙ ХУБИ ЗАЯАН») признаны лучшими работы поэта Санжай-Ханды Дармаевой «Нутаг минь, үршөө, ча-

майгаа би мартаггүй»), внештатного корреспондента Намжилмы Бальжинмаевой «Дорной буряадуудай ёһо заншалһаа», «Хазарнууд тухай дуулаа хэн гүт?», ветерана войны и труда Бимбы Пурбуева «Поиск прадоины монголов продолжается».

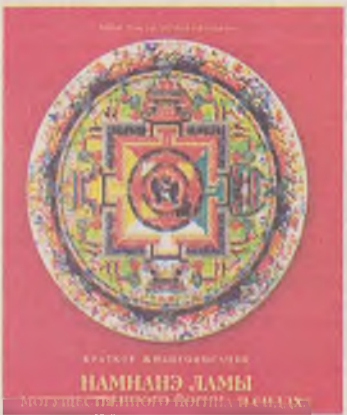
В номинации «КАК Я ПОНИМАЮ ДУХОВНОЕ НАСЛЕДИЕ ЧИНГИСХАНА» признаны лучшими работы известного ученого, члена Союза писателей России Мэри Хамгушкеевой «Созидатель-энтузиаст», Дамбы Дарибазарова «Чингис хаанай хургаалнуудһаа», астролога-ламы, поэта Матвея Чойбонова «Монгол орон».

В номинации «АСТРОЛОГИЯ И МИСТИКА В МОЕЙ ЖИЗНИ. ВЕЩИ СНЫ» («ЗУРХАЙ СУДЛАЛ МИНИИ АЖАБАЙДАЛ. ЗҮНТЭЙ ЗҮҮДЭН») признаны лучшими работы внештатного корреспондента газеты Намжилмы Бальжинмаевой «Зүүдэнэй тайлбаринууд», «Абаралай удхатай зүүдэн», писателя, лауреата Государственной премии Бурятии Михаила Батоина «Гаһаһаа залабал даа», «Генри Лонгфеллын бэлэг», «Сабдаг басаган», Сержуни Бурдажаповой «Тохориюуга нютагтаа», «Дүрбэн мүртэй богонихон бодолнууд», «Зүүдэндэм ходо ороно».

Редакция газеты «Буряад үнэн» благодарит комитет по международным отношениям и развитию гражданских инициатив Администрации Президента и Правительства РБ (председатель М.А.Харитонов) за оказанную помощь.

Шэнэ ном

НАМНАНАЙ БАГШЫН НАНГИН НАМТАР

Буряадай олонитэдэ болон хүзэгшэдтэ тон баяртай, дэмбэрэлтэй ушар болоо гээд буддын шажание шэнжэлэгшэ, эрдэмтэн Дугбима Чимитдоржин сониндомнай мэдээсэ бэлэй. Ушар юуб гэбэл, Ивалгын дасанай архив соо эрдэмтэ лама, гайхамшаг бүтээлшэ, ёгоозори Жанчуб Сультим Палзанпо Намнанай багшын намтарынь олодо бшуу.

Намнанай багшын энэ намтарые өөрын шаби, цаннит-хамба Агван Лубсан Доржиев бэшээн түүхэтэй. «Краткое жизнеписание Намнанай ламы могущественного йогина и сиддха» гээн нинтэ гаршаг доронь «Постижение и восхваление досточтимого Учителя – владыки осуществленной святости Жанчуб Сультим Палзанпо, называемое «Лунный свет раскрывшегося друга жасмина сверкающей благой судьбы» гээн магтаал үгтэнхэй.

Агван Доржиевай литературна жаса соо арба гаран хүдэлмэри тоологдог. Харин дээрэ дурсагдаһан хүдэлмэри энээнэй урда дурдагдаһаггүй, толилогдоһаггүй байха юм.

Юрэнхидөө, энэмнай Намнанай багша тухай илангаяа дэлгэрэнгэ, гүнзэгэ хурса удхатай өөр янзын зохёл-тайлбарилал болоно. Ушар иимэһээ энэ гар бэшэмэл Буряадай буддын шажанай түүхэдэ дабтагдаһаггүй сэнтэй, даагдаһаггүй баялигтай гэжэ сэгнэгдэжэ, эрдэмтэн Дугбима Гомбоевна Чимитдоржиной хиналтаар «нара хараха» хубитай байба бшуу.

Ном соо Агван Доржиевай бэшээн Намнанай багшын намтарһаа гадна өөрын - цаннит-хамбын ажал ябуулга тухай, дээрэ дурдагдаһан намтарай түүхэтэ удха шанар тухай, Сүүгэлэй, Санкт-Петербургийн дасанууд тухай нонирхолтой баримтануудтай статьянуудые согсолон бүридхэгшэ Д.Чимитдоржин орууланхай. Намнанай багшын намтарые түбэд хэлэнхээ Э.Болотов оршуулаа.

Ингэжэ одото сагыемнай шэмэглэн, оюун бэлигэй нюсанууд хүзэглэл мүргэлэй манлай болон мандан-тодорон буужал байнал, орой дээрэнхэмнай. Үшөөшье гайхамшаг бүтээлнүүд нангин хадагаламжада байгаа ёһотой. Сагаа хүлээнэл хэбэртэй...

МЭРГЭДҮҮДЭЙ

ХАН ТҮРЭ ЯАГААД ПАНДАРАА ПЭМ?

Монгол туургата арадуудай дунда хүүлэй үедэ нилээд мэдээжэ болоһон «Угай зам» гээн сонойно 29-дхи дугаар наяхан хэблэлхээ гараба. Редакторын-бүридхэн согсологшонь В.Б.ЦЫБИКДОРЖИЕВ ингэжэ хөөрэнэ:

- Ээлжээтэ дугаараа урданайхидаал адли сонинойнгоо удха нэрэдэ тааруугаар зохёон бүридхэхье оролдооб. Дэлхэйн монголнуудай Конвентһээ эхилээд Монголд болоһон Алтаргана, хэблэлдэ гарахаяа байһан А.В.Тиваненкын «Поиск утраченного царства: гибель племени меркитов» гээн номой удхаар бодомжолол, «Баргажанай буряадуудай түүхэнхээ», «Буряад-монголшууд хаанта засагай үедэ», «Усть-Ордын миссионерскэ хүмэ», «Тугнын үльгэршэн», «Сибирское управление» гээн материалнууд сонин соо толилогдонхой.

Энэ сонин соо меркидүүд (мэргэдүүд) тухай материал илангаяа хужарламаар. «Монголой нюуса тобошо» соо бэшэгдэһэн Тохтоа-бекиин толгойлһон мэргэдүүдэй гүрэн түрэхадая Мухар-Шэбэрэй аймагтахи Тугнымнай (урдандаа Буури хээр) талада бшуу. Тийхэдэ үшөө мэдээжэ болоодүй залуу Тэмүүжэн 40 мянган хүнһөө бүридхэн сэрэг суглуулжа, Ван хаанай болон Джамуха андынгаа тухаламжаар Хөлго мурэнэй эрьдэ байһан мэргэдүүдэй сэрэг бута сохижо, Бортэ намгайа буляжа абаһан түүхэтэй бшуу.

Номой автор А.В.Тиваненкын наһамжа уншагшадай анхаралда дурдахая:

«Поход 1177 г. Он начался согласно «Сокровенному сказанию» и «Сборнику летописей» со сбора военных сил на р. Толе в кочевьях Ван - хана кера-тинского, ставка которого находилась восточнее современной столицы Монголии в урочище «Черный бор». Отсюда войска пошли к слиянию Орхона с Селенгой. Здесь монголы разделились на два отряда. Один пошел по Селенге. Второй отряд двинулся через Дурены на р. Чикой, минуя укрепленные посты меркитов Муруч-сеул (совр. Мурочи Кяхтинского аймака) и Харалун (совр. Харлун Бичурского аймака). Около современного села Окино-Ключей Бичурского аймака подошел к реке Килхо (Хилко). Первый отряд, следуя по р. Селенге, в устье р. Джиды разгромил вторую меркитскую ставку Хаатай-Дармалы, владевшего хаатай - меркитами, под стенами крепости Харадал-Хучжаур (совр. Хужир). Одержав победу в бою возле крепости Харун-Хабчал (совр. Хара-Хабсагай между Гусиным озером и Новоселенгинском Селенгинского аймака), монголы приблизились, наконец, к рекам Чикой и Хилко. Здесь переправившись на плотах, соединились со вторым отрядом. За Хилком начинались основные кочевья самого Тохтоа-беки. На берегу Хилка находилась крепость Тайхан (совр. Тайхал на правой стороне Хилка Мухор-Шибирского аймака) с обзором на десятки километров со скальных вершин. При переправе Хилка первыми монголов заметили меркитские рыбаки. Но и дозорщики, увидев клубы пыли, поднятой тысячами копыт коней монгольских воинов, бросились с десенением к Тохтоа-беки. Они, проскакав за ночь 50 км., успели предупредить хана о приближении вражеской конницы».

Меркитская крепость. Фото Б.Данилова

И в настоящее время на таком расстоянии в Тугнуйской долине находятся развалины дворцов, раскопкой которых занимается бурятский археолог С.В.Данилов, а ранее - академик А.П. Окладников. Старинные предания тугнуйских бурят, записанные Г.Л.Ленхобоевым и И.Е.Тугутовым, однозначно связывают их с меркитами и утверждают, что здесь в неволе была жена Чингисхана. После обретения жены Чингисхан приказал прекратить преследование меркитов, убегающих в Баргузин. Он сказал, что «я нашел, что искал». Обратный путь вверх по р. Селенге завершился грандиозным пиром победителей на острове Талхун-Арал, откуда и начинался их поход».

Из статьи Г.Богданова, директора ОАО «Экспресс-издательство»: «Главное, найденные усадьбы дворцового типа самого меркитского вождя Тохтоа-беки в глыбинах «Бури хээр» (совр. Тугнуйская степь), близ современного улуса Нарсатуй Мухор-Шибирского аймака. Это и был конечный пункт карательного отряда монголов, где Темучжин и нашел своих плененных родственников. Поэтому битвы у крепости Тайхал в устье Хилка и близ Нарсатуйских дворцов меркитского хана стали самими первыми в его последующей великой полководческой жизни».

В.Б.Цыбикдоржиев: Сегодня это единственное место в Бурятии, где согласно «Сказанию»... доказано (опровергнуть невозможно) пребывание здесь человека тысячелетия, великого государственного деятеля и полководца. Местные жители, мои земляки, берегут и почитают это место. Я хочу надеяться, что современные монголы вложат инвестиции, чтобы восстановить в Бурятии памятный пункт пребывания Чингисхана и его жены, матери 4-х замечательных сыновей. Чем это не место для туристического бума?»

Хан түрээ алдаһан мэргэдүүдэй зариман хойто зүг руу тэрбедэжэ, яхад үндэһэтэниие байгуулан, тездьше Саяан-Алтайн түүрэг арадуудтай, буряадуудтай, эвенкүүдтэй холисолдоһон, баруулжаа, Алтай руу ошожо, наймануудтай изгэлдэһэн гээд түүхэшэд наһамжална.

Чингисхаанай намгайа оложо, наһанан харбайһанаа абаһан, мэргэдүүдэй мэгдэжэ, хан түрээ алдаһан газар гансаһые хизаар ороноо шэнжэлэгшэдэй, аяншалагшадай бэшэ, харин Буряад орондо ажауугшадай нонирхол үүсхэн бадаргаахань гээшэ.

Страницу подготовила Галина ДАШЕЕВА.